

การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อผ้าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

ภายใต้แผนงานวิจัย

การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (OTOP) จากผ้าไหมนาโพธิ์
บุรีรัมย์

ด้วยวัฒนธรรมเชิงอุตสาหกรรมสู่สากล (AEC)

นางพจนา นุ่มหันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วาสนา ช้างม่วง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุษา ตั้งธรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ อริยะเครือ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘
คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

Innovative development of Clothing fashions pattern from
Napo Buriram silk fabric

Under the research plan

Innovative development of the patterns of textile product (OTOP) from
Napo Buriram silk fabric using cultural industry to the global (AEC)

Mrs. Pojana Numahan
Assistant Professor Wasana Changmuong
Assistant Professor Usa Thangtham
Assistant Professor Dr. Kittisak Ariyakuare

This research was funded from the budget. Fiscal Year 2015
Rajamangala University of Technology Phra Nakhon,
Faculty of Industrial Textiles and Fashion Design

- ชื่อเรื่อง :** การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
ภายใต้โครงการ
การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ (OTOP) จากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
ด้วยวัฒนธรรมเชิงอุตสาหกรรมสู่สากล (AEC)
- ผู้วิจัย :** พจนา นุ่มหันธ์ ผศ. อุษา ตั้งธรรม ผศ. วาสนา ช้างม่วง
ผศ. กิตติศักดิ์ อริยะเครือ
คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น มทร. พระนคร
- พ.ศ. :** ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ และถ่ายทอดเทคโนโลยีในรูปแบบอบรมเชิงปฏิบัติการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นแบบ ๕ รูปแบบ แบบสอบถามแบบประเมินความคิดเห็น แบบประเมินกระบวนการฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นกลุ่มผู้สนใจ จำนวน ๑๐๐ คน และกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม เป็นกลุ่มผู้ทอผ้าศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๒๐ คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

การประเมินผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นต้นแบบจากผ้าไหมนาโพธิ์ ๕ รูปแบบ กลุ่มผู้สนใจ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี รับราชการ การศึกษาระดับปริญญาตรี และรายได้ ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่น โดยรวม ด้านรูปแบบ ลวดลายและสีการตกแต่ง พบว่า เสื้อแฟชั่นรูปแบบ A รูปแบบ E รูปแบบ C รูปแบบ B และ รูปแบบ D มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ยรวม ๔.๔๖ ๔.๔๑ ๔.๓๕ ๔.๓๒ และ ๔.๑๑ ตามลำดับ

การประเมินกระบวนการฝึกอบรม กลุ่มผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี อาชีพทอผ้า การศึกษาระดับประถมศึกษา รายได้ ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท ก่อนการฝึกอบรมมีความรู้และความสามารถเกี่ยวกับการออกแบบ ตัดเย็บ และตกแต่งเสื้อผ้าจากผ้าฝ้ายในระดับน้อย หลังการฝึกอบรม มีความรู้และสามารถปฏิบัติได้ทั้ง ๓ ด้านในระดับมาก และมีความต้องการอบรมในครั้งต่อไป ในระดับมากที่สุด

Title : Innovative development of Clothing fashions pattern from Napo Buriram silk fabric

Under the research plan

Innovative development of the patterns of textile product (OTOP) from Napo Buriram silk fabric using cultural industry to the global (AEC)

Researchers : Pojana Numahun Usa Thangtham Wasana Changmuong Kittisak Ariyakuare

Garment Technology Faculty of industry Textile and Fashion Design RMUTP.

Year : 2015

ABSTRACT

The purport of this research was develop innovative froms the patern and colour of Napo Buri Ram Silk and relay the pattern action training in Technology. This research was the development research, The tolls of the research were compose of ๕ patterns, The questionnaire, the opinion assessment, the procedure training assessment, the samples of this research were the group of ๑๐๐ interested persons and ๒๐ trainees of community groups in Napo Buri Ram Silk province. The statistics were frequency value, percentage value, the standard deviation.

The result of this research was the assessment innovation from the pattern Napo Buri Ram Silk for ๕ patterns from the group of interested persons. There were ๓๑-๔๐ years old of female in government officers, bachelor's degree and incomes were ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ baht. The thought that the garment products were A-women patterns, E-women patterns C-women patterns B-women patterns and D-women patterns were the most suitability in the pattern, the design and the color. The Generalization was ๔.๔๖, ๔.๔๑ ๔.๓๕ ๔.๓๒ and ๔.๑๑.

The procedure training assessment, the trainee majority groups was ๓๑-๔๐ years old of female, the occupation were elementary education level, and income ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ baht. Before training, they had the knowledge and the ability in design, cut and sew and decorate garments from cotton garments in low level. After training, they had the knowledge and the ability in design for ๓ mains in high level and they required to train in the next time, in the most level and the work evaluation was succeed in practicing work of the trainees.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ประสบความสำเร็จเพราะได้รับความอนุเคราะห์จากอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ที่อนุเคราะห์ให้ใช้งบประมาณแผ่นดินของมหาวิทยาลัย ในการดำเนินงานวิจัย และคณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่นที่ให้การสนับสนุน รวมทั้งอนุเคราะห์ให้ดำเนินงานวิจัยตลอดโครงการ ขอขอบคุณศูนย์หัตถกรรมทอผ้านาโพธิ์ บุรีรัมย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ ประสานงานการดำเนินงานวิจัย ติดต่อสถานที่ ผู้เข้าอบรม ขอขอบคุณชุมชนบ้านนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ที่ให้ความร่วมมือในการเข้าฝึกอบรม และผู้มีส่วนร่วมในผลสำเร็จของโครงการวิจัยนี้ สุดท้ายขอขอบคุณบุคลากรทุกท่านที่มีส่วนร่วมในความสำเร็จของผลงานวิจัยและเอกสารฉบับนี้

พจนา นุ่มหิ้นต์และคณะ
กันยายน ๒๕๕๘

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาที่ทำการวิจัย	๑
วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๒
ขอบเขตของโครงการวิจัย	๒
นิยามศัพท์	๒
กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	๒
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดบุรีรัมย์	๔
ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์	๑๖
ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ	๑๙
กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่	๒๙
ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบเสื้อผ้า	๓๘
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง	๔๙
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๙
การดำเนินงานตามแผนและการเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๓
การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๔

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ	๕๕
ผลการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าชั้นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๕๘
ประเมินจากกลุ่มผู้สนใจ	
ผลการประเมินผลการจัดฝึกอบรม ประเมินจากกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม	๖๔
บทที่ ๕ สรุปผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	๖๘
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๘
ข้อเสนอแนะ	๖๙
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	๖๙
บรรณานุกรม	๗๐
ภาคผนวก ก.	
แบบประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบสำหรับผู้เชี่ยวชาญ	๗๓
แบบประเมินผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำหรับกลุ่มผู้สนใจ	๗๖
แบบประเมินกระบวนการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้าอบรม	๗๙
ภาคผนวก ข.	
ภาพร่างรูปแบบเสื้อผ้าชั้น	๘๓
กิจกรรมการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา	๘๔
กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี	๘๖
ภาคผนวก ค.	
ผู้วิจัย	๘๘

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	ชันทินแดงลายสระโอ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๓๔
๒.๒	ลายหมี่คั่นข้อกลีบจะบก กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๓๔
๒.๓	ลายหมี่คั่นควบเร่ร่า ขาเปี้ยผสมควบ ๕ ควบ ๗ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์	๓๕
๓.๑	เสื่อแพ้นรูปแบบ A	๕๐
๓.๒	เสื่อแพ้นรูปแบบ B	๕๑
๓.๓	เสื่อแพ้นรูปแบบ C	๕๑
๓.๔	เสื่อแพ้นรูปแบบ D	๕๒
๓.๕	เสื่อแพ้นรูปแบบ E	๕๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔.๑	ผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ๕ รูปแบบ	๕๖
๔.๒	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามเพศแสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามเพศ	๕๘
๔.๓	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามอายุ	๕๘
๔.๔	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามอาชีพ	๕๘
๔.๕	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามรายได้ต่อเดือนแสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๕๙
๔.๖	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มประเมินจำแนกตามระดับการศึกษา	๕๙
๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้ประเมินความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ ลวดลายและสีการตกแต่งและโดยภาพรวม	๖๐
๔.๘	แสดงจำนวนข้อมูลของข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๖๓
๔.๙	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้เข้าอบรมจำแนกตามเพศ	๖๔
๔.๑๐	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามอายุ	๖๔
๔.๑๑	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามอาชีพ	๖๔
๔.๑๒	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	๖๕
๔.๑๓	แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามระดับการศึกษา	๖๕
๔.๑๔	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้รับการอบรมที่มีความคิดเห็นต่อการอบรมการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๖๖
๔.๑๕	แสดงจำนวนข้อมูลของข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เข้าอบรมที่มีต่อการอบรมการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๖๗

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
๔.๑	ด้านรูปแบบ	๖๑
๔.๒	ด้านลวดลายและสีด้านลวดลายและสี	๖๒
๔.๓	ด้านการตกแต่ง	๖๒
๔.๔	ด้านโดยภาพรวม	๖๓

บทที่ ๑ บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันผ้าไทยเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก ซึ่งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นตัวผลักดันสภาพเศรษฐกิจให้กับชุมชนในจังหวัดต่าง ๆ ให้มีการผลิตเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้ผลิตและผู้บริโภค จึงเกิดการอนุรักษ์พัฒนา ส่งเสริมในรูปแบบที่หลากหลาย แต่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ประกอบกับการสำรวจ ทำให้พบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคจากการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังใช้ไม่คุ้มค่า และเพิ่มมูลค่าให้กับตัวสินค้าไม่เพียงพอที่จะอยู่ในระดับสากล จึงมีผลต่อเศรษฐกิจ การตลาด ซึ่งอาจจะมีสาเหตุจากขาดการเรียนรู้และบุคลากรที่จะช่วยเสริมสร้างงานให้มีจุดยืนที่เข้มแข็ง ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะสินค้า ผ้าไทยให้มีความหลากหลาย เพิ่มมูลค่าและความเป็นมาตรฐานสากลจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน

ผ้าพื้นเมืองของชาวนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเฉพาะผ้าไหมซึ่งมีวิธีการทอและลวดลายที่หลากหลาย สวยงามเป็นเอกลักษณ์ ผสมผสานวัฒนธรรมรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะสามารถจะพัฒนาให้มีศักยภาพและเพิ่มคุณค่า บูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ แต่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อมีการสืบเนื่องต่อไป ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเสื้อผ้าเป็นความต้องการในชีวิตประจำวันของบุคคลโดยทั่วไป การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ดังนั้นจึงเป็นจุดสำคัญที่จะควรที่จะพัฒนาให้มีความหลากหลายในด้านรูปแบบของเสื้อผ้าและการออกแบบให้มีความเหมาะสมทำแบบตัดรวมทั้งการตัดเย็บให้ได้มาตรฐาน รวมทั้งมีการประสานงานการฝึกทักษะให้เกิดการเรียนรู้มีความคิดสร้างสรรค์และ รวมทั้งประสบการณ์เพื่อมีงานการผลิตที่สนองต่อความต้องการของผู้บริโภค อันจะเป็นผลให้เศรษฐกิจของชุมชนสูงขึ้นมีความเข้มแข็งขึ้น ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยคงไว้ซึ่งภูมิปัญญา ท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของโครงการ

๑. เพื่อพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
๒. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ เพื่อพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๑ เพิ่มศักยภาพการออกแบบพัฒนา การผลิตผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าไหมทอมือ ฝ้ายพื้นเมือง ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าไหม บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
- ๑.๒ มีรูปแบบเสื้อผ้า ๕ รูปแบบที่แสดงถึงอัตลักษณ์ผ้าไหมทอมือฝ้ายพื้นเมือง ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าไหม บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์สามารถใช้ประโยชน์เพื่อเศรษฐกิจของชุมชนได้
- ๑.๓ มีรูปแบบที่สามารถสร้างสรรค์งานให้เกิดการประยุกต์งานที่คล้ายคลึงกันได้
- ๑.๔ ผลการวิจัยสามารถนำไปสู่การผลิตในเชิงพาณิชย์ที่เป็นรูปธรรมจากหิ้งสู่ห้าง

๒. หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- ๒.๑ ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าไหม บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
- ๒.๒ กลุ่มทอผ้าหรือชุมชนในท้องถิ่นที่มีการผลิตผ้าไหมหรือผ้าไทยอื่นๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง
- ๒.๓ มหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านผ้าและสิ่งทอ คหกรรมศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าทอไทย เทคโนโลยีการออกแบบ สิ่งทอไทย
- ๒.๔ กลุ่มอาชีพผลิตเสื้อผ้าจากผ้าไหมไทย (SME)
- ๒.๕ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

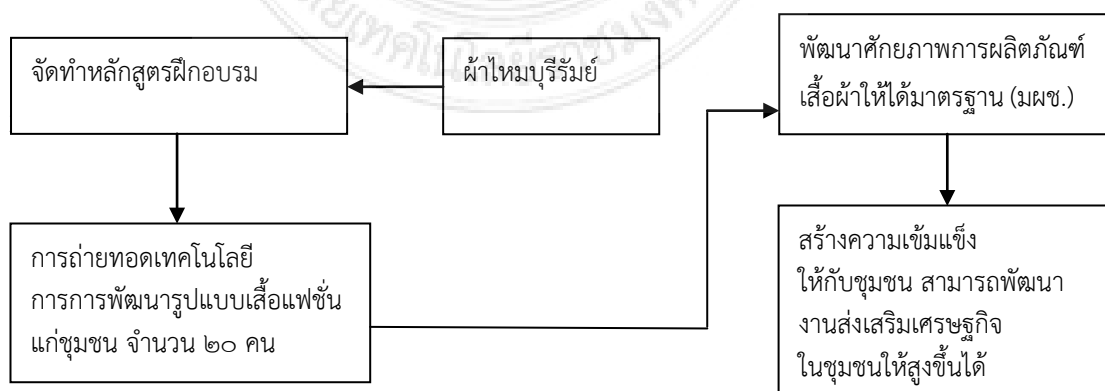
ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑. ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าแฟชั่นต้นแบบจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ๕ รูปแบบ
๒. ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับชุมชนบ้านนาโพธิ์ ในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๒๐ คน

นิยามคำศัพท์

นวัตกรรม รูปแบบ เสื้อแฟชั่น

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ด้วยวัฒนธรรม
ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดบุรีรัมย์
 - ๑.๑ สภาพทั่วไปของจังหวัดบุรีรัมย์
 - ๑.๒ ประวัติจังหวัดบุรีรัมย์
 - ๑.๓ สถานที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์
 - ๑.๔ ประเพณีและวัฒนธรรม
๒. ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
 - ๒.๑ ข้อมูลตำบลนาโพธิ์
 - ๒.๒ ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
๓. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ
 - ๓.๑ แหล่งที่มาของผ้า
 - ๓.๒ ผ้าทอพื้นบ้านของไทย
 - ๓.๓ ลักษณะของผ้าไหมไทย
 - ๓.๔ ความหมายของผ้ามัดหมี่
 - ๓.๕ แหล่งที่มาของผ้ามัดหมี่
๔. กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่
 - ๔.๑ การเตรียมวัตถุดิบและส่วนประกอบ
 - ๔.๒ วัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้าไหมมัดหมี่
 - ๔.๓ ขั้นตอนและกรรมวิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่
๕. ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบเสื้อผ้า
๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดบุรีรัมย์

๑.๑ สภาพทั่วไปของจังหวัดบุรีรัมย์

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๔ องศา ๑๕ ลิปดาเหนือกับ ๑๕ องศา ๔๕ ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ ๑๐๒ องศา ๓๐ ลิปดากับ ๑๐๓ องศา ๔๕ ลิปดาตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ ๔๑๒ กิโลเมตร ทางรถไฟประมาณ ๓๗๖ กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดสุรินทร์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว และประเทศกัมพูชา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา

จังหวัดบุรีรัมย์ มีเนื้อที่รวม ๑๐,๓๒๒,๘๘๕ ตารางกิโลเมตร หรือ ๖,๔๕๑,๑๗๘,๑๒๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖.๑๑ ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ ๒.๐๑ ของพื้นที่ประเทศ

ภูมิประเทศ

ภูมิอากาศในจังหวัดบุรีรัมย์ มีอยู่ ๓ ฤดู คือ

ฤดูร้อน ปลายเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม มีอุณหภูมิสูงสุด ๓๖ องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน

ฤดูฝน เดือนมิถุนายน - กันยายน เนื่องจากมีเทือกเขาพนมดงรักขวางกั้นลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงได้รับปริมาณน้ำฝนไม่มากนัก

ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนตุลาคม - มกราคม มีอากาศหนาวแห้งแล้ง อุณหภูมิต่ำสุด ๑๑ องศาเซลเซียส

ประชากรในจังหวัด

■ หมายถึงจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน
 ■ หมายถึงจำนวนประชากรได้ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อน

ชั้นกับ (ปีล่าสุด)	อำเภอในจังหวัดบุรีรัมย์	ปีพ.ศ.๒๕๕๘ ^(๑)	ปี.ศ.๒๕๕๙ ^(๒)	ปี.ศ.๒๕๖๐ ^(๓)	ปี.ศ.๒๕๖๑ ^(๔)	ปี.ศ.๒๕๖๒ ^(๕)	ปี.ศ.๒๕๖๓ ^(๖)	ปี.ศ.๒๕๖๔ ^(๗)	ปี.ศ.๒๕๖๕ ^(๘)
๑	เมืองบุรีรัมย์	๒๑๘,๓๑๓	๒๑๗,๗๑๕	๒๑๕,๓๗๗	๒๑๘,๑๘๖	๒๑๖,๕๘๗	๒๑๑,๗๘๕	๒๑๗,๒๘๖	๒๑๗,๘๕๑
๒	บ้านโปสถ	๑๓๕,๗๘๖	๑๓๕,๘๖๕	๑๓๕,๕๖๖	๑๓๕,๗๗๗	๑๓๕,๓๖๗	๑๓๕,๑๕๖	๑๓๓,๓๘๗	๑๓๓,๑๗๑
๓	บ้านประโคน	๑๓๘,๓๘๘	๑๓๘,๒๗๘	๑๓๘,๑๖๘	๑๓๓,๗๑๑	๑๓๓,๓๓๑	๑๓๖,๗๓๘	๑๓๖,๕๖๖	๑๓๖,๓๑๑
๔	นางาม	๑๑๖,๘๑๗	๑๑๖,๖๕๑	๑๑๖,๑๗๘	๑๑๑,๗๑๑	๑๑๑,๑๗๕	๑๑๑,๗๓๑	๑๑๑,๕๖๖	๑๑๑,๑๗๖
๕	สตึก	๑๑๖,๑๓๘	๑๑๑,๗๗๘	๑๑๑,๕๖๗	๑๑๑,๑๖๕	๑๑๑,๕๖๓	๑๑๑,๒๗๕	๑๑๑,๑๓๘	๑๑๑,๖๖๘
๖	กาบเชิง	๑๑๕,๑๓๗	๑๑๘,๗๘๗	๑๑๘,๗๑๗	๑๑๘,๓๓๕	๑๑๘,๑๓๖	๑๑๓,๗๕๗	๑๑๓,๕๖๕	๑๑๓,๑๕๗
๗	บ้านกรวด	๗๖,๖๖๘	๗๖,๑๕๖	๗๕,๖๕๕	๗๕,๑๖๖	๗๕,๕๖๖	๗๕,๒๑๕	๗๓,๗๕๕	๗๓,๖๑๘
๘	สูงเนิน	๗๓,๖๑๖	๗๖,๗๕๑	๗๖,๗๕๕	๗๖,๑๖๑	๗๖,๗๕๖	๗๖,๓๖๕	๗๖,๘๘๘	๗๖,๘๕๕
๙	นางา	๗๑,๑๗๘	๖๗,๗๖๖	๖๗,๘๖๓	๖๗,๖๓๑	๖๗,๓๓๓	๖๗,๓๖๕	๖๘,๗๖๖	๖๘,๕๘๘
๑๐	คูเมือง	๖๗,๕๖๑	๖๗,๘๖๑	๖๗,๖๑๗	๖๖,๗๗๗	๖๖,๗๑๗	๖๖,๖๕๕	๖๖,๗๑๕	๖๖,๘๖๘
๑๑	นางา	๘๗,๗๗๘	๘๗,๗๘๗	๘๗,๘๖๓	๘๗,๗๑๕	๘๗,๘๑๑	๘๗,๖๘๖	๘๗,๑๑๑	๘๘,๗๕๗
๑๒	พุทไธสง	๘๖,๖๑๗	๘๖,๗๑๘	๘๖,๖๕๕	๘๖,๖๕๖	๘๖,๕๖๗	๘๖,๕๖๓	๘๖,๓๖๑	๘๖,๓๖๗
๑๓	พุทไธ	๘๕,๘๖๗	๘๕,๓๓๖	๘๕,๑๘๗	๘๕,๗๖๘	๘๕,๖๗๘	๘๕,๘๘๓	๘๕,๖๖๑	๘๕,๑๕๕
๑๔	บึงละหาน	๘๕,๓๗๑	๘๕,๖๗๓	๘๕,๑๕๖	๘๓,๘๑๑	๘๓,๕๕๖	๘๓,๓๑๕	๘๓,๑๘๘	๘๓,๑๕๖
๑๕	เสิงสาง	๘๑,๑๖๘	๘๑,๑๖๘	๘๑,๑๑๑	๗๗,๗๕๕	๗๗,๗๕๖	๗๗,๑๑๘	๗๗,๘๕๖	๗๗,๘๕๕
๑๖	บ้านจารย์	๗๗,๖๗๕	๗๗,๖๑๖	๗๗,๑๕๓	๗๖,๗๖๑	๗๖,๖๓๖	๗๖,๕๕๖	๗๖,๓๖๘	๗๖,๑๖๕
๑๗	บ้าน	๗๕,๗๕๗	๗๕,๘๖๕	๗๕,๗๑๗	๗๕,๕๗๗	๗๕,๓๖๖	๗๕,๖๗๑	๗๕,๑๖๗	๗๓,๘๕๗
๑๘	นางา	๗๓,๑๑๗	๗๓,๑๖๑	๗๓,๑๗๕	๗๓,๑๑๘	๗๓,๑๗๕	๗๓,๑๘๗	๗๓,๑๓๖	๗๓,๑๓๖
๑๙	นางา	๗๖,๗๕๕	๗๖,๗๕๕	๗๖,๗๑๑	๗๖,๘๑๘	๗๖,๕๗๕	๗๖,๕๖๑	๗๖,๓๖๑	๗๖,๓๑๖
๒๐	บ้านด่าน	๗๑,๗๖๖	๗๑,๗๖๘	๗๑,๗๑๑	๗๑,๘๑๖	๗๑,๗๑๕	๗๑,๗๖๗	๗๑,๕๗๗	๗๑,๕๖๘
๒๑	โนนสูง	๖๘,๑๓๓	๖๘,๑๖๑	๖๘,๑๕๓	๖๗,๗๑๘	๖๗,๗๑๓	๖๗,๘๖๗	๖๗,๑๕๖	๖๖,๗๖๕
๒๒	บ้านใหม่ไชยพจน์	๖๗,๑๕๕	๖๗,๑๕๖	๖๗,๑๖๕	๖๗,๑๗๗	๖๗,๑๗๑	๖๗,๑๑๗	๖๗,๑๖๖	๖๖,๗๗๕
๒๓	โนนสูง	๖๕,๑๖๑	๖๕,๗๗๕	๖๕,๗๑๑	๖๕,๖๑๗	๖๕,๘๓๖	๖๕,๖๘๘	๖๕,๑๖๓	๖๓,๘๕๗
—	รวม	๑,๕๘๑,๗๕๖	๑,๕๗๗,๖๘๘	๑,๕๗๓,๘๑๘	๑,๕๖๖,๗๑๑	๑,๕๕๗,๑๘๕	๑,๕๕๓,๗๖๕	๑,๕๕๖,๗๘๘	๑,๕๕๓,๖๕๑

การเดินทาง

ทางถนน

สายกรุงเทพ - บุรีรัมย์ ขึ้นรถได้ที่สถานีขนส่งผู้โดยสารกรุงเทพ (จตุจักร)(หมอชิต) มาลงที่สถานีขนส่งจังหวัดบุรีรัมย์ มีบริการทั้งกิจการทัวร์ บริษัทขนส่ง จำกัด ศิริรัตนพลทัวร์ นครชัยแอร์

- กรุงเทพ - พนมรุ้ง - กรุงเทพ มีทั้งบริการรถปรับอากาศชั้น ๑ และ ๒ ใช้เวลาเดินทาง ๖ - ๗ ชั่วโมง
- กรุงเทพ - พุทโธสง - กรุงเทพ มีบริการรถปรับอากาศ VIP และชั้น ๑ ใช้เวลาเดินทาง ๖ ชั่วโมง
- กรุงเทพ - อุบลราชธานี
- กรุงเทพ - สุรินทร์
- กรุงเทพ - ศรีสะเกษ
- อุบลราชธานี - ระยอง
- อุบลราชธานี - ภูเก็ต
- มุกดาหาร - พัทยา แวะจอดรับ - ส่งผู้โดยสารที่ อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ มีทั้งรถปรับอากาศชั้น ๑ และ ๒
- บุรีรัมย์ - นครราชสีมา ใช้เวลาเดินทาง ๔ ชั่วโมง มีรถทัวร์, รถตู้
- บุรีรัมย์ - สุรินทร์ ใช้เวลาเดินทาง ๑ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - ขอนแก่น ใช้เวลาเดินทาง ๕ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - จันทบุรี ใช้เวลาเดินทาง ๑๐ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - อัญประเทศ ใช้เวลาเดินทาง ๕ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - ประโคนชัย ใช้เวลาเดินทาง ๑ ชั่วโมง มีทั้งรถตู้ รถบัส และรถทัวร์
- บุรีรัมย์ - ร้อยเอ็ด ใช้เวลาเดินทาง ๓ ชั่วโมง
- บุรีรัมย์ - นางรอง จุดหมายปลายทางที่อำเภอนางรอง ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง และ ปราสาทเมืองต่ำ
- บุรีรัมย์ - ประโคนชัย - บ้านกรวด - ละหานทราย จุดหมายปลายทางที่วัดป่าพระสบาย อำเภอบ้านกรวด อ่างเก็บน้ำสนามบิน และอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด
- บุรีรัมย์ - พุทโธสง จุดหมายปลายทางที่ อำเภอพุทโธสง
- บุรีรัมย์ - สตึก จุดหมายปลายทางที่ อำเภอสตึก
- สายตลาดเทศบาล - เขากะโแดง (สาย ๑) ขึ้นรถได้ที่สถานีรถไฟบุรีรัมย์ โรงพยาบาลบุรีรัมย์ และสถานีขนส่ง

- สายบขสเก่า – บิ๊กซี - แม็คโค (สาย ๒) ขึ้นรถได้ที่สถานีขนส่งจังหวัดบุรีรัมย์

๑.๒ ประวัติจังหวัดบุรีรัมย์

บุรีรัมย์เป็นเมืองแห่งความรื่นรมย์ตามความหมายของชื่อเมืองที่น่าอยู่สำหรับคนในท้องถิ่นและเป็นเมืองที่น่ามาเยือนสำหรับคนต่างถิ่น เมืองปราสาทหินในเขตจังหวัดบุรีรัมย์มากมีไปด้วย ปราสาทหินใหญ่น้อย อันหมายถึงความรุ่งเรืองมาแต่อดีต จากการศึกษาของนักโบราณคดีพบหลักฐานการอยู่อาศัยของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดีและที่สำคัญที่สุดพบกระจายอยู่ทั่วไป ในจังหวัดบุรีรัมย์มากคือ หลักฐานทางวัฒนธรรมของเขมรโบราณ ซึ่งมีทั้งปราสาทอิฐ และปราสาทหิน เป็นจำนวนมากกว่า ๖๐ แห่ง รวมทั้งได้พบแหล่งโบราณคดีที่สำคัญคือเตาเผา ภาชนะดินเผา และภาชนะดินเผาแบบที่เรียกว่าเครื่องถ้วยเขมร ซึ่งกำหนดอายุได้ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ถึง ๑๘ อยู่ทั่วไป หลังจากสมัยของวัฒนธรรมขอมหรือเขมรโบราณ แล้วหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดบุรีรัมย์เริ่มมีขึ้นอีกครั้งตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยปรากฏชื่อว่าเป็นเมืองขึ้นของเมืองนครราชสีมาและปรากฏชื่อต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ว่าบุรีรัมย์มีฐานะเป็นเมือง ๆ หนึ่ง จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีการจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคใหม่ จึงได้ชื่อเป็นจังหวัดบุรีรัมย์มาจนถึงปัจจุบันนี้ ชื่อเมืองบุรีรัมย์ ไม่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาและธนบุรีเฉพาะชื่อเมืองอื่น ซึ่งปัจจุบันเป็นอำเภอใน จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ เมืองนางรอง เมืองพุทไธสง และเมืองประโคนชัย พ.ศ. ๒๓๑๙

รัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กรุงธนบุรี กรมการเมืองนครราชสีมา มีใบบอกเข้ามาว่า พระยานางรองคบคิดเป็น กบฏร่วมกับเจ้าโอ เจ้าอิน และอุปฮาดเมืองจำปาศักดิ์ จึงโปรดให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อยังดำรงตำแหน่ง เจ้าพระยาจักรีเป็นแม่ทัพไปปราบจับตัวพระยานางรองประหารชีวิตและสมทบเจ้าพระยาสุรสีห์ (สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท) คุมกองทัพหัวเมืองฝ่ายเหนือ ยกไปตีเมือง จำปาศักดิ์ เมืองโขง และเมืองอัตปือ ได้ทั้ง ๓ เมือง ประหารชีวิต เจ้าโอ เจ้าอิน อุปฮาดเมืองจำปาศักดิ์ แล้วเกลี้ยกล่อมเมืองต่าง ๆ ใกล้เคียงให้สวามิภักดิ์ ได้แก่ เขมรป่าดง ตะลุม สุรินทร์ สังขะ และเมืองขุขันธ์ รวบรวมผู้คนตั้งเมืองขึ้นในเขตขอมร้าง เรียกว่า เมืองแปะ แต่งตั้งบุรีรัมย์บุตรเจ้าเมืองผไทสมัน (พุทไธสง) ให้เป็นเจ้าเมือง ซึ่งต่อมาได้เป็นพระยานครภักดี ประมาณปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือต้นราชการพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เปลี่ยนชื่อเมืองแปะเป็นบุรีรัมย์ด้วยปรากฏว่า ได้มีการแต่งตั้งพระสำแดงฤทธิรงค์เป็นพระนครภักดีศรีนครา ผู้สำเร็จราชการเมืองบุรีรัมย์ ขึ้นเมืองนครราชสีมาใน พ.ศ. ๒๔๑๑ เมืองบุรีรัมย์และเมืองนางรองผลัดกันมีความสำคัญเรื่อยมา พ.ศ. ๒๔๓๓ เมืองบุรีรัมย์โอนขึ้นไปขึ้นกับหัวเมืองลาวฝ่ายเหนือมีหนองคายเป็นศูนย์กลาง และเมืองบุรีรัมย์มีเมืองในสังกัด ๑ แห่ง คือเมืองนางรอง

ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๔๔๐-๒๔๔๑ เมืองบุรีรัมย์ได้กลับไปขึ้นกับมณฑลนครราชสีมา เรียกว่า"บริเวณนางรอง" ประกอบด้วย เมืองบุรีรัมย์ นางรอง รัตนบุรี ประโคนชัย และพุทไธสง พ.ศ. ๒๔๔๒ มีประกาศเปลี่ยนชื่อ มณฑลลาวเฉียงเป็น มณฑลฝ่ายตะวันตกเฉียงเหนือ มณฑลลาวพวนเป็น มณฑลฝ่ายเหนือ มณฑลลาวเป็นมณฑลตะวันออกเฉียงเหนือ มณฑลเขมร เป็นมณฑลตะวันออกและในคราวนี้เปลี่ยนชื่อ บริเวณนางรองเป็น "เมืองนางรอง"มีฐานะเป็นเมืองจัตวา ตั้งที่ว่าการอยู่ที่เมืองบุรีรัมย์

แต่ตราตำแหน่งเป็นตราผู้ว่าการนางรอง กระทรวงมหาดไทยจึงได้ประกาศเปลี่ยนชื่อเมืองเป็น "บุรีรัมย์" และเปลี่ยนตราตำแหน่งเป็นผู้ว่าราชการเมืองบุรีรัมย์ ตั้งแต่วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ เป็นต้นมา

พ.ศ. ๒๔๕๐ กระทรวงมหาดไทยปรับปรุงหัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มณฑลนครราชสีมาประกอบด้วย ๓ เมือง ๑๗ อำเภอ คือเมืองนครราชสีมา ๑๐ อำเภอ เมืองชัยภูมิ ๓ อำเภอ และเมืองบุรีรัมย์ ๔ อำเภอ คือ นางรอง พุทไธสง ประโคนชัย รัตนบุรี ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้น ยุบมณฑลนครราชสีมาจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัดและอำเภอ เมืองบุรีรัมย์จึงมีฐานะเป็นจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>)

๑.๓ สถานที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจหลายแห่ง ดังต่อไปนี้

สถานที่ท่องเที่ยว

อำเภอเมืองบุรีรัมย์

ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ เป็นแหล่งเก็บรวบรวม และจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ อันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งเป็นแหล่งที่จะค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ศูนย์แห่งนี้เปิดเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๓๖ เปิดให้เข้าชมได้ทุกวันในเวลาราชการ

พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ ที่พสกนิกรชาวบุรีรัมย์ได้ร่วมกันสร้างขึ้น ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ แห่งผู้สถาปนาเมืองบุรีรัมย์ และเพื่อเป็นอนุสรณ์สักการะ รวมทั้งศูนย์รวมจิตใจที่แสดงถึงความจงรักภักดี ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และมหาจักรีบรมราชวงศ์

วนอุทยานเขากระโดง ตั้งอยู่ที่บ้านน้ำซับ ตำบลเสม็ด เคยเรียกกันว่า "พนมกระดอง" มีความหมายว่า "ภูเขากระดองเต่า" เพราะคล้ายกระดองเต่า ซึ่งต่อได้เรียกเพี้ยนเป็น "กระโดง" เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวบุรีรัมย์ และนักท่องเที่ยวที่สัญจรไปมา บนยอดเขามีพระสุภัทรพิตร ประดิษฐาน พระพุทธรูปคู่เมืองบุรีรัมย์ เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐฉาบปูนขนาดใหญ่ หน้าตักกว้าง ๑๒ เมตร ฐานยาว ๑๔ เมตร สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ เดิมองค์พระเป็นสีขาว แต่เมื่อโดนแดดทำให้คล้ายสีดำ จึงแก้เป็นสีทอง นอกจากนี้ยังมีบันไดนาคราช พระพุทธรูปจำลอง ปราสาทเขากระโดง ปากปล่องภูเขาไฟ

อ่างเก็บน้ำเขากระโดง (อ่างเก็บน้ำวุฒิสวัสดิ์) บริเวณหน้าที่ทำการวนอุทยานเขากระโดง

อ่างเก็บน้ำห้วยตลาด พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ เป็นแหล่งดูนกน้ำแห่งหนึ่งของจังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่ ๔,๔๓๔ ไร่ ซึ่งมีนกกระสาปากเหลือง เป็นนกที่มีค่าหายากอาศัยอยู่นอกจากนี้ยังพบนกกระสาดำ นกกาบบัว นกอ้ายจั่ว เป็ดเทา และนกน้ำต่าง ๆ อีกมากมาย เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสามารถปั่นจักรยานชมทัศนียภาพรอบอ่างเก็บน้ำห้วยตลาดได้

อ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เป็นทะเลสาบน้ำจืด สร้างขึ้นเพื่อการชลประทานและการประปา มีพื้นที่ ๓,๘๗๖ ไร่ อยู่ใน ต.บ้านบัว ต.เสม็ด และ ต.สะแกโพรง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ มีไม้พื้นเมืองยืนต้นร่มรื่น มีทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพตามฤดูกาลมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากกว่า ๑๗๐ ชนิด จึงเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการดูนกและพักผ่อน

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เป็นทะเลสาบน้ำจืด สร้างขึ้นเพื่อการชลประทานและการประปา มีพื้นที่ ๓,๘๗๖ ไร่ อยู่ใน ต.บ้านบัว ต.เสม็ด และ ต.สะแกโพรง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ มีไม้พื้นเมืองยืนต้นร่มรื่น มีทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพตามฤดูกาลมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากกว่า ๑๗๐ ชนิด จึงเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการดูนกและพักผ่อน

นิเวศ-โมบาย สเตเดียม เป็นสนามฟุตบอลที่ได้มาตรฐานแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทยที่ไม่มีลู่วิ่งคั่นสนามและผ่านมาตรฐานสหพันธ์ฟุตบอลนานาชาติ (FIFA) สามารถจัดเกมการแข่งขันระดับชาติได้ เป็นสนามที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งของเมืองไทย ปัจจุบันเป็นสนามเหย้าของทีม บุรีรัมย์ ยูไนเต็ด

อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ปราสาทเขาพนมรุ้งได้รับการยกย่องว่าเป็นปราสาทหินที่งดงามมากแห่งหนึ่งของไทย ตั้งอยู่บนยอดเขาพนมรุ้งซึ่งเคยเป็นภูเขาไฟมาก่อน ตัวปราสาทสร้างด้วยหินทรายสีชมพู และศิลาแลงอย่างยิ่งใหญ่อลังการมีการออกแบบผังปราสาทตามแนวความเชื่อที่สอดคล้องกับภูมิประเทศศาสนสถานแต่ละส่วนประดับด้วยลวดลายวิจิตรงามตาโดยเฉพาะหน้าบันศิวนาฏราชและทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ที่มีความงดงามละเอียดอ่อนช้อย นับเป็นโบราณสถานอันทรงคุณค่าที่ไม่ควรพลาดชมในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๕ (ประมาณเดือน เม.ย. - พ.ค.) ของทุกปีจะมีประเพณีเดินขึ้นเขาพนมรุ้งเพื่อชมปรากฏการณ์ธรรมชาติอันน่ามหัศจรรย์คือ พระอาทิตย์จะเสด็จตรงเป็นลำทะลุช่องประตูปราสาททั้ง ๑๕ บานราวปาฏิหาริย์และเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในรอบปีเท่านั้น

วัดเขาพระอังคาร เป็นวัดที่สร้างขึ้นใหม่ ตั้งอยู่บนยอดเขาพระอังคารซึ่งสูงประมาณ ๓๒๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล มีโบสถ์ที่ประยุกต์จากสถาปัตยกรรมหลายสมัย ดูสวยงามแปลกตา เป็นวัดที่สวยงามใหญ่โตแห่งหนึ่งของบุรีรัมย์ มีโบสถ์ ศาลา และอาคารต่าง ๆ สร้างเลียนแบบสถาปัตยกรรมสมัยต่าง ๆ หลายรูปแบบงดงาม แปลกตาและน่าสนใจยิ่ง ภายในโบสถ์มีภาพจิตรกรรมฝาผนังและเรื่องราวพุทธชาดกเป็นภาษาอังกฤษด้วย บริเวณวัดเป็นปากปล่องภูเขาไฟคาดว่าเคยเป็นที่ตั้งของโบราณสถานสมัยทวารวดีเพราะเสมาหินแกะสลักสมัยดังกล่าวหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก

เขาอังคาร เป็นภูเขาไฟที่ดับแล้วอีกลูกหนึ่งในบุรีรัมย์ อยู่ในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ห่างจากปราสาทพนมรุ้ง ๒๐ กิโลเมตร โดยลงมาจากพนมรุ้ง ถึงบ้านตาเป๊กแล้วเลี้ยวซ้ายมาตามทางที่จะไปสะพานทรายประมาณ ๑๓ กิโลเมตรแล้วเลี้ยวขวาเข้าทางลูกรังอีกประมาณ ๗ กิโลเมตรพบโบราณสถานเก่าแก่ และใบเสมาหินทรายสมัยทวารวดีสำคัญหลายชิ้น

น้ำตกเขาพระอังคาร ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการสำรวจเพื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของจังหวัด

อำเภอประโคนชัย

ปราสาทเมืองต่ำ เมืองโบราณร่วมสมัยกับปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ เป็นปราสาทหินของโบราณที่มีขนาดใหญ่มาก สร้างขึ้นตามคติความเชื่อของศาสนาฮินดูเพื่อใช้ประกอบ พิธีกรรมทางศาสนาตัวปราสาทออกแบบได้อย่างงดงาม มีโครงสร้างที่ได้สัดส่วนบริเวณโดยรอบปราสาท เป็นชุมชนโบราณสมัยขอม ที่มีประวัติเกี่ยวเนื่องกับปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำจึงมีความสำคัญ ทางโบราณคดี นอกเหนือจากเป็นมรดกทางศิลปกรรมที่งดงาม ปราสาทแห่งนี้ได้รับการบูรณะในปี พ.ศ. ๒๕๔๐

ชุมชนโบราณบ้านแสลงโทน เป็นชุมชนโบราณตั้งอยู่ในเขตบ้านแสลงโทน ต.แสลงโทน อ.ประโคนชัย อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศใต้ ตามทางสายบุรีรัมย์-ประโคนชัย ระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร ทางหลวงตัดผ่ากลางชุมชนโบราณ มองเห็นคันดินเป็นแนวสูงประมาณ ๕-๗ เมตร อยู่สองข้างทาง ชุมชนโบราณแห่งนี้มีลักษณะเป็นรูปกลมรีวางตามแนวตะวันออก ตะวันตก ยาวประมาณ ๕,๗๕๖ เมตร กว้าง ๑,๗๕๐ เมตร มีคูเมืองโอบอยู่นอกคันดิน ๓ ชั้น ปัจจุบันเหลือเพียงชั้นเดียว ไกลคันดินด้าน ที่ตั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแสลงโทนในปัจจุบัน มีเนินดินซึ่งมีก้อนหินศิลาแลงกระจัดกระจาย เข้าใจว่าเคยมีศาสนสถาน แต่ปัจจุบันเป็นที่ตั้งศาลเจ้าพ่อแสลงโทน เรียกว่า ศาลปู่เจ้าหรือกระท่อมเนี่ยะ ตา เป็นศาลเจ้า ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านแสลงโทนและชาวบ้านใกล้เคียง สร้างด้วยไม้ระแนง หลังคามุงกระเบื้องและพื้นเป็นปูนซีเมนต์ ทั้งคูน้ำคันดิน (ที่เหลืออยู่ริมทางหลวง) และเนินดินศาลเจ้าพ่อ แสลงโทน ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว นอกจากนี้ยังพบหลักฐานอื่นที่สำคัญ คือ สระน้ำ โบราณรูปสี่เหลี่ยมในเขตวัดแสลงโทน ๒ สระ พบเศษภาชนะดินเผา โครงกระดูกมนุษย์ เครื่องประดับ เทวรูปเก่าและใบเสมาเก่า ซึ่งเข้าใจว่าบริเวณนี้เคยเป็นศาสนสถานสำคัญประจำชุมชนโบราณ

อำเภอบ้านกรวด

แหล่งหินตัด แหล่งหินตัด จังหวัดบุรีรัมย์ห่างจากตัวอำเภอบ้านกรวด ๗ กม. เป็นลานหินกว้างเกือบ ๒,๐๐๐ ไร่ ไกลซ้ายแดนติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา มีร่องรอยการตัดหิน เพื่อนำไปสร้างปราสาทหินต่าง ๆ ในเขตอีสานใต้ รวมทั้งปราสาทพนมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำ

เตานายเจียน เป็นเตาเผาโบราณอายุประมาณ ๑,๐๐๐ ปี มี ๒ เตา ชื่อเตาเผา นายเจียน และเตาเผาสวย และได้พบเครื่องเคลือบโบราณจำนวนมาก คนโบราณใช้เผาเครื่องปั้นดินเผา หม้อ ไห ต่าง ๆ

อำเภอโนนดินแดง

เขื่อนลำนางรอง เป็นเขื่อนดินฐานคอนกรีตขนาดใหญ่ จุน้ำได้ประมาณ ๑๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตร มีถนนลาดยางบนสันเขื่อนเชื่อมต่อไปยังหมู่บ้านตัวอย่าง หมู่บ้านพัฒนาหนองตาเยาวร์ และหนองหว้า ซึ่งอยู่ใกล้ชายแดนเพียง ๒๐ กว่ากิโลเมตรเท่านั้น ที่สันเขื่อนมีหินลอย (หินภูเขาไฟอีกชนิดหนึ่ง) เป็นก้อนและแผ่นสีส้มแบ่งกันเป็นชั้นสวยงาม ซึ่งได้นำไปกองกั้นน้ำเซาะสันเขื่อน นอกจากนี้ ยังเป็นที่เที่ยวที่มีชื่อเสียงในอำเภอนोनดินแดง บรรยากาศสวยงาม มีที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้วยทะเลสาบเหนือเขื่อน อ่างกว้างใหญ่ หาดทรายสวยงามบรรยากาศดี ชาวบุรีรัมย์จึงนิยมพาครอบครัวไปพักผ่อน เล่นน้ำและรับประทานปลาสดจากเขื่อน

ปราสาทหนองหงส์

อนุสาวรีย์เราสู้ อยู่ริมทางหลวงในเขต ต.โนนดินแดง อ.โนนดินแดง จ.บุรีรัมย์ ชาวบุรีรัมย์ร่วมสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ เพื่อรำลึกถึงวีรกรรมของประชาชน ตำรวจ และทหาร ที่เสียชีวิตจากการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งขัดขวางการก่อสร้าง ถนนสายละหานทราย - ดาพระยา

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ป่าที่อุดมสมบูรณ์แห่งสุดท้ายในจังหวัดบุรีรัมย์ ห่างจากอำเภอโนนดินแดง ๕ กิโลเมตร เป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญ ทำให้เกิดพืชพันธุ์ สัตว์ป่าที่หลากหลาย

ผาแดง อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ บ้านหนองเสม็ด ต.ลำนางรอง อ.โนนดินแดง จ.บุรีรัมย์ เป็นเขตติดต่อระหว่าง อ.โนนดินแดง กับ อ.ดาพระยา จ.สระแก้ว เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแห่งใหม่ของจังหวัดบุรีรัมย์ นักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติสามารถสัมผัสผืนอากาศบริสุทธิ์ ชมดวงอาทิตย์ตก ทักษะคุณภาพของผืนป่าธรรมชาติอ่างกว้างใหญ่สวยงามของเทือกเขาบรรทัด และป่าสงวนแห่งชาติดงใหญ่ โดยเฉพาะช่วงที่มีอากาศหนาวเย็นในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ นักท่องเที่ยวจะได้พบกับทะเลหมอกปกคลุมป่าดงใหญ่ เทือกเขาบรรทัดอันซับซ้อนสวยงามด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นจุดพักรถของคนเดินทางผ่านจังหวัดบุรีรัมย์ ไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งช่วงนี้ในแต่ละวันได้มีนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางแวะมาเที่ยวชมพักผ่อน ถ่ายภาพเป็นที่ระลึกเป็นจำนวนมาก ไม่แพ้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในพื้นที่อำเภอโนนดินแดงอีกด้วย

อำเภอพุทไธสง

วัดศิระชะแรด (วัดหงส์) พระเจ้าใหญ่วัดหงส์เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ปางสมาธิ ขนาดหน้าตัก ๑.๖ เมตร สูง ๒ เมตร สร้างด้วยศิลาแลง มีลักษณะของศิลปะพื้นเมืองปรากฏอยู่มาก ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดหงส์ หรือวัดศิระชะแรด ในอำเภอพุทไธสง ทุกปีในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ หรือวันแรม ๑ ค่ำเดือน ๓ จะจัดงานเฉลิมฉลองทุกปี มีชาวอำเภอพุทไธสง และจังหวัดต่าง ๆ ไปนมัสการกราบไหว้เป็นจำนวนมาก

อำเภอนาโพธิ์

หมู่บ้านทอผ้าไหมนาโพธิ์ ผ้าไหมที่อำเภอนาโพธิ์จะมีทั้งผ้าไหมพื้น ไหมหางกระรอก ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า และผ้ามัดหมี่ การทอผ้ามัดหมี่จะมีลายพื้นเมืองดั้งเดิม และลายที่ประยุกต์ขึ้นใหม่ ลักษณะเด่นของผ้าไหมบุรีรัมย์ คือเนื้อจะแน่น เส้นไหมละเอียด ถ้าเป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่เป็นแบบพื้นเมืองดั้งเดิมจะนิยมใช้ สีขรึม ๆ ไม่ฉูดฉาด

อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์

ปราสาทกุ้งสวนแดง เป็นเทวาลัยในศาสนาฮินดู สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ โดยได้รับอิทธิพลจากศิลปกรรมสมัยนครวัดเป็นโบราณสถานอีกแห่งที่ถูกวางระเบิดจนองค์ปราสาทพังทลายลงมาเพื่อโครงการขึ้นส่วนปราสาทไปขาย ภายหลังกรมศิลปากรได้บูรณะใหม่จนมีความสมบูรณ์ และประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๗

ลักษณะของกู่ประกอบด้วย ปรากฏอิฐ ๓ องค์ ตั้งเรียงกันในแนวเหนือ-ใต้ บนฐานศิลาแลงเดียวกัน อาคารทั้งหมดหันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีประตูหน้าเพียงประตูเดียว อีก ๓ ด้าน สลักเป็นประตูหลอก ปรากฏองค์กลางมีขนาดใหญ่และมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ด้านหน้าทั้ง ๓ ด้าน มีลักษณะยื่นออกมาและมีแผ่นศิลาทรายรองรับ ส่วนปรากฏอีกสององค์มีขนาดเล็กกว่าฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีประตูเดียวทางด้านหน้า เช่นกัน ส่วนผนังอีก ๓ ด้าน ก่อเรียบทึบสำหรับบนพื้นหน้าปรากฏมีส่วนประกอบสถาปัตยกรรมหินทรายอื่น ๆ ตกหล่นอยู่ เช่น ฐานบัว ยอดปรากฏ กลิษขณ รูปนาค ๖ เศียร อายุของกู่สวนแดงสามารถกำหนดได้จากทับหลังของปรากฏ ซึ่งปัจจุบันเก็บรักษาอยู่ที่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร อยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ เนื่องจากภาพสลักบนทับหลังทั้งหมดมีลักษณะตรงกับศิลปะขอมแบบนครวัด ที่มีอายุอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าว อาทิเช่น ทับหลังสลักภาพพระนารายณ์ตรีวิกรม (ตอนหนึ่งในวามนาวตารแสดงภาพ พระนารายณ์ย่างพระบาท ๓ ก้าวเหยียบโลกบาดาล โลกมนุษย์ และโลกสวรรค์) ทับหลังภาพคินนาราช ทับหลังภาพการกวนเกษียรสมุทร ทับหลังภาพนารายณ์บรรทมสินธุ์ ฯลฯ แต่ละชิ้นมีขนาดใหญ่สวยงามน่าสนใจยิ่ง

การเดินทาง กู่สวนแดง ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตก โรงเรียนกู่สวนแดงพิทยาคม บ้านดงยาง ตำบลกู่สวนแดง อำเภอบ้านใหม่ชัยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ การเดินทางไปกู่สวนแดงจากจังหวัดบุรีรัมย์ ใช้ทางหลวงหมายเลข ๒๐๗๔ ไปทางอำเภอคูเมือง และเข้าอำเภอพุทไธสง

จากนั้นใช้ทางหลวงหมายเลข ๒๐๒ จากอำเภอพุทไธสงไปอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา และก่อนถึงสามแยกกิโลศุนย์ มีทางแยกด้านซ้ายมือเข้าโรงเรียนกู่สวนแดงพิทยาคม โบราณสถาน จะอยู่ทางขวามือติดกับสำนักสงฆ์กู่สวนแดง ระยะทางจากจังหวัดบุรีรัมย์ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร

แต่ถ้ามาจากจังหวัดนครราชสีมา ก็ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข ๒ และแยกเข้าทางหลวงหมายเลข ๒๐๒ที่อำเภอประทาย ระยะทางจากจังหวัดนครราชสีมา ประมาณ ๑๐๐ กิโลเมตร
ข้อมูลโดย : กรมการท่องเที่ยว

๑.๔ ประเพณีและวัฒนธรรม

จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันถึง ๔ กลุ่มชน จึงเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมมากแห่งหนึ่ง และความหลากหลายนี้ก็มีคุณสมบัติผสมกลมกลืนกัน แต่มีประเพณีบางอย่างที่มีลักษณะตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์แต่ประเพณีหลักของชาวบุรีรัมย์ก็เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไปคือยึดมั่นใน “ฮีตสิบสอง” คือ มีประเพณีประจำสิบสองเดือนในรอบปีเช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป ดังนี้

เดือนเจียง (เดือนอ้าย)หรือเดือนธันวาคม นิมนต์พระสงฆ์มาเข้าปริวาสกรรมหรือเข้ากรรม เพื่อฝึกสำนึกความผิดหรือความบกพร่องของตนและ มุ่งประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยต่อไป ในด้านฆราวาสจำทำพิธีเลี้ยงผีแถนผีต่าง ๆ (ผีบรรพบุรุษ) **เดือนยี่**(มกราคม) ทำบุญคูณข้าว หรือบุญคูณลาน โดยนิมนต์พระสงฆ์สวดมนต์เย็นและฉันภัตตาหารเช้าเพื่อเป็นศิริมงคลแก่ข้าวเปลือกเมื่อพระฉันอาหารเช้าเสร็จ ก็ทำพิธีสู่ขวัญข้าวต่อไป

เดือนสาม (กุมภาพันธ์) ทำบุญข้าวจีและบุญมาฆบูชา เริ่มพิธีทำบุญข้าวจีในตอนเช้าโดยใช้ข้าวเหนียวปั้นหุ้มน้ำอ้อยนำไปย่างไฟหรือจี่พอเกรียมแล้วชุบ ด้วยไขนำไปย่างไฟจนสุกแล้วใส่ภาชนะเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์พร้อมกับอาหารอื่น ๆ ข้าวจีที่เหลือจากพระฉันแล้ว ชาวบ้านจะแบ่งกันรับประทานถือว่าผู้รับประทานจะเป็นมงคลแก่ตัวเอง

เดือนสี่ (มีนาคม) ทำบุญเวส (บุญพระเวส) หรือทำบุญมหาชาติ มีการฟังเทศน์มหาชาติ ถือกันว่าต้องฟังให้จบทุกกัณฑ์ในวันเดียวจึงจะได้กุศล งานบุญนี้มีผู้นำของมาถวายพระเรียกว่า “กัณฑ์หลอน”

เดือนห้า (เมษายน) ตรุษสงกรานต์ หรือทำบุญขึ้นบ้านใหม่ มีการสงฆ์พระพุทธรูปและพระสงฆ์ชาวบ้านจะไปเก็บดอกไม้มาบูชาพระ

เดือนหก (พฤษภาคม) ทำบุญบั้งไฟ และทำบุญวิสาขบูชา จะมีการฟังเทศน์ตลอดวัน กลางคืนมีเวียนเทียน สำหรับบุญบั้งไฟก็เป็นพิธีเพื่อ ขอฝนจากเทวดา (แถน) และมีการบวชนาคด้วย

เดือนเจ็ด (มิถุนายน) ทำบุญซำฮะ เพื่อบูชาเทวดาอารักษ์หลักเมือง โดยทำพิธี เช่น บวงสรวงหลักเมืองหลักบ้าน ฝั่พ่อแม่ ฝั่ปู่ฝั่เมือง (ฝั่บรรพบุรุษ) ฝั่ตาแฮก (เทวดารักษาไร่นา) เพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณ

เดือนแปด (กรกฎาคม) ทำบุญเข้าพรรษา มีการทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ถวายภัตตาหารเช้าและเพลแด่พระสงฆ์สามเณรฟังพระธรรมเทศนา ตอนบ่ายและนำขี้ผึ้งมาหล่อเป็นเทียนพรรษาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และจะเก็บไว้ตลอดพรรษา

เดือนเก้า (สิงหาคม) ทำบุญข้าวประดับดิน โดยจัดอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ สุรา แล้วนำไปวางไว้ใต้ต้นไม้หรือที่ใดที่หนึ่งพร้อมทั้งเชิญวิญญาณบรรพบุรุษและญาติที่ล่วงลับไปแล้วให้มารับเอาอาหารไป

เดือนสิบ (กันยายน) ทำบุญข้าวสาก หรือสลากภัตในวันเพ็ญ เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เช่นเดียวกับทำบุญข้าวประดับดิน

เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม) มีการทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ตอนเช้าชาวบ้านจะร่วมทำบุญตักบาตร รับศีล ฟังเทศน์ ถวายผ้าจ่านาพรรษาพระสงฆ์จะร่วมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณา กลางคืน มีการจุดโคมไฟแขวนไว้ตามต้นไม้ หรือตามริมรั้วของวัด

เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน) ในเดือนนี้จะมีการทำบุญกฐิน สำหรับประชาชนที่อยู่ตามริมน้ำจะมีการแข่งเรือด้วย เช่น ริมแม่น้ำโขงแม่น้ำมูล แม่น้ำชี ฯลฯ เพื่อระลึกถึงอุสพยานาค หรือบางแห่งจะมีการ แห่ปราสาทผึ้งเพื่อถวายพระสงฆ์และเป็นพุทธบูชาประเพณี

ทั้งสิบสอง เดือนนี้ถือเป็นประเพณีหลักของชาวอีสานทั่วไปที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และประเพณีเหล่านี้ ยังแสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียงร่วมแรงร่วมใจ กันของชาวบ้านประเพณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมอีสานที่เต็ม ไปด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ แรงกายแรงใจเพื่อการกุศล ความสามัคคี ตลอดจนความกตัญญูรู้คุณต่อบุพการี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของชาวอีสานที่สำคัญอย่างยิ่ง ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ แถบอำเภอกุเมืองพุทไธสง นาโพธิ์ และสตึก แต่ปัจจุบันการปฏิบัติตาม ฮีตสิบสองก็เปลี่ยนแปลงไปบ้าง

ตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ประเพณีเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณีของจังหวัดบุรีรัมย์นอกจาก ประเพณีหลัก ๑๒ เดือนแล้ว ยังมีประเพณีเฉพาะกลุ่มชนที่ปฏิบัติตามความเชื่อที่มีความแตกต่างกันไป ประเพณีสำคัญที่ยังคงปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันของกลุ่มไทยเขมรและไทยลาว ที่สำคัญมี ดังนี้

งานประเพณีที่สำคัญในจังหวัดบุรีรัมย์

๑. งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ต.ตาเป็ก อ.เฉลิมพระเกียรติ จัดขึ้นในตอนต้นเดือน เมษายน มีกิจกรรมขบวนแห่ตามราชประเพณีขอมโบราณตลอดจนการแสดง แสง เสียง ย้อนรอยอดีต และโฮปบายดินเนอร์ และชมปรากฏการณ์มหัศจรรย์ดวงตะวันส่องแสงตรง ๑๕ ช่องประตู ปราสาทหินพนมรุ้ง และนมัสการปิดทอง ไหว้พระพุทธรูปนมรุ้งเพื่อสิริมงคล

๒. งานประเพณีแข่งเรือยาว ลำนํ้ามูลบริเวณหน้าอำเภอสตึก จัดขึ้นในวันเสาร์ – อาทิตย์ แรกของเดือนพฤษภาคมของทุกปี เป็นการแข่งเรือหลายประเภทชิงถ้วยพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีการแข่งขัน ช้างว่ายน้ำ แข่งช้างแพนซี ช้างพาเหรด ชิงหาตุ๋นไต่ยอก

๓. งานมหกรรมว่าวอีสาน จัดขึ้นในเดือนธันวาคมของทุกปี ที่บริเวณทางโค้งใกล้โรงโม่ หินศิลาชัย ถนนสายบุรีรัมย์ – ประโคนชัยในงานมีการแข่งขันว่าวประเภทต่าง ๆ เช่นว่าวแอกโบราณ ว่าวแอกพัฒนา ว่าวสวยงาม ว่าวนานาชาติ งานแสดงหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และมหรสพ

๔. งานแห่เทียนพรรษา ประจำปี ของอำเภอประโคนชัย จัดขึ้นในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา เป็นประจำทุกปี มีการแข่งขันประกวดเทียนพรรษาของแต่ละวัดในเขตเทศบาล อำเภอประโคนชัย รวม ๖ วัด มีขบวนแห่ยิ่งใหญ่น่าชม

๕. งานเครื่องเคลือบพันปีประเพณีบ้านกรวด จัดขึ้นในตอนต้นเดือนเมษายนของทุกปี ที่สนามหน้าอำเภอบ้านกรวด ในงานมีนิทรรศการเครื่องเคลือบโบราณ การประกวดเครื่องเคลือบจำลอง การแสดงวัฒนธรรม ท้องถิ่นไทย-กัมพูชา การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน

๖. งานประเพณีขึ้นเขากระโดง จัดขึ้นประมาณกลางเดือนเมษายน ในงานมีกิจกรรม วิ่งภูกระโดงมินิมาราธอน ขี่จักรยานเพื่อสุขภาพ งานโฮปบายละเจียด(กินเขายามค่ำ) พิธีบายสีสู่ขวัญ การแสดงดนตรีกันตรึมพื้นเมือง ชมแสง เสียงตำนานสร้างเมืองบุรีรัมย์ และนมัสการพระคูเมืองบุรีรัมย์ พระสุภัทรบพิตร

๗. งานกวนข้าวทิพย์ และตักบาตรเทโวโรหณะ จัดขึ้นในช่วงวันออกพรรษาของทุกปี ที่วัดพระพุทธรูปเขากระโดง มีประชาชนมาทำบุญตักบาตร เป็นจำนวนมาก

๘. งานวันหัวผักกาด ข้าวหอมมะลิ หมี่ยาไทย จัดขึ้นช่วงเดือนมกราคมของทุกปี ของอำเภอกระสัง กิจกรรมประกอบด้วยริ้วขบวนวัฒนธรรมไทยสามเผ่า (เขมร ลาว ส่วย) ขบวนหัวผักกาด และ กระจยาสารท ขบวนหมี่ยา ขบวนข้าวหอมมะลิ และผลิตผลทางการเกษตรขบวนผ้าไหมพื้นเมือง

๙. งานบุญบั้งไฟ อำเภอแคนดง จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีขบวนแห่บั้งไฟที่สวยงาม ยิ่งใหญ่ จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม ของทุกปี บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอมีการ มีริ้วขบวนของ หน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

๑๐. งานเทศกาลข้าวมะลิหอม ปลาจ่อมกุ้ง ชมทุ่งนกกประโคนชัย จัดขึ้นในช่วงประมาณ วันที่ ๒๗ ธ.ค. - ๒ ม.ค. ของทุกปี ในช่วงเทศกาลสงท่ายปีเก่า ต้อนรับปีใหม่ มีการจัดนิทรรศการของส่วนราชการในอำเภอประโคนชัย การประกวดอาหารพื้นบ้านประโคนชัย ภาพยนตร์ การเดินผ้าไหมการกุศล จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง เช่น กุ้งจ่อม กระจยาสารท สุราพื้นบ้าน เป็นต้น

๑๑. เทศกาลสงกรานต์ จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕ เดือน เมษายนของทุกปี ซึ่งถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของคนไทย มีการสรงน้ำพระ ถวายสังฆทาน รดน้ำดำหัวขอพรจากผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ และเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน (<http://www.buriram.go.th/visitdata/localculture.php>)

กิจกรรมที่น่าสนใจ

กีฬา

สโมสรฟุตบอลบุรีรัมย์-การไฟฟ้าฯ เป็นสโมสรใหม่ที่เปลี่ยนแปลงมาจากสโมสรฟุตบอลการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โดยดร.วีระ ปิตรชาติ มีเป้าหมายเพื่อให้พนักงานได้ออกกำลังกายและสร้างความสามัคคีร่วมกันในหมู่คณะ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ สโมสรได้เข้าร่วมการแข่งขันอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในฟุตบอลชิงถ้วยพระราชทาน ประเภท ง. โดยลงเล่น ๓ ฤดูกาลก็ได้เลื่อนขึ้นไปเล่นในถ้วย ค. และลงเล่นอยู่ ๒ ฤดูกาลก็ได้เลื่อนขึ้นไปเล่นถ้วย ข. และอีก ๒ ฤดูกาลสโมสรก็สามารถเลื่อนชั้นขึ้นไปเล่นใน ดิวิชั่น ๑ ได้สำเร็จ

หลังจากลงเล่นในดิวิชั่น ๑ อยู่นานสโมสรก็ได้เลื่อนขึ้นมาเล่นในลีกสูงสุดได้สำเร็จเป็นครั้งแรก เมื่อได้รองแชมป์ดิวิชั่น ๑ ฤดูกาล ๒๕๔๗ และได้เล่นในไทยแลนด์พรีเมียร์ลีกเป็นครั้งแรกในฤดูกาล ๒๕๔๘ โดยฤดูกาลแรกในลีกสูงสุดสโมสรสร้างผลงานได้อย่างยอดเยี่ยมเมื่อได้ตำแหน่งรองแชมป์และศุภกิจ จินะใจกองหน้าของทีมก็คว้าตำแหน่งดาวซัลโวร่วมกับศรายุทธ ชัยคำดี กองหน้าของทีมการทำประตู ที่จำนวน ๑๐ ประตู และยังได้เล่นเอเอฟซี แชมเปียนส์ลีกเป็นครั้งแรกในฤดูกาล ๒๕๔๙ อีกด้วย

ฤดูกาล ๒๕๕๑ สโมสรสามารถคว้าแชมป์ไทยแลนด์พรีเมียร์ลีกได้เป็นครั้งแรกภายใต้การคุมทีมของประพล พงษ์พาณิชย์และได้สิทธิเข้าร่วมแข่งขันเอเอฟซี แชมเปียนส์ลีกรอบคัดเลือกในฤดูกาล ๒๕๕๒

ฤดูกาล ๒๕๕๒ สโมสรตกรอบคัดเลือกเอเอฟซี แชมเปียนส์ลีกทำให้ไม่สามารถเข้าไปเล่นในรอบแบ่งกลุ่มได้ และมีผลงานในลีกไม่ดีนัก สโมสรจึงได้เปลี่ยนตัวกุนซือในเดือนพฤษภาคม ปี ๒๕๕๒ เป็นอดีตกุนซือทีมชาติไทยชุดแชมป์ซีเกมส์ ที่นครราชสีมาทองสุข สัมปหังสิต

ภายหลังฤดูกาล ๒๕๕๒ ซึ่งทีมมีผลงานจบในอันดับที่ ๙ ทางสโมสรได้ตกลงที่จะย้ายสนามแข่งจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปอยู่ที่จังหวัดบุรีรัมย์ พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงชื่อทีมเป็น บุรีรัมย์-การไฟฟ้าฯ จากการเข้าครอบครองอำนาจบริหารสโมสรของ เนวิน ชิดชอบ นักการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ทำการเปลี่ยนแปลงทีมผู้บริหารทั้งหมด พร้อมกันนั้นทีมผู้ฝึกสอนก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในบางส่วนด้วยเช่นกัน

สนามกีฬา

- สนามกีฬาแห่งเก่า เขากระโดง สเตเดียม
- นิว ไอ-โมบาย สเตเดียม
- เขากระโดง สเตเดียม
- ช้าง อินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิต

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

๒.๑ ข้อมูลตำบลนาโพธิ์

ประวัติความเป็นมา ตำบลนาโพธิ์ เป็นตำบลที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย ๑๔ หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ ๑ บ้านนาโพธิ์ หมู่ ๒ บ้านนาโพธิ์ หมู่ ๓ บ้านจอก หมู่ ๔ บ้านขมื่น หมู่ ๕ บ้านคอกวัว หมู่ ๖ บ้านหนองหว้า หมู่ ๗ บ้านโคกกะฐิน หมู่ ๘ บ้านหนองต่อ หมู่ ๙ บ้านหนองหญ้ารงกา หมู่ ๑๐ บ้านหนองหว้า หมู่ ๑๑ บ้านหนองหว้า หมู่ ๑๒ บ้านหนองโก หมู่ ๑๓ บ้านโพธิ์พัฒนา หมู่ ๑๔ บ้านหนองถนนกลาง

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบ้านคู และตำบลศรีสว่าง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบ้านเป้า อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลบ้านแวง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดกับ จังหวัดขอนแก่น

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. ๓,๔๓๙ คน และจำนวนหลังคาเรือน ๗๕๐ หลังคาเรือน (ตำบลนาโพธิ์ : ๒๕๕๕ : ออนไลน์)

๒.๒ ประวัติความเป็นมาของผ้าไหมอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนใต้ ราษฎรมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้าเป็นอาชีพเสริม โดยเฉพาะในกลุ่มสตรี มีการประกอบอาชีพทอผ้าไหมทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอนาโพธิ์ เป็นแหล่งทอผ้าไหมที่มีชื่อเสียงที่สุดของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแหล่งทอผ้าเก่าแก่มาหลายชั่วอายุคนแล้ว ดังที่ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอ นาโพธิ์. ม.ป.ป. : ๑-๗) กล่าวไว้ดังนี้

อำเภอนาโพธิ์ที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการทอผ้า ซึ่งเป็นหัตถกรรมในครัวเรือนของราษฎร บริเวณจังหวัดบุรีรัมย์ ในอดีตมีการทำอย่างกว้างขวาง คือ การทอผ้าโดยเฉพาะการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกหม่อนและการทอผ้าทั้งเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม และเป็นอาชีพเสริมของครอบครัวชนบทแทบทุกหมู่บ้านในจังหวัดบุรีรัมย์ มีการใช้สีส้น ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จากการประกวดผ้าไหมจาก

ทุกจังหวัด ภาคอีสานที่พระตำหนัก ภูพานราชนิเวศน์ ผ้าไหมพื้นเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากที่สุด จนทำให้บุรีรัมย์เป็นที่กล่าวขานกันว่าเป็นเมืองที่ผ้าไหมสวยที่สุด

ปัจจุบันการทอผ้าไหมของจังหวัดบุรีรัมย์ มีอยู่ทั่วไปแทบทุกอำเภอ แต่แหล่งผ้าไหมที่ใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุดในปัจจุบัน คือที่อำเภอนาโพธิ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ทอผ้าไหมมานานหลายชั่วอายุคนแล้ว

อำเภอนาโพธิ์เป็นอำเภอเล็ก ๆ ที่อยู่เหนือสุดของบุรีรัมย์ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดมหาสารคาม ตั้งเป็นกิ่งอำเภอเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยแยกจากอำเภอพุทไธสง ได้ยกฐานะขึ้นเป็น อำเภอเมืองเมื่อปี ๒๕๓๑ อาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ คือ ทำการเกษตรทำนาและปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม สถานที่ทอผ้าไหมที่สำคัญของอำเภอนาโพธิ์ ทั้งสร้างชื่อเสียงให้แก่อำเภอนาโพธิ์และจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมบ้านนาโพธิ์ หมู่ที่ ๑ ตั้งอยู่ที่ศูนย์กลางอำเภอนาโพธิ์ เป็นศูนย์กลางการทอผ้าไหมที่มีการรวมกลุ่มของแม่บ้านเกษตรกรนาโพธิ์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการมูลนิธิศิลปาชีพพิเศษในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ช่วยในการส่งเสริม การจัดจำหน่าย ทำรายได้ให้กับคนในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก และยังให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผ้าไหมให้ดีขึ้น ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การทอผ้าไหมที่อำเภอนาโพธิ์ จะทอผ้าไหมด้วยกี่ทอผ้าไหมธรรมดา หรือกี่ชาวบ้าน มีการทอผ้าไหมมัดหมี่ลายพื้นเมืองดั้งเดิม และลายประยุกต์ขึ้นมาใหม่ โดยลูกหลานของชาวนาโพธิ์

ปัจจุบันผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์เป็นที่รู้จักร่ำลือถึงความงดงาม ประณีตในการทอผ้าที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ในสายตาชาวไทยและชาวต่างประเทศ ความงดงามของลวดลายบนผ้าไหมเป็นมรดกล้ำค่าของบรรพบุรุษในแต่ละท้องถิ่น มีการอนุรักษ์ สืบทอดมาสู่รุ่นหลานนับระยะเวลาเป็นร้อยเป็นพันปี เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรยกย่องนำมาซึ่งความภาคภูมิใจเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์และพัฒนาอาชีพการทอผ้าไหม อดฝีมือนักภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังเช่น กลุ่มสตรีชาวบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์แห่งนี้

นอกจากนี้อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ยังมีอีกกลุ่มทอผ้าหนึ่ง ที่มีการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลนั่นก็คือ กลุ่มทอผ้าตุ้มทอง ศิริรัตน สีวรารุณี (๒๕๕๔: ออนไลน์); หนังสือพิมพ์คมชัดลึก (๒๕๕๔ : ออนไลน์); หนังสือพิมพ์แนวหน้า (๒๕๕๒ : ออนไลน์) ได้รวบรวมไว้ดังนี้

การรื้อฟื้นการทอผ้าไหมที่บ้านนาโพธิ์ ในปี ๒๕๙๐ โดย นายประวัตติ วิศิษฐ์ศิลป์ (ชื่อเดิม ตุ้มทอง จีนไธสง) ครูสอนทอผ้าในเรือนจำจังหวัดนนทบุรี ซึ่งภายหลังกลับมาเป็นผู้ใหญ่บ้านรวบรวมชาวบ้านตั้งกลุ่มทอผ้า บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ แต่กลุ่มชาวบ้านก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในการหาช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งทราบถึงสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงรับเข้าเป็นสมาชิกในมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในพระราชินีปัทมภ์ ณ บ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการจัดหาช่องทางในการจัดจำหน่าย รวมทั้งส่งเสริมให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จนเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ

ประจวบ จันทรนิล ในฐานะประธานศูนย์ศิลปาชีพนาโพธิ์ ผู้ตั้งมั่นในการสืบทอดมรดกอันล้ำค่าการทอผ้าไหมจากรุ่นพ่อ เล่าว่า สมัยก่อนทำนาปลูกข้าวได้ผลผลิตไม่ดี เพราะนาแล้งบ้างนา ล่มบ้าง จึงใช้วิธีการทอผ้าแล้วนำไปแลกข้าวแลกเกลือกับหมู่บ้านในแถบอื่น จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ไปทำบุญทอดกฐินได้เห็นชาวบ้านแต่งกายด้วยผ้าไหมสวยงาม จึงนำความไปกราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งก็ทรงกำชับให้ท่านผู้หญิงพยายามติดต่อขอซื้อเอาไปจำหน่าย เพื่อนำรายได้กลับมาคืนให้แก่ชาวบ้าน โดยให้ราคาสูงกว่าตลาดทั่วไป แล้วนำไปจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่า นั่นเป็นเพราะต้องการช่วยราษฎรนั่นเอง นอกจากการทอผ้าไหมแล้ว ประธานศูนย์ยังเล่าให้ฟังอีกว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกหม่อน เลี้ยงไหม เพื่ออนุรักษ์ความเป็นไทยเอาไว้ โดยจะพระราชทานคำแนะนำเกี่ยวกับลวดลายต่าง ๆ ส่งผ่านเจ้าหน้าที่นำมาทางศูนย์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาฝีมือให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น จากพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อชาวบ้านนาโพธิ์ ส่งผลให้การทอผ้ากลายเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้อย่างงดงามไม่ต่ำกว่า ๑ หมื่นบาทต่อเดือน ขณะเดียวกันผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่ผลิตจากศูนย์แห่งนี้ก็ได้รับรางวัลหลายครั้งด้วยกัน จนได้เป็นต้นตำรับตรา “นกยูงทอง” สร้างความภาคภูมิใจให้แก่สมาชิกอย่างยิ่ง

นอกจากนี้จากฝีมือการทอผ้าที่ประณีตของคนในหมู่บ้าน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้มีพระราชเสาวนีย์ รับกลุ่มสตรีอาสาทอผ้าไหมของอำเภอนาโพธิ์ เข้าเป็นสมาชิกของมูลนิธิศิลปปะชีพิเศษฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ในระยะแรกของการเข้าเป็นสมาชิกของมูลนิธิฯ ทางมูลนิธิได้จัดส่งเส้นไหมพร้อมลายต่าง ๆ มาให้กลุ่มดำเนินการทอเป็นผืนแล้ว มูลนิธิฯ จะรับผลิตผืนนั้นทั้งหมด โดยจะจ่ายเป็นค่าแรงให้แก่ชาวบ้านที่ดำเนินการ ซึ่งค่าแรงนั้นชาวบ้านนาโพธิ์ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระองค์ ท่านทรงพระราชทานค่าแรงที่สูงมาก ๆ และในปัจจุบันนี้ทางกลุ่มก็ยังดำเนินการในลักษณะนี้อยู่

และในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดส่งผู้ชำนาญในการทอผ้าไหมของมูลนิธิฯ มาฝึกเทคนิคต่าง ๆ ให้กับกลุ่ม อาทิ วิธีการเลือกไหม การฟอก การย้อม ตลอดจนการมัดลาย และการทอผ้าไหม ทำให้กลุ่มสตรีอาสาทอผ้าไหม มีความรู้ความชำนาญเพิ่มมากขึ้น และฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยลำดับ

กลุ่มทอผ้าตุ้มทอง อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๐ ภายใต้การนำของนางแสงเดือน ออมไธสง ประธานกลุ่มทอผ้าตุ้มทอง โดยนำกลุ่มคนทอผ้ารุ่นลูกของสมาชิกศิลปาชีพแยกตัวออกมาจากกลุ่มสมาชิกมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และกลุ่มศูนย์หัตถกรรม ทั้งนี้เพราะต้องการเข้ามาสร้างระบบบริหารจัดการในรูปแบบบริษัท เพื่อหาช่องทางในการจัดจำหน่ายไปยังตลาดโลก และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยขึ้น โดยตีไซ้ลายผ้าตุ้มทอง และนำไปเลือกไหม กลับมาใช้ประโยชน์ ทอเป็นไหมเส้น หยาบ เข้ากับงานสมัยใหม่ จึงทำให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น จึงได้ออกแบบผ้าไหม โดยมีอุดมการณ์ว่าไม่เอาเครื่องจักร อาศัยดีไซเนอร์ และต้องสู้ให้ได้ในตลาดปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ไหมพันธุ์แท้เอาไว้ ตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ นางแสงเดือนเล่าต่อไปว่า ไหมพันธุ์แท้ั้นหายาก เนื่องจากเลี้ยงยาก อย่างไรก็ตามไม่มีเส้นไหมที่ไหนสู้ประเทศไทยได้ ด้วยลักษณะพิเศษ ยิ่งเก่ายิ่งสวย ยิ่งแพงยิ่งมีน้ำหนักร ใช้งานได้ดีและทน ที่สำคัญที่สุดคือไม่ยับ โดยปัจจุบันการทอผ้าไหมมีการผสมไหมจากต่างชาติดีกันมากขึ้น ปัจจุบันผลิตภัณฑ์

ผ้าไหมของ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นสินค้าโอท็อป ที่มีชื่อเสียงในระดับโลก ส่งตลาดต่างประเทศ อาทิ อิตาลี ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา ที่สำคัญยังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอีกด้วย

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอ

ผ้าไหมมัดหมี่ เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทยที่บ่งบอกถึงอารยธรรมความรุ่งเรือง เป็นวัฒนธรรมที่บรรจงถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เห็นถึงวิถีชีวิตจิตวิญญาณของท้องถิ่นชุมชน ตลอดจนกระบวนการผลิตจากวัตถุดิบ ไหม ผ่านการพัฒนาออกแบบรังสรรค์ลวดลายสีสันทันให้มีความวิจิตร ประณีต และงดงามมีคุณค่าที่สืบทอดกันมาช้านานจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง จัดเป็นภูมิปัญญาของของช่างฝีมือพื้นบ้านที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรสืบทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลังไว้คงอยู่คู่ชาติไทยสืบไป

๓.๑ แหล่งที่มาของผ้า

มนุษย์รู้จักนำเอาฝ้าย ปอ และไหม มาทอเป็นผ้าตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว และได้พัฒนานำใยสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์มาทอเป็นผ้าในชื่อยุคปัจจุบัน ในประเทศไทยได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่แสดงว่าคนในยุคก่อนประวัติศาสตร์รู้จักทอผ้าใช้แล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓,๐๐๐ ปี โดยได้ค้นพบแฉดินเผาที่ใช้สำหรับปั่นเส้นด้าย เข็มเย็บผ้าทำด้วยกระดูกสัตว์ที่บ้านเก่ากาญจนบุรี หินทุบผ้าเปลือกไม้ พบที่ชุมพร และประจวบคีรีขันธ์ และยังพบร่องรอยของเศษผ้าฝ้ายและไหมติดอยู่กับกำไลและขวานสำริดที่บ้านเชียง อุดรธานี เป็นต้น (สรียา ทรรทรานนท์ ; และพัชรินทร์ สุขประมุข. ๒๕๓๒ : ๒๓)

ผ้าเป็นปัจจัยหนึ่งในสี่ของความจำเป็นในชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ตราบจนถึงปัจจุบัน การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับผ้า พบว่าในการขุดค้นแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ได้พบเส้นใยเนื้อผ้าเครื่องนุ่มห่ม และเศษผ้าติดอยู่บนเครื่องมือ เครื่องใช้และเครื่องประดับ ที่ทำด้วยเหล็กและสำริด เช่น เส้นใยที่ติดอยู่บนกำไลสำริด ในหลุมขุดค้นที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี และที่บ้านดอนตาเพชร อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เศษผ้าที่ติดอยู่บนกลองมโหระทึก ที่ได้จากเขื่อนเจ้าแฉ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งในสมัยหินใหม่และยุคโลหะ มนุษย์รู้จักนำเส้นใยธรรมชาติหลายชนิด มาทอเป็นผืนผ้าและประดิษฐ์เป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่มห่มและเครื่องใช้ในครัวเรือน ผ้าฝ้ายเริ่มมีการนำมาใช้ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เชื่อว่ามีแหล่งกำเนิดจากประเทศอินเดียและผ้าไหมถือกำเนิดในประเทศจีน ประมาณ ๓,๐๐๐ ปี ก่อนพุทธกาล (ไพรัช รั้งรุจิเมฆ. ม.ป.ป. : ๑) ผ้าเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติ และความคิดสร้างสรรค์ของคนในชาติ ในการรู้จักทำเครื่องนุ่มห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันของคนไทย คนไทยรู้จักการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สังคมในชนบทถือว่างานทอผ้า เป็นหน้าที่ของผู้หญิงทำกันในครัวเรือนยามว่างจากการทำไร่ นา การทอผ้าจึงมีทั่วไปทุกภาคของประเทศไทย (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. ม.ป.ป. : ๑๔)

ผ้าทอมีความผูกพันและเกี่ยวโยงกับพิธีกรรมทางศาสนาและวิถีชีวิตของคนเอเชียมา นานนับศตวรรษ จนอาจเรียกได้ว่าเป็นมรดกทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาในอดีต การย้ายถิ่น โครงสร้างสังคมระบบการค้า ตลอดจนแนวความคิดทางนามธรรม ซึ่งกลั่นกรองจากการสังเกต ปรากฏการณ์รอบตัว การทอการเตรียมเส้นใยและการย้อมสี หรือแม้แต่การวางลายผ้าทอแบบดั้งเดิม ล้วน

เป็นกิจกรรมของสตรี และเปรียบเสมือนบันทึกเรื่องราวของสังคมผ่านสายตาของสตรีผู้ทอ ในขณะที่บุรุษ มุ่งเน้นศิลปะประเภทการหล่อโลหะ การแกะสลักไม้และหิน และการประพันธ์ (ทรงศักดิ์ ปรากฏวัฒนากุล ; และแพทรีเซีย ซีสมาน แน่นหนา.๒๕๓๕ : ๒๑)

๓.๒ ผ้าทอพื้นบ้านของไทย

ผ้าทอพื้นเมืองของไทยในปัจจุบันนี้มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน และยังคงรักษารูปแบบลวดลายและเทคนิคการทออันประณีตแบบโบราณไว้ได้ อย่างไรก็ตามเอกลักษณ์ของการทอผ้าในกลุ่มชนแต่ละพื้นที่ก็ได้ถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากกระแสความต้องการของตลาดที่ต้องการสินค้ามาตรฐานเหมือน ๆ กันเป็นจำนวนมาก หลักฐานเก่าแก่ที่สุดของผ้าที่พบในประเทศไทย คือ ชิ้นส่วนผ้าไหม และใยกล้วยา ซึ่งพบในวัฒนธรรมบ้านเชียง ที่สันนิษฐานว่าอยู่ในราวสมัย ๗๐๐ ปีก่อนคริสตกาล (แพทรีเซีย ซีสมาน แน่นหนา ; และ วิถี พาณิชพันธ์ ; ทรงศักดิ์ ปรากฏวัฒนากุล ผู้แปล. ๒๕๓๕ : ๒๙) วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, บรรณาธิการ (๒๕๓๒ : ๘๐, ๘๖, ๑๖๗) ได้กล่าวถึงศิลปหัตถกรรมไทยด้านการทอผ้าพื้นเมืองไว้ดังนี้

การทอผ้าด้วยมือประเภทที่เป็นหัตถกรรมในปัจจุบันนั้น ได้พัฒนามาจากการทออย่างง่าย ๆ ด้วยเส้นใยพืช เช่น เส้นใยป่าน ลิ้นจี่ ปอกล้วยา ก่อนที่จะใช้ฝ้าย ขนสัตว์ และไหม การทอผ้าเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ การปั่นด้ายและการทอผ้าในยุคแรก ๆ อาจทำเพียงผืนเล็ก ๆ โดยผูกหูหรือก็เข้ากับแอกและเสาเรือนหรือต้นไม้ ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นที่ทอผ้าขนาดใหญ่เป็นที่กระตุกอย่างที่ทอกันอยู่ในปัจจุบัน การทอผ้าในราชอาณาจักรไทยนั้นมีสืบมาแต่โบราณกาล โดยเฉพาะการทอผ้าด้วยมืออันเป็นศิลปหัตถกรรมสำคัญในการผลิตเครื่องนุ่งห่มของคนไทย แม้ว่า การทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองดังกล่าวแล้วทั้งหมดจะเป็นศิลปหัตถกรรมไทย ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นต่างกันไปก็ตาม แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมทำให้ผ้าทอมือบางชนิด เปลี่ยนแปลงกรรมวิธีและรูปแบบของผลิตภัณฑ์ไปบ้าง แต่โดยภาพรวมแล้ว ผ้าทอพื้นบ้านพื้นเมืองเหล่านั้น ยังคงรักษาความเป็นผ้าทอมือไว้เป็นส่วนใหญ่ นับเป็นศิลปหัตถกรรมที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้ประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นผลงานที่เกิดขึ้นด้วยฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยที่สืบทอดมาแต่อดีต นับเนื่องด้วยเวลาพันปี ในกระบวนการสร้างสรรค์นั้นย่อมอาศัยภูมิปัญญาที่บ่มเพาะขึ้นมาจากองค์ประกอบสำคัญคือ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม คติความเชื่อและศาสนา และองค์ประกอบสุดท้าย คือสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นส่วนแห่งการผลักดันให้เกิดรูปแบบที่ใช้สอยได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด และยังเป็นตัวกำเนิดวัตถุดิบที่นำมาใช้เป็นส่วนสำคัญของการสร้างสรรค์งานทางศิลปหัตถกรรมด้วย ความมั่งคั่ง และความละเอียดอ่อนในงานหัตถกรรมแต่ละชิ้น ต่างถูกถ่ายทอดโดย ผ่านการขัดเกลา และกลั่นกรองจากบุคคลิกลักษณะเฉพาะตน ซึ่งเป็นสิ่งที่ฝังรากหยั่งลึกอยู่ในจิตใจบรรจงร้อยประสานโยงใยผ่านทางงานฝีมือจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นที่มีความสำคัญยิ่งในการดำรงคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมไทย

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (ม.ป.ป. : ๑๔-๔๐) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นบ้านของไทย ไว้ดังนี้

ปัจจุบันว่ามีกระจัดกระจายไปทั่วเกือบทุกภาค แต่ที่มีมากได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ รูปแบบของผ้าจะแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อ และ

ชนบธรรมเนียมประเพณีของเชื้อชาติแต่ละกลุ่มชน เช่น กลุ่มชนพื้นเมืองล้านนาทางภาคเหนือ นิยมทอผ้าฝ้าย และผ้าไหมที่มีลวดลายด้วยวิธีการ ยก และจก เป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าเป็นกลุ่มชนคนไทยเชื้อสายลาวคั่งลาวพวน และลาวอีสาน นิยมทอผ้าด้วยวิธีจกและมัดหมี่ ส่วนพวกลาวโซ่งนิยมลายปัก สำหรับผลิตภัณฑ์จากผ้าซึ่งทำเป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันตามพื้นบ้าน เช่น การทำเครื่องนอน หมอน มุ้ง ผ้าห่ม เสื้อผ้าถุง กางเกง โสร่ง ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขาวม้า และเครื่องใช้ที่จะถวายพระในพิธี ต่าง ๆ

ประเภทของผ้าทอพื้นบ้านแบ่งตามวิธีการทอ มี ๓ ประเภท คือ ผ้าพื้น ผ้าลาย และฝ้ายยกดอก

ผ้าพื้น เป็นผ้าทอลายขัด ใช้เส้นยืนและเส้นพุ่งสีเดียวทอตลอดทั้งผืน เป็นผ้าพื้นเรียบไม่มีลาย เช่น ผ้าม่อฮ่อม ผ้าพื้นฝ้าย และไหม

ผ้าลาย เป็นผ้าทอลายขัด ใช้เส้นยืนต่างสี หรือเส้นพุ่งต่างสีทอเป็นลายทางหรือลายตาหมากรุก เช่น ผ้าขาวม้า ผ้าโสร่ง ผ้าหางกระรอก เป็นต้น

ฝ้ายยกดอก เป็นผ้าทอลายพิเศษ ต่างจากลายขัดธรรมดา ลายผ้าเกิดจากการใช้ตะกอบนก็มากขึ้น ประมาณ ๓-๘ ตะกอบ เช่น ลายสองก้างปลา ลายเกล็ดเต่า ลายดอกพิกุล เป็นต้น

นอกจากการทอผ้าทั้ง ๓ แบบ ดังกล่าวแล้วยังมีการทอผ้าแบบพิเศษที่เป็นการยกลายให้เกิดขนผืนผ้า โดยการใช้เส้นพุ่งพิเศษทอตัวลายโดยเฉพาะ ได้แก่ ผ้าขิด ผ้าจก ฝ้ายก และการใช้เส้นยืนพิเศษ ทอผ้ามุก ลายผ้าเหล่านี้ช่างทอมักจินตนาการจากสิ่งแวดล้อมของธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ดอกไม้ และรูปสัตว์ชนิดต่าง ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น รูปปราสาท เป็นต้น

ประเภทของผ้าที่มีชื่อเสียง

ผ้าขิด ผ้าจก แพรว ผ้าล้วง หรือผ้าหน้าไหล ฝ้ายก ผ้ามุก ผ้าเกายอ ผ้ามัดหมี่

ผ้าขิด เป็นผ้าทอซึ่งยกลายในตัวมีทั้งฝ้าย ไหมและยกดิน เรียกว่า “เก็บขิด” หมายถึงการเก็บตะกอบลอยเพิ่ม โดยใช้ไม้ไผ่ ซึ่งเรียกว่าไม้เก็บขิด เป็นตัวยกเส้นยืนแต่ละแถวใช้เส้นพุ่งพิเศษสอด ผ่านจกกริมผ้าด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่ง เกิดเป็นลวดลายขิดตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า

ผ้าขิดนิยมใช้ทำเป็นผ้าปูอาสนะ ผ้าล่อหัวช้าง ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ผ้าคลุมไหล่ หรือหมอน มีทอกันมากในภาคอีสาน และบางจังหวัดในภาคกลางและภาคเหนือ เช่น ชัยนาท สุพรรณบุรี อุทัยธานี พิจิตร น่าน ในบางแห่งมีการทอขิดผสมจก เพื่อให้เกิดลวดลายและสีสันที่วิจิตรกว่าขิดธรรมดา ได้แก่ ผ้าขิดผสม จกของบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ผ้าขิดผสมจกของบ้านเสี้ยว และน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

ผ้าล้วง หรือผ้าหน้าไหลเป็นชนิดผ้ายกลวดลายในตัว โดยใช้วิธีการทอลายขัดและใช้ด้ายพุ่งธรรมดาหลายสี พุ่งย้อนกลับไปมาเป็นช่วง ๆ ช่วงละสี โดยมีการเกาะเกี่ยวกันระหว่างเส้นพุ่งและช่วง เกิดเป็นจังหวะของลวดลายพริ้วไปมาดังสายน้ำ จึงเรียกว่าลายน้ไหล ชาวเมืองน่านเรียกกรรมวิธีการทอนี้ว่า “ล้วง” ส่วนชาวไทยลื้อที่อำเภอเชียงของ และเชียงคำ จังหวัดเชียงราย เรียกว่า “เกาะ” แหล่งของผ้าหน้าไหลที่มีชื่อเสียงมีที่จังหวัดน่าน เชียงราย และพะเยา

ฝ้ายก เป็นผ้าทอซึ่งยกลายในตัวโดยใช้เส้นพุ่งพิเศษเป็นไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทอง ใช้วิธีเก็บตะกอบลายเช่นเดียวกับการทอขิดฝ้ายกเป็นผ้าวิ้นไหมยกลวดลายเฉพาะเชิงขิ้น หรือยกลายตลอดทั้งตัว

ซิ่น และเชิงซิ่น นิยมทอกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดร้อยเอ็ด ภาคใต้มีผ้ายกฟุ่มเรียงของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และผ้ายกนครศรีธรรมราช

ผ้ามุก เป็นผ้าทอซึ่งยกภายในตัวโดยใช้เส้นยืนพิเศษเพิ่มบนก็ลายมุกบนผ้า เกิดจากการใช้ตะกอลอยยกเส้นด้ายยืนพิเศษ แตกต่างจากผ้าขิดและผ้าจก ซึ่งจะใช้ด้ายพุ่งพิเศษ ชาวไทยพวนที่หาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย และที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ใช้วิธีนี้ ในการทอผ้าวันและต่อกับผ้าตีนจก เรียกว่า ซิ่น

ผ้าเกาะยอ เป็นผ้า ทอยกดอกที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ในเขตเกาะยอก จังหวัดสงขลา เกาะยอ การทอส่วนใหญ่ใช้กี่กระตุกทอเป็นผ้าพื้น ชนิด ๒ ตะกอ ๔ ตะกอ ๖ ตะกอ ๘ ตะกอ และ ๑๐ ตะกอ วัสดุที่ใช้ทอผ้าเป็นฝ้ายและเส้นใยสังเคราะห์ ทอผ้าซิ่น ผ้าตัดเสื้อผ้า และผ้าฝ้ายเนื้อบางที่ทอเป็นโสร่งและผ้าขาวม้า ลวดลาย ที่นิยมทอ เช่น ลายดอกราชวัตรเล็ก ลายดอกราชวัตรใหญ่ ลายลูกแก้ว ลายดอกพิกุลเล็ก ลายดอกพิกุลใหญ่ ลายดอกจิก ลายดอกชุก ลายคดกริช ลายห้าหนึ่ง หรือลายตาหมากรุก ฯลฯ นอกจากนี้ที่เกาะยอยังมีการทอผ้าทางกระรอก ๒ ตะกอ ที่มีชื่อเสียงด้วย

ผ้ามัดหมี่ เป็นการมัดลายที่เส้นพุ่งหรือเส้นยืนด้วยเชือกก่อนนำไปย้อมสี เพื่อให้เกิดสีเส้นและลวดลายตามที่ช่างทอพื้นบ้านกำหนดนึกคิดไว้ในใจ ผ้ามัดหมี่มีทั้งผ้าฝ้าย และผ้าไหม มัดหมี่ฝ้าย ในสมัยก่อนนิยมใช้สีน้ำเงินจากต้นครามเป็นสีเดียว แต่ปัจจุบันใช้สีเคมีย้อมหลากสีมากขึ้น สำหรับผ้ามัดหมี่ไหมจะมีลวดลายละเอียด ประณีตและเล่นสีเส้นมากกว่าผ้าฝ้าย มีทำกันมากในภาคอีสาน และบางจังหวัดในภาคกลาง เช่น อุทัยธานี สุพรรณบุรี และชัยนาท ฯลฯ ส่วนใหญ่จะนิยมทอผ้ามัดหมี่เส้นพุ่ง จะมีการทำผ้ามัดหมี่เส้นยืนบ้างในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เพชรบุรี ฯลฯ

ผ้าซิ่นมัดหมี่ราชบุรี สุพรรณบุรี อุทัยธานี และชัยนาทบางผืนใช้การทอสลักกับลายขิด ซึ่งช่วยเพิ่มความวิจิตรงดงามให้แก่ผืนผ้า ส่วนผ้ามัดหมี่ของจังหวัดสุรินทร์นั้นชื่อเสียงเรื่องความงามของเส้นไหมและลวดลายที่มีอิทธิพลมาจากเขมร เช่น ลายพระตะบอง ลายสัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งผ้าปูมเขมร ซึ่งเป็นผ้าที่ใช้เป็นเครื่องแบบขุนนางไทยแต่สมัยโบราณสมัยรัตนโกสินทร์ เรียกว่า “ผ้าสมปักปูม” ส่วนภาคใต้ที่ตำบลพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการทอผ้ายกผสมมัดหมี่ด้วยเช่นกัน เช่น ผ้ายก ๓ กษัตริย์ ซึ่งในผ้าผืนหนึ่งจะมีองค์ประกอบ ๓ อย่าง คือ ส่วนที่เป็นฝ้ายมัดหมี่ ไหมมัดหมี่ และมีฝ้ายยกดอกด้วยไหม

๓.๓ ลักษณะของผ้าไหมไทย

ผ้าไหมไทยนั้นเป็นศิลปหัตถกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์ สืบทอดกันมาเป็นเวลานานนับพันปีมาแล้ว เป็นศิลปหัตถกรรมที่ควรค่าแก่ความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะไหมไทยได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็น “ราชินีแห่งไหม” จนกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติไทยไปแล้ว จึงควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (ศิริ ฝาสุก. ๒๕๔๕ : อารัมภบท) เป็นงานฝีมือที่แสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ไทยที่ชัดเจนที่สุดประเภทหนึ่ง หลังจากผ่านขั้นตอนของการปรับปรุงในหลายกระบวนการเพื่อออกสู่ตลาดโลกในมาตรฐานสากลที่ยังคงกลิ่นอายแบบไทย ๆ ผ้าไหมเป็นผลิตภัณฑ์จากผืนแผ่นดินไทยที่คนทั่วโลกรู้จักอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าประเทศไทยมิใช่

ประเทศเดียวที่รู้จักไหมและกรรมวิธีในการทอผ้าไหม แต่ผ้าไหมไทยก็บอกกล่าวตัวตนของความเป็นไทยได้ชัดเจน มีคุณลักษณะและคุณสมบัติที่แตกต่างไปจากไหมจีนไหมญี่ปุ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, บรรณาธิการ. ๒๕๓๒ : ๘๖)

ผ้าทอของชาวตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถแบ่งรูปแบบตามเขตภูมิศาสตร์วัฒนธรรมออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ อีสานเหนือ อีสานกลางและอีสานใต้ เขตอีสานเหนือและอีสานกลางเคยอยู่ภายใต้การปกครองของชาวลาวในสมัยอาณาจักรล้านช้าง (ค.ศ. ๑๓๕๓ – ค.ศ. ๑๗๐๗) ประชากร คือ กลุ่มไทลายที่อพยพมาจากเวียงจันทร์และปากเซ สำหรับเขตอีสานใต้ (ในราว ค.ศ. ๑๐๕๐ – ค.ศ. ๑๔๓๑) เคยอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรเขมร ประชากรคือชาวเขมร ยกเว้นบริเวณแถบลุ่มแม่น้ำโขงที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวลาว ผ้าทอที่เป็นลักษณะเด่นของเขตอีสานเหนือและอีสานกลาง คือ ผ้าฝ้ายมัดหมี่สีคราม ใช้สำหรับเป็นผ้าชิ้นนุ่งในชีวิตประจำวัน และผ้าไหมมัดหมี่เส้นพุ่งสำหรับใช้นุ่งในโอกาสพิเศษ ลวดลายจะเป็นลายแนวตั้ง เย็บตกแต่งด้วยส่วนตีนซิ่น ซึ่งมักเป็นผ้าฝ้ายหรือไหมทอสามตะกอละส่วนหัวซิ่นหรือส่วนเอวจะเย็บต่อด้วยผ้าที่มีลายซิดเป็นลายทางสีแดงตกแต่งผ้าฝ้ายทอลายซิด สำหรับทำเป็นผ้าม่าน หมอนและผ้าห่ม ลวดลายมักเป็นรูปสัตว์และเป็นลวดลายแบบเดียวกับของกลุ่มคนไททั่วไป หมอนมักตกแต่งลายซิดตรงส่วนด้านข้าง ส่วนหัวทำเป็นผ้าพื้นธรรมดา ลักษณะก็เป็นแบบตั้ง การย้อมสีธรรมชาติจะใช้วัตถุดิบพันธุ์ใหม่ต่าง ๆ จากป่า ปัจจุบันนี้ป่าหมดไปแล้ว การย้อมสีธรรมชาติจึงเสื่อมสูญไปด้วย (แพทรีเซีย ซีสมาน แนนหนา ; วิถี พานิชพันธ์ ; และ ทรงศักดิ์ ปรางวัฒนากุล, ผู้แปล. ๒๕๓๕ : ๓๓) วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, บรรณาธิการ (๒๕๓๒ : ๘๔-๘๕) ได้กล่าวถึงการทอผ้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไว้ดังนี้

บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกลุ่มชนหลายเชื้อสายอาศัยอยู่ แต่ส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายลาว ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่กระจายอยู่ในหลายจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวเหล่านี้จะมีกรรมวิธีในการทอผ้า ที่มีลักษณะใกล้เคียง ซึ่งได้แก่ การทอผ้าฝ้ายและไหมด้วยการทอซิด และมัดหมี่ เป็นส่วนมาก เช่น ผ้าทอบ้านเขว่า อำเภอบ้านเขว่า จังหวัดชัยภูมิ ผ้าทออำเภอนบพ จังหวัดขอนแก่น ผ้าทออำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นแหล่งผลิตผ้าไหม และผ้าฝ้ายที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป การทอผ้าในตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะผ้าไหมส่วนมากจะทำตามวิธีการพื้นบ้านตั้งแต่การเลี้ยงไหม การสาวไหม การย้อมไหม ตลอดจนถึงการทอ นอกจากบางแห่ง เช่น การทอผ้าในบริเวณอำเภอนบพ และอำเภอบึงสามพัน ส่วนใหญ่ทำเป็นระบบโรงงานอุตสาหกรรม ที่นำวิธีการและเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์เข้ามาผสมกับวิธีการพื้นบ้าน ทำให้ลักษณะเฉพาะของผ้าเปลี่ยนไป

การทอผ้าพื้นบ้านของคนไทยเชื้อสายลาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปัจจุบันยังมีทำกันอยู่หลายท้องถิ่น เช่น ในบางท้องถิ่นของจังหวัดอุดรธานี หนองคาย อุบลราชธานี สกลนคร ยโสธร เป็นต้น การทอผ้าในภาคอีสานส่วนใหญ่ นิยมทอลวดลายด้วยวิธีการซิด และมัดหมี่เป็นหลักมากกว่าวิธีการอื่นในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังมีกลุ่มชนที่นิยมทอผ้าขึ้นใช้เองและถือว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรมประจำกลุ่มของตน คือกลุ่มชาวไทยเชื้อสายผู้ไทยและกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร กลุ่มชาวไทยเชื้อสายผู้ไทยนั้นอาศัยอยู่ในหลายท้องถิ่นที่มีการทอผ้าเป็นที่รู้จักกันดี เช่น กลุ่มผู้ไทยบ้านแพน ตำบลโพธิ์ อำเภอด่านช้าง ตำบลหนองห้างอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มผู้ไทยในบริเวณเรณู

นคร อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม โดยทั่วไปชาวผู้ไทยนิยมทอผ้าไหม และผ้าไหมลายจก โดยเฉพาะผ้า “แพรวา” หรือผ้าไหมแพรวา ซึ่งจะเป็นผ้าห่มเฉียงไหล่หรือผ้าคลุมไหล่หรือผ้าสไบที่ผู้หญิงไทยนิยมใช้ในงานเทศกาลต่าง ๆ และงานบุญตามประเพณี “ผ้าแพรมน” เป็นผ้าอีกชนิดหนึ่งที่ชาวผู้ไทยนิยมใช้กันมาก ใช้เช็ดหน้าหรือคลุมศีรษะ ผ้าทั้งสองชนิดจะทอคล้ายด้วยวิธีจกแทบทั้งสิ้น

กลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ ได้แก่บริเวณจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษนั้น นิยมทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย มีทั้งชนิดที่ใช้เป็นผ้าซิ่น ผ้าขาวม้า และโสร่ง ผ้าทอพื้นเมืองของกลุ่มคนไทยเชื้อสายเขมร โดยทั่วไปมักจะทอคล้ายละเอียด มีสีสันทันที่ประสานกลมกลืนกัน จนบางครั้งดูเป็นสีเดียวหรือสองสี เช่น ผ้าหางกระรอก ผ้าอำพรหม ผ้าลายระเบิด เป็นต้น

ชื่อเสียงของการทอผ้าไหมพื้นเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งแต่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังที่ได้ปรากฏในเอกสารการตรวจราชการของพระพรหมภิบาล ซึ่งไปตรวจราชการที่มณฑลนครราชสีมา ได้กล่าวถึงการนำมาหากินของชาวบุรีรัมย์ไว้ดังนี้

“บ้านทะเมนชัย แขวงเมืองบุรีรัมย์ เรือนราษฎรมีอยู่ประมาณ ๑๒๐ หลังเศษ ราษฎร ๗๐๐ คนเศษ ราษฎรประกอบการเพาะปลูกทอทุกปั่นฝ้ายทำไหม ผลไม่มีดินมะพร้าว ต้นหม่อนเป็นพื้น...”

“บ้านนาโพธิ์ แขวงเมืองบุรีรัมย์ มีหลังคาเรือนอยู่ประมาณ ๘๐ หลังเศษ ราษฎรประมาณ ๕๐๐ คนเศษ เป็นเขมร ประกอบการเพาะปลูก ทอทุกปั่นฝ้าย ทำไหม ผลไม่มีหมาก มะพร้าวเป็นพื้น...” จากข้อความข้างต้นที่นำมาเสนอทำให้เห็นว่าจังหวัดบุรีรัมย์ มีการปลูกหม่อนทอ ผ้าไหมมาเป็นเวลานาน ยังมีการทอผ้าสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ อย่างเช่น อำเภอนาโพธิ์ อำเภอ พุทไธสง

หัตถกรรมในครัวเรือนของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นวัฒนธรรมสืบทอดจากบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่ สืบขนานมาจะทอทุกปั่นฝ้ายปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ดังนั้นการทอผ้าไหมในบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลมีการซื้อขายอย่างกว้างขวาง โดยกลุ่มพ่อค้าวัวต่าง ๆ ในอดีตยังคงใช้วิธีการแลกเปลี่ยนสินค้าต่างประเภทเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มพ่อค้า จะนำผ้าไหมไปขายในท้องถิ่นอื่น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าชาวจีน

การทอผ้าในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่นมาให้คำแนะนำการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าไหมโครงการในบุรีรัมย์ได้เริ่มเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ โดยกระทรวงเกษตรธิการ

ปัจจุบันการทอผ้ามีอยู่ทั่วไปกระจายไปทั่วทุกอำเภอในจังหวัดบุรีรัมย์ แต่แหล่งที่มีชื่อเสียงที่สุดในปัจจุบัน โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าโสร่งลายตาหมากรุก (มหาวิทยาลัยศิลปากร.๒๕๔๓) ส่วนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริมช่วงว่างจากการทำงานเป็นรายได้เสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยว ผ้าไหมขึ้นชื่อของจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ผ้าไหมพุทไธสง และผ้าไหมนาโพธิ์ ซึ่งเป็นแบบ “หัวแดง ตีนแดง” ที่ทอกันมาแต่โบราณ (บุรีรัตน์ สามัตถิยะ.๒๕๔๓ : ๖๔)

๓.๔ ความหมายของผ้ามัดหมี่

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผ้ามัดหมี่ ดังนี้

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล ; และแพทรีเซีย ซีสมแมน แน่นหนา (๒๕๓๕ : ๒๒) มัดหมี่ คือ การมัดเส้นใยเพื่อสร้างลวดลายก่อนย้อมสีและทอ เวลาย้อมส่วนที่ถูกมัดไว้จะไม่ติดสีจึงทำให้เกิดเป็นลวดลาย ถ้าต้องการหลายสีก็ต้องมัดและย้อมทับหลายครั้ง จนกว่าจะได้สีครบที่ต้องการ ถ้าเป็นมัดหมี่ด้ายเส้นยืน จะกำหนดความยาวของผ้าบนหลักหมี่ด้ายเส้นยืน ถ้าเป็นมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งก็จะกำหนดความยาวของผ้าบนหลักหมี่ด้ายเส้นพุ่ง สำหรับการมัดหมี่เส้นพุ่งสามารถทำซ้ำกันไปมาได้หลายครั้ง จึงทำให้สามารถทอผ้าได้ไม่จำกัดความยาว

มหาวิทยาลัยศิลปากร (๒๕๔๓ : ๒๗) มัดหมี่ หมายถึง ผ้าที่เกิดจากวิธีการมัดเส้นไหมเป็นเปาะ ๆ แล้วนำไปย้อม ลักษณะพิเศษของผ้ามัดหมี่ คือลวดลายที่เกิดขึ้นจากการซึมของสีไปตามส่วนที่เว้นไว้ไม่ถูกมัดขณะย้อม ลวดลายนี้จะไม่คมชัดเหมือนผ้าทอประเภทอื่น ความเหลืองของลวดลาย อันเกิดจากความคลาดเคลื่อนเล็กน้อยในกระบวนการทอเป็นเส้นทออย่างหนึ่งและเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ ซึ่งทำให้ผ้าแต่ละผืนจะไม่เหมือนกันโดยสิ้นเชิง ความคมชัดจะเกิดจากความแม่นยำในการมัดย้อม และการจัดเส้นใยบนกี่ตลอดจนฝีมือในการทอ ซึ่งจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนนี้ลงได้ ความงามเหล่านี้เกิดจากการสานขัดเส้นใยนั่นเอง

ไพรัช รุ่งรุจีเมฆ, บรรณาธิการ (ม.ป.ป. : ๓) มัดหมี่ หมายถึง การมัดเส้นใยเพื่อสร้างลวดลายก่อนย้อมสีไว้ว่า เวลาย้อมเส้นด้ายส่วนที่ถูกมัดไว้จะไม่ติดสี จึงทำให้เกิดเป็นลวดลายถ้าต้องการหลายสีก็ต้องมัดและย้อมหลายครั้งจนกว่าจะได้สีครบที่ต้องการ การมัดหมี่ที่เส้นฝ้ายนิยมใช้ครามเพื่อใช้สวมใส่ในการทำงาน พบในกลุ่มไทลาวแถบอีสาน ไทลื้อในจังหวัดน่าน และลาวครั้งในแถบภาคเหนือตอนล่าง สำหรับการมัดหมี่เส้นไหมย้อมสีธรรมชาติ เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว และสีน้ำตาล เป็นผ้าทอที่ใช้ในโอกาสพิเศษ

ธนาคารเอเชีย จำกัด (๒๕๓๓) ได้ให้ความหมายของมัดหมี่ ว่าเป็นลักษณะของการประดิษฐ์ลวดลายให้เกิดบนผืนผ้าด้วยการใช้เชือกที่มัดออก จึงเกิดลวดลายตามต้องการ

ศิริ ผาสุก (๒๕๔๕ : ๑๖๑-๑๖๕) มัดหมี่ เป็นศัพท์เทคนิคในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “kat” หมายถึง ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าหลังจากการมัดลายแล้วย้อมด้วยสีต่าง ๆ เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่นั้นนับว่าเป็นสิ่งที่น่าทึ่งอย่างยิ่งที่คนโบราณสามารถมัดแล้วย้อม เมื่อทอก็จะเกิดภาพที่สวยงามอย่างน่าอัศจรรย์ยิ่งนัก

มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (๒๕๔๘ : ๑๖๘) กล่าวว่ามัดหมี่ เป็นลักษณะของการประดิษฐ์ลวดลายให้เกิดบนผืนผ้าด้วยการใช้เชือกมัดเส้นไหมหรือฝ้ายส่วนที่ไม่ต้องการให้ติดสีเวลาย้อมเป็นเปาะ หลังจากการย้อมแล้ว เมื่อตัดเส้นเชือกที่มัดออกแล้วจึงเกิดลวดลายตามต้องการ

จากความหมายของนักวิชาการและนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า “มัดหมี่” เป็นวิธีการนำเชือกหรือฟางมัดลายเส้นไหมก่อนนำไปย้อมสี เพื่อให้เกิดลวดลายและสีเส้นตามต้องการเมื่อทอเป็น ผืนผ้า

๓.๕ แหล่งที่มาของผ้ามัดหมี่

ผ้าไหมมัดหมี่ว่าเป็นที่รู้จักและใช้สอยกันมาช้านานแล้ว แต่ยังไม่มียุคใดสืบประวัติไว้ว่า เริ่มต้นที่ประเทศใดและศตวรรษใด มีหลายประเทศที่ใช้ผ้าไหมมัดหมี่ทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม โดยเฉพาะประเทศในทวีปเอเชีย เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ อินเดีย และจีน เป็นต้น

การรู้จักทำผ้าไหมในประเทศไทย สืบย้อนไปถึงสมัยประวัติศาสตร์ยุคบ้านเชียง ตามที่ได้มีการขุดค้นศิลปวัตถุบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ได้หลายอย่าง และในจำนวนนั้นก็มีกำไลที่มีเศษเส้นไหมติดอยู่ด้วย ฉะนั้น จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจในการที่ชาวบ้านภาคอีสานรู้จักการทอผ้าไหมใช้กันสืบทอดมาหลายชั่วคน ผ้าไหมมัดหมี่นี้มีการทอในท้องถิ่นหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนที่ติดกับประเทศเขมร ตั้งแต่ อำเภอร้อยพระบาท อำเภอตาพระยา จังหวัดปราจีนบุรี จนถึงอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ นอกจากนี้ยังมีแถบ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และที่อื่นอีกบ้าง (ธนาคารเอเชีย จำกัด. ๒๕๓๓) มัดหมี่ในบริเวณตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นอิทธิพลของวัฒนธรรมเขมรที่ แผ่เข้ามาทางที่ราบสูงโคราชตั้งแต่ราวปี พ.ศ. ๑๗๕๐-๑๘๐๐ เป็นต้นมา ชนกลุ่มนี้นิยมทอผ้าไหมมัดหมี่มากที่สุด ลักษณะของสีเส้นลวดลายและโครงสร้างของลายนั้นจะยึดมั่นกับวัฒนธรรมเขมรมาก ความโดดเด่นอยู่ที่สีเส้นของผ้าที่มีกลิ่นหอมเคลือบคล้ายกับสีของแมลงทับ มีความละเอียดประณีตสูง (ศศิธรณ ดำรงค์ศิริ. ๒๕๓๙ : ๑๔) ผ้ามัดหมี่ลายอีสานตามปกติจะพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นส่วนใหญ่ และมีการทอมากเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางและตอนใต้ เช่น จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร สกลนคร อุดรธานี และนครราชสีมา เป็นต้น (ศิริ ผาสุก. ๒๕๔๕ : ๑๗๒) นอกจากนี้ทรงศักดิ์ ปรารงค์ วัฒนากุล ; และแพทรีเซีย ชีสแมน แน่หนา (๒๕๓๕ : ๒๒) ยังได้กล่าวถึงความเป็นมาของเทคนิคการทอผ้าไหมมัดหมี่ไว้ดังนี้

เชื่อกันว่ามัดหมี่ด้ายเส้นยืนอาจเป็นเทคนิคที่มีมาก่อนมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่ง แต่ยังไม่มียุคหลักฐานยืนยันแน่ชัด การทอผ้าไหมมัดหมี่ด้วยเส้นพุ่งง่ายกว่าการทอฝ้ายเส้นยืน อีกทั้งความต้องการสินค้าผ้าไหมมัดหมี่เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคนิควิธี ซึ่งรวมถึงการใช้กี่แบบสี่เหลี่ยมมีขาตั้ง การทอใช้กี่แบบสี่เหลี่ยมมีขาตั้ง พืม และเครื่องมือมัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งมาเป็นเวลาช้านานแล้ว มัดหมี่ด้วยเส้นยืน พบเฉพาะในลายที่ไม่ซับซ้อนของคนไทยบางกลุ่มในประเทศลาวและประเทศไทย ส่วนมัดหมี่ผสม ซึ่งเป็นเทคนิคการผสมผสานมัดหมี่ด้วยเส้นพุ่งและด้ายเส้นยืนบนผ้าฝ้ายเดียวกัน พบในผ้าทอพื้นเมืองของชาวเขมรสูง ทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย กลุ่มชาวไทยแดงทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของลาว และมินังกะเบาในเกาะสุมาตราตะวันตก ประเทศอินโดนีเซีย แต่มัดหมี่ผสมที่มีคุณภาพดีที่สุดมาจากรัฐจาร์จัว ในประเทศอินเดียและทั้งกานันในเกาะบาหลี มัดหมี่ด้ายเส้นพุ่งเหมาะสำหรับการทอฝ้ายหรือเส้นใยจากพืชอื่น ๆ ดังนั้น สีที่ใช้อ้อมจึงมักเป็นสีธรรมชาติที่เหมาะสมกับการย้อมฝ้าย สีที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ สีคราม และสีแดงเม็งกูด (*Morinda citrifolia*) โดยใช้คู่กับสีฝ้ายธรรมชาติหรือขาว มัดหมี่ด้าย

เส้นพุ่งที่ทำจากไหมนิยมใช้สีเขียว ซึ่งมาจาก สีเหลืองขมิ้นผสมสีครามจาง และสีแดงจากครั่ง ส่วนสีส้ม สีเขียว และสีม่วงมาจากการย้อมทับ

การทำผ้ามัดหมี่นั้นมีหลักฐานว่ามีการทำอยู่ ๓ แบบด้วยกัน คือ

๑. การทำมัดหมี่ที่มัดเส้นพุ่ง
๒. การทำมัดหมี่มัดเส้นยืน
๓. การทำมัดหมี่ที่มัดทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน เรียกว่า มัดหมี่ซ้อน (สุรศักดิ์ รอด เพราะบุญ. ๒๕๔๘ : ๒๘๗) ; (ธนาคารเอเชีย จำกัด. ๒๕๓๓ : ไม่ปรากฏเลข หน้า)

การทำมัดหมี่ทั้ง ๓ แบบ พบกันเกือบทั่วโลก ในเมืองไทยนิยมทำมัดหมี่ด้วยการมัดเส้นยืน พบหลักฐานว่ามีผ้าไหมชนิดหนึ่งที่มีการทอที่จังหวัดสุรินทร์ ชื่อว่า ผ้าอัมปรม เป็นผ้าที่เกิดจากการทำมัดหมี่ทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน (สุมาลย์ โทมัส. ๒๕๒๙ : ๖๔) ผ้ามัดหมี่ มีกันมากในภาคอีสานและบางจังหวัดในภาคกลาง เช่น จังหวัดอุทัยธานี สุพรรณบุรี และชัยนาท ประเทศไทยส่วนใหญ่นิยมทอผ้ามัดหมี่เส้นพุ่ง มีการทำผ้ามัดหมี่เส้นยืนบ้างในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เพชรบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าขาวเขา ลักษณะเฉพาะของผ้ามัดหมี่ คือรอยซึมของสีที่วิ่งไปตามบริเวณของลวดลายที่ถูกมัด โดยเชือกหรือวัสดุที่ไม่ติดสี และการเหลื่อมล้ำในตำแหน่งของเส้นด้าย ในขณะที่ทอจะทำให้เกิดลักษณะลายที่คลาดเคลื่อนต่างจากผ้าทอชนิดอื่น ๆ การใช้ความแม่นยำในการมัดย้อม และการขึ้นด้ายบนก็ตลอดจนการทอจะช่วยลดความคลาดเคลื่อนลง หรืออาจใช้ลักษณะเหลื่อมล้ำเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบ ซึ่งนับว่าเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ (กรรณา เดชาติวงศ์ ณ อยุธยา. ๒๕๓๒ : ๔๕) (ธนาคารเอเชีย จำกัด. ๒๕๓๓ : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ; (เกศินี ปายะนันท์. ๒๕๔๗ : ๑๔๑)

เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่ เป็นเทคนิคที่คนโบราณสร้างสรรค์ไว้ให้คนรุ่นหลังจนกระทั่งคนปัจจุบันได้สืบทอดกันมา และเป็นเทคนิคการผลิตทางศิลปวัฒนธรรม ที่น่าอัศจรรย์สิ่งหนึ่งของโลกทีเดียว ดังที่ ศิริ ผาสุก (๒๕๔๕ : ๑๖๑-๑๖๕) ได้รวบรวมเทคนิคการมัดหมี่ที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้ แบ่งออกได้ ๓ วิธี คือ

๑. การนำเส้นด้ายที่มัดย้อมเป็นลวดลายมาทำเส้นพุ่ง (Weft yarn) แล้วทอกับด้ายเส้นยืนที่ไม่ได้มัดเป็นลวดลาย เช่น ผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่ที่ทอในประเทศไทยสมัยปัจจุบันนี้
๒. การนำเส้นด้ายที่มัดย้อมเป็นลวดลายมาทำเป็นเส้นยืน (Warp yarn) แล้วทอกับเส้นพุ่งที่ไม่ได้มัดย้อมเป็นลวดลาย เช่น ผ้าของชาวกะเหรี่ยงไทลื้อทางภาคเหนือของไทย
๓. การมัดย้อมทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืนให้เป็นลวดลายเดียวกัน แล้วจึงนำมาทอในฝันเดียวกัน

เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่วิธีที่ ๑-๒ นั้น เรียกว่า มัดหมี่แบบทางเดียว (Single kat) ส่วนเทคนิคการทอผ้ามัดหมี่วิธีที่ ๓ เรียกว่า มัดหมี่ ๒ ทาง (Double kat) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อนและต้องอาศัยความชำนาญอย่างสูง

เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่ในโลกนี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะมัดเส้นพุ่งไม่ค่อยมีการมัดเส้นยืนมากนัก เท่าที่พบการมัดเส้นยืน สำหรับผ้ามัดหมี่ในประเทศไทยก็มีกลุ่มชาวกะเหรี่ยง ไทลื้อ แดงจังหวัดน่าน พะเยา เชียงราย และพบกับผ้ามัดหมี่โบราณที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับเทคนิคการมัดหมี่ ๒ ทางในโลกนี้ เท่าที่พบก็มีในแคว้นคุชราต (Gujarat) ในประเทศอินเดีย เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย จีน และญี่ปุ่น นอกจากนี้ก็มีผู้พบผ้ามัดหมี่ ๒ ทาง (ผ้าโบราณ) ในประเทศลาว ซึ่งนับว่าเป็นผ้าที่หายากมากในปัจจุบัน (ผ้าเอเชีย ศิลปะร่วมสมัย)

ส่วนผ้ามัดหมี่ ๒ ทางของอินเดียนั้นแรกที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก มีชื่อว่าผ้าปะโตลา

สำหรับประเทศไทย ผ้ามัดหมี่สองทางนั้นมีเฉพาะที่จังหวัดสุรินทร์แห่งเดียวเท่านั้นที่เรียกว่า ผ้าอัมปรม ถ้าจะเปรียบเทียบกับลักษณะผ้ามัดหมี่สองทางของอินเดีย ญีปุ่นและผ้าอัมปรมของไทยแล้วจะเห็นได้ว่ามีลักษณะที่ใกล้เคียงกันมาก ถึงแม้ว่าการทอผ้าของอินเดียนั้นกับของญี่ปุ่นจะทำให้มองเห็นสีเส้นที่แตกต่างกันในลายผ้าใหญ่กว่า ผ้าอัมปรมของไทยก็ตามแต่ถ้าหากผู้ทอผ้าอัมปรม ต้องการลายใหญ่เหมือนผ้าอินเดียและญี่ปุ่นแล้ว ก็ย่อมจะทอได้โดยไม่ต้องมัดย้อมเพิ่มเติมแต่ประการใดเลย

นอกจากที่กล่าวมานี้แล้ว ผ้ามัดหมี่ในประเทศไทยเป็นการมัดหมี่ทางเดียว คือ มัดย้อมเส้นพุ่งเท่านั้น ซึ่งถ้าหากจะแบ่งประเภทของผ้ามัดหมี่ทางเดียวในประเทศไทยแล้ว ก็พอจะแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม ด้วยกันคือ

๑. ผ้ามัดหมี่เชิงจก ของกลุ่มไทครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี อุทัยธานี ชัยนาท พิษณุตร

๒. ผ้ามัดหมี่ลายอีสาน ซึ่งมีทอโดยทั่วไปในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนกลางและตอนใต้ ตั้งแต่จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น นครราชสีมา ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร และมุกดาหาร ลักษณะรูปร่างชนิดเป็นส่วนใหญ่

๓. ผ้ามัดหมี่ศิลปะเขมร มีทอมากในจังหวัดสุรินทร์และบางส่วนของจังหวัดบุรีรัมย์และศรีสะเกษ เป็นการกำหนดลวดลายเป็นลักษณะรูปคน สัตว์ ต้นไม้ เช่น ช้าง ไก่ สิงโต นกยูง พญานาค รูปฉากบนสวรรค์ และอย่างอื่น

จากการศึกษาแหล่งที่มาของมัดหมี่ การทำมัดหมี่ มี ๓ แบบ คือ มัดหมี่ที่มัดเส้นพุ่งมัดหมี่ที่มัดเส้นยืน การทำมัดหมี่ที่มัดทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน การทำมัดหมี่เส้นพุ่ง สำหรับการมัดหมี่ในประเทศไทย นิยมทำมัดหมี่เส้นพุ่งเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงชาวไทยที่มีความสามารถในการทำมัดหมี่ในหลายจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์ด้วย แต่ก็มีการทำมัดหมี่เส้นยืนบ้างในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน พะเยา ราชบุรี เพชรบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเขา ปัจจุบันการสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้ามัดหมี่ในจังหวัดบุรีรัมย์ที่ตกทอดมาจนถึงอนุชนรุ่นหลังที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ที่เลือกลือว่าเป็นผ้าไหมสวยดังคำขวัญที่ได้รับการเชิดชูให้สมดังเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรศึกษาเรียนรู้ สืบทอดและอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป

๔. กระบวนการผลิตผ้าไหมมัดหมี่

การทอผ้าไหม เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาช้านาน มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน อาศัยความชำนาญ และประณีตที่สืบทอดทางวัฒนธรรมและประสบการณ์ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง (ธนาคารเอเชีย จำกัด. ๒๕๓๓ : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ; (ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอนาโพธิ์. ม.ป.ป. : ๒-๖) ; (บันทึกภูมิปัญญา OTOP ปี ๒๕๕๑ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. ๒๕๕๑ : ๕-๘) ได้สรุปการผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ให้มีความสวยงามวิจิตรบรรจงนั้น มีขั้นตอนในการผลิตตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ การเตรียมวัตถุดิบและส่วนประกอบ

การเตรียมวัตถุดิบและส่วนประกอบ ประกอบด้วย

๑. เส้นไหม	๒. สีเคมี/สีธรรมชาติ	๓. ต่างฟอกไหม/สบู่ซัลไลต์
๔. ราวตากไหม	๕. กะละมัง	๖. อัก
๗. ไน	๘. กรง	๙. หลอดด้าย
๑๐. กระจาย	๑๑. ฟืมทอผ้า	๑๒. กี่ทอผ้า
๑๓. โบก	๑๔. โส้กหมี่	๑๕. เครื่องโยกหมี่
๑๖. เครื่องคันหมี่	๑๗. แปลง	

๔.๒ วัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้าไหมมัดหมี่

วัสดุ/อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้สำหรับทอผ้าไหมมัดหมี่ มีดังนี้

๑. เส้นไหม เป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้า
๒. สีเคมี/สีธรรมชาติ สำหรับย้อมเส้นไหมให้เกิดสี
๓. ต่างฟอกไหม/สบู่ซัลไลต์ สำหรับฟอกไหมให้เนียน
๔. ภาชนะเคลือบ/กะละมัง สำหรับย้อมสีและต้มไหม
๕. กี่ สำหรับใส่ฟืม ซึ่งเครื่องหูกให้ตั้ง และนั่งทอผ้า
๖. ฟืม มีลักษณะเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตัวฟืมประกอบด้วยไม้และเหล็ก

มีหลายขนาดแล้วแต่ผู้ทอจะเลือกทอหน้าผ้ากว้างหรือแคบเพียงใด สำหรับทอผ้าเพื่อกระทบให้เส้นไหมแน่น

๗. เขา หรือตะกอก ทำด้วยด้ายถักเรียงกับไม้ไผ่ที่เหลาจนเรียวยาวให้ได้ขนาดกับความยาวของฟืมพอดี เป็นส่วนประกอบของฟืม เพื่อเรียงเส้นไหมให้เป็นระเบียบ

๘. อัก สำหรับกวักม้วนไหมออกจากกงเพื่อให้เส้นไหมเรียบพร้อมที่จะปั่นเป็นหลอดไหม เพื่อใส่ในกระจาย

๙. ไม้เหยียบ สำหรับเหยียบให้ฟืมอัดขึ้นเป็นช่องสำหรับทอ

๑๐. ไม้ค้ำผืน ไม้สำหรับพันผ้าเมื่อทอแล้ว

๑๑. กระสวย สำหรับใส่หลอดเส้นไหมพุ่งกลับไปมาเวลาทอผ้าทำด้วยไม้เนื้อแข็งยาวประมาณ ๑ ฟุต
๑๒. หลอด สำหรับกรอเส้นไหมพุ่งเตรียมไว้ทอ
๑๓. ไนกรอด้วยระวิง (ไน) สำหรับตีเกลียวเส้นไหม หรือปั่นไหมใส่หลอด
๑๔. กรง สำหรับใส่ปอยไหม เพื่อจะสาวหรือกวักเส้นไหมใส่อ้อ กรงจะทำด้วยไม้ไผ่เป็นโครงทรงกลมมีขาตั้งเพื่อถ่างปอยไหมเป็นวงกลม เพื่อสะดวกแก่การสาวไหมลงสู่อ้อ
๑๕. โยงหมี่ สำหรับมัดหมี่ให้ได้ลายที่ต้องการ
๑๖. เครื่องโยกหมี่ สำหรับปั่นเส้นพุ่ง
๑๗. เครื่องคันหมี่ สำหรับปั่นเส้นยืน
๑๘. แปรง ทำด้วยเส้นใยจากต้นตาล สำหรับหวีหรือหูกหรือเส้นยืน ช่วยหวีให้เรียงเป็นระเบียบไม่ยุ่งเหยิง ทำให้ทอง่ายและสะดวกในการทอ

๑๙. ไม้ทาบหูก เพื่อโยงพิมให้ติดกับก็ ให้มีระดับสูงตามที่ต้องการ

๔.๓ ขั้นตอนและกรรมวิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่

๑. **ต้นหม่อน** มีความสำคัญในการเลี้ยงไหมมาก เพราะใบหม่อนเป็นอาหารอย่างเดียวของตัวหนอนไหม เริ่มต้นจึงต้องมีการปลูกและดูแลต้นหม่อนให้เกิดใบ ต้นหม่อนเป็นพืชที่ขึ้นง่ายและเจริญเติบโตได้โดยไม่ต้องอาศัยน้ำมากนัก ถ้าเริ่มปลูกตอนต้นฤดูฝน ต้นหม่อนก็จะสามารถมีชีวิตอยู่ตลอดไป แม้ในฤดูแล้งต้นหม่อนก็ไม่ตาย นอกจากนี้การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในแหล่งทอผ้าในอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นที่เลื่องลือทางด้านคุณภาพและความสวยงามมาก่อน เพราะการปลูกหม่อนนั้นใช้พันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง มีสารอาหารสำหรับดักแด่ พันธุ์ไหม เป็นพันธุ์พื้นเมืองที่เรียกว่า “ขอแนวหม่อน” หมายถึงพันธุ์ไหม เป็นการกึ่งกุลให้เปล่าไม่มีการซื้อขาย ซึ่งสามารถขอได้จากเพื่อนบ้านที่มีไหม แต่ในสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในบ้านนาโพธิ์มีน้อยมาก เพราะผลสืบเนื่องมาจากดินที่ใช้ปลูกหม่อน มีปัญหาไม่สามารถที่จะเพาะปลูกได้ หากไม่มีใบหม่อน ก็ไม่สามารถที่จะเลี้ยงไหมได้นั่นเอง เครื่องไม้เครื่องมือที่เคยใช้ในการสาวไหมก็จะหมดสภาพไป ไหมพันธุ์ไหมที่ทางราชการแนะนำสามารถให้เส้นใยได้มากกว่าพันธุ์พื้นเมือง แต่ต้องสั่งซื้อ การดูแลแบบดั้งเดิมนำมาใช้กับพันธุ์ไหมไม่ได้ หากไม่มีการระมัดระวังในการเลี้ยงดูตัวไหมอาจจะไม่แข็งแรงติดโรคได้ง่าย ทำให้ได้เส้นใยน้อย (มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๓ : ๖)

๒. **ตัวไหม** เริ่มเลี้ยงตั้งแต่ยังเป็นไข่เล็ก ๆ เท่าปลายเข็ม จนเติบโตเป็นตัวหนอน ไหมวัยอ่อนและวัยแก่ ตัวไหมนั้น เป็นหนอนของแมลงจำพวกผีเสื้อชนิดหนึ่ง ที่เมื่อถึงวัยจะผลัดใยไหมออกมาห่อหุ้มตัวเป็นรังไหมพันธุ์พื้นบ้านที่ชาวบ้านเลี้ยงกันอยู่ เป็นพันธุ์ไหมที่ฟักได้ตลอดปี เมื่อตัวหนอนเติบโตจะมีลักษณะสีขาวนวล และเมื่อแก่ขึ้นก็จะมีสีเหลือง เมื่อทำรัง รังไหมจะเป็นสีเหลือง

การเลี้ยงไหม วงจรชีวิตไหม มีระยะเวลา ๔๕-๕๒ วัน มีขั้นตอนการเลี้ยง ดังนี้

๑. คัดเลือกรังไหมที่สมบูรณ์ (ฝักโต ไม่บวบ)
๒. นำรังไหมไปวางบนกระดาษรองด้วยกระดาษ ระยะเวลา ๑๐ วัน ตัวผีเสื้อไหมจะกัดรังไหมออกมาจากรังผสมพันธุ์ และวางไข่

๓. หนอนใหม่จะฝักออกใช้ ประมาณ ๗ วัน จะกินใบหม่อนและหยุดกินเพื่อลอกคราบ (เรียกว่าไหม “นอน”) และหลังจากลอกคราบก็จะกินใบหม่อนอีก (เรียกว่าไหม “ตื่น”) ทำเช่นนี้ ๔ ครั้ง

๔. เมื่อหนอนใหม่ลอกคราบถึงครั้งที่ ๔ หนอนใหม่จะตัวใส มีสีเหลือง ลำตัวสั้นลง เรียกว่า “หนอนใหม่สุก” ระยะนี้ผู้เลี้ยงต้องนำไปใส่ “จ่อ” เพื่อให้ไหมชักใย สร้างรังไหม เนื่องจากไหมแต่ละตัวมีความสามารถในการชักใยไม่เท่ากันโดยเฉลี่ย ๓๕๐-๑,๒๐๐ เมตร ปล่อยให้หนอนใหม่ชักใยระยะเวลา ๖-๗ วัน ก็สามารถเก็บรังไหมได้ โดยเลือกคัดพันธุ์ไหมที่สมบูรณ์ไว้ทำพันธุ์ ส่วนที่เหลือนำไปผลิตเส้นไหมต่อไป

เครื่องมือในการเลี้ยงไหม มีดังนี้

๑. กระจด ภาชนะที่สานด้วยไม้ไผ่ ควรมีความกว้างเหมาะสมตามความต้องการและควรมี ๒ ชุด เพื่อคอยเปลี่ยนกัน

๒. จ่อ มีรูปร่างคล้ายกระจด สานเป็นห้องเล็ก ๆ ห้องละ ๑ นิ้วไว้ให้ตัวหนอนใหม่ชักใยและเก็บรังไหม

๓. ชั้นสำหรับวางกระจด ชั้นอาจมี ๔ เส้า หรือมากกว่านั้น มีความห่างประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ควรมีถ้วยนำรองดินเส้าเพื่อกำหนดชั้น

๔. ฝักคลุมกระจด เพื่อกันไม่ให้อะไรไปทำอันตรายแก่ตัวไหม ควรชักให้สะอาด

๕. ตะกร้าสำหรับเก็บใบหม่อน สำหรับใช้เก็บใบหม่อนแก่ เพื่อมิให้เชื้อโรคจากที่อื่นติดใบหม่อน

๖. มิดและเชียงสำหรับพันใบหม่อน

๗. ปัจจุบันผู้เลี้ยงไหมได้พัฒนาห้องเลี้ยงไหม โดยมีมุ้งลวดล้อมรอบไม่จำเป็นต้องให้ฝักคลุมกระจดมีความเป็นมาตรฐานและสะอาดขึ้นมาก

สำหรับการเลี้ยงไหม โดยมีการสร้างโรงเรือนไหม ส่วนใหญ่จะได้รับการเสนอแนะอบรมโดยหน่วยงานของทางราชการเกษตร เพื่อเป็นการปรับปรุงวิธีการผลิตและการพัฒนาการทำหม่อนไหม ส่วนผู้ผลิตรายย่อยก็ยังคงมีอยู่บ้าง แต่ก็ทำได้ด้วยความระมัดระวังยิ่งขึ้น

๓. **สาวไหม** การเลี้ยงไหมตั้งแต่เป็นไข่ จนกระทั่งเป็นตัวไหม สร้างใยเป็นรังกินระยะเวลาประมาณ ๔๕ วัน ต่อจากนั้น จึงนำรังไหมมาต้มเพื่อสาวให้เป็นเส้นไหม การสาวไหมให้เป็นเส้นไหมที่สวยงาม จะต้องเริ่มที่พันธุ์ไหม ไหมที่ใช้สาวไหมจะเน้นการใช้ไหมพันธุ์ไทยแท้ ซึ่งมีสีเหลืองทองสาวไหมโดยแยกชั้นของรังไหมออกเป็น ๓ ชั้นด้วยกัน คือ

ชั้นที่ ๑ ไหมเปลือกนอก จะอยู่ที่ชั้นนอกสุดของรังไหม สาวออกมาแล้วเส้นไหมของไหมเปลือกนอกนี้ จะมีเส้นใหญ่บ้าง เล็กบ้าง ไม่สม่ำเสมอ แยกออกมาทำเป็นประเภทผ้าไหมเปลือกนอก ซึ่งมีความหนาแน่นมาก เช่น ผ้าพันคอ

ชั้นที่ ๒ ไหมน้อย หลังจากทีสาวไหมเปลือกนอกแล้ว รังไหมที่อยู่ข้างในจะสาวเป็นไหมเส้นเล็ก มีความละเอียด เรียกไหมชั้นนี้ว่า ไหมน้อย ไหมน้อยนี้เองที่เป็นไหมที่ถูกคัดเลือกไหมมีเส้นสม่ำเสมอ ไม่มีปมหรือขี้ไหมติดมา คัดออกมาเป็นวัตถุดิบในการทอผ้าคุณภาพ สามารถที่จะส่ง

เข้าประกวดได้ ตรงนี้เอง ที่เป็นเทคนิคขั้นพื้นฐานในการผลิตผ้าให้สวย คือ เลือกเส้นไหมที่สวยละเอียด เส้นสม่ำเสมอไม่มีผมไหมชั้นที่ ๓ เป็นไหมชั้นสุดท้ายหลังจากที่สาวไหมน้อยออกแล้ว ก่อนที่จะถึงตัวดักแต่ หรือ ตัวไหม ที่อยู่ข้างในรังไหม ไหมชั้นนี้จะมีลักษณะคล้ายไหม เปลือกนอก คือ ไม่มีความสม่ำเสมอ เส้นไหมเส้นเล็ก เหมาะสำหรับผลิตเป็นผ้าที่ไม่ต้องการความละเอียดมากนัก ความแตกต่างจากไหม ชั้นนอก คือ เส้นจะเล็กกว่าเล็กน้อย

เส้นไหมที่นำมาทอขึ้นเป็นผ้าไหมมัดหมี่ของศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอ นาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์นั้น มาจากตัวไหมที่เป็นไหมบ้านพันธุ์ไทยแท้ชื่อไหมพันธุ์นางน้อย (บร.๑๑) ซึ่งเป็นไหมพันธุ์พื้นเมืองของบุรีรัมย์ ทั้งต้นหม่อนและตัวไหมนั้นปลูกและเลี้ยงที่จังหวัดบุรีรัมย์ทั้งหมด แม่ไหมพันธุ์นางน้อยจะมีรังขนาดเล็กแต่ให้เส้นไหมที่เหนียวแข็งแรงทนทาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเลี้ยงไหมพันธุ์นี้กันเป็นจำนวนมาก คุณภาพดีเลิศของผ้าไหมมัดหมี่จากศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอ นาโพธิ์ พิสูจน์ได้จากการได้รับตราพระราชทานนกยูงสีทอง (Royal Thai Silk) จากสถาบันหม่อนไหมแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ด้วยคุณสมบัติ ที่ครบถ้วน คือ ใช้เส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้านเป็นทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน เส้นไหมสาวด้วยมือผ่านพงสาวลงภาชนะ ทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านชนิดพุ่งกระสวยด้วยมือ ผ้าไหมที่ทอจากไหมบ้านสาวด้วยมือทั้งเส้นยืนและเส้นพุ่งนั้นมีเนื้อผ้าที่แน่นมากและมีความคงทน (อริสรา. ๒๕๕๒ : ๒๓๘)

วิธีการสาวไหม มีดังนี้

๑. ต้มน้ำในหม้อหนึ่ง (น้ำเต็มหม้อ) ให้เดือดอุณหภูมิประมาณ ๖๐ องศาเซลเซียส

๒. นำรังไหมประมาณ ๒ กำมือลงไป ลอยบนหม้อน้ำที่เดือดแล้ว จนกระทั่งรังไหมอ่อนนุ่ม

๓. ค่อย ๆ ดึงเส้นไหมออกจากรัง จนกระทั่งรังไหมมีเส้น

๔. ทำเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ ๓ แต่รังไหมในขั้นตอนนี้จะผ่านการลอกไหมเปลือกนอกออกไปแล้วครั้งหนึ่ง จะได้เส้นไหมที่อ่อนนุ่ม สีทอง สวยงาม

ชาวบ้านใช้หม้อขนาดตามสะดวก และโดยมากทางอีสานใช้หม้อดินรอบปากหม้อมีวงโค้งยึดขาตั้งสูงเหนือปากหม้อ มีไม้แบนๆ อันหนึ่งเจาะรูตรงกลางวางพาดเหนือไม้ นี้ขึ้นไปมีรอกเป็นเฟืองกลม ๆ นำรังไหมใส่หม้อต้มน้ำคะเนไม่ให้แน่นเกินไป พอน้ำเดือด สาวเส้นไหมขึ้นลอดรูไม้แบนที่ปากหม้อ สาวขึ้นมาพันกับรอก ในขณะที่ใช้มือหนึ่งสาวไหมจากรอกลงภาชนะที่รองรับอยู่ ก็ใช้อีกมือหนึ่งถือไม้แง่มยาวประมาณ ๒ ศืบ เรียก “ไม้ขึ้น” คอยกดและเขย่ารังไหมที่ลอยตัวอยู่ในหม้อ เพื่อทำให้ไหมแน่น เส้นไหมที่สาวลงในภาชนะรองรับจะเรียบและไม่ยุ่งเหยิง

๕. การตีเกลียวเส้นไหม หลังจากที่สาวเส้นไหมแล้ว ส่วนที่เป็นไหมน้อยจะใช้วัตถุดิบในการผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพจะต้องนำมาผ่านขั้นตอนการตีเกลียวเส้นไหมอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้เส้นไหมเรียบงาม สม่ำเสมอมากขึ้น ขั้นตอนการตีเกลียวเป็นขั้นตอนการเสริมเส้นไหมให้เรียบสม่ำเสมอ ให้เส้นไหมสวยขึ้นเท่านั้น ขั้นตอนการผลิตไม่ต้องผ่านขั้นตอนการตีเกลียวก็ได้ แต่จะทำให้ผ้าที่ผลิตออกมาแล้วไม่เรียบ สวยงาม จะมีปมไหม หรือชี้ไหมโผล่ออกมาให้เห็นมากขึ้น สำหรับการผลิตผ้าไหมของกลุ่มทอผ้า

บ้านนาโพธิ์ จึงไม่สามารถที่จะละลายขั้นตอนการตีเกลียวไปได้ ถึงแม้จะต้องใช้เวลามากขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นก็ต้องทำเพื่อรักษาไว้ ซึ่งคุณภาพของผ้าไหม

การเตรียมเส้นยืน

๑. นำเส้นไหมไปตีเกลียวเพื่อให้เส้นไหมกลม เหนียวและคงทน โดยใช้อักเป็นอุปกรณ์ในการหมุนเส้นไหม

๒. เตรียมน้ำสะอาดใส่ภาชนะที่ไม่ทำปฏิกิริยาต่อสารเคมี (๑ กก./น้ำ ๓๐ ลิตร)

๓. นำสบู่ซัลโฟต Һันละเอียด ต่างพอก ใส่ลงไปน้ำคนให้ละลาย

๔. ต้มไหมในน้ำที่เตรียมไว้ประมาณ ๑ ชั่วโมง แล้วจึงนำขึ้นมาบิดให้หมาด

๕. นำเส้นไหมไปล้างในน้ำสะอาด และนำต้มน้ำเปล่าอีกครั้ง ล้างน้ำสะอาดครั้งที่ ๒ และนำเส้นไหมไปผึ่งในร่มให้แห้ง

๕. ไหมดิบ ที่ผ่านการตีเกลียวเส้นไหมยังคง เป็นสี่เหลี่ยมทอง และจะต้องนำไหมดิบไปพอก เพื่อให้ได้ไหมที่มีสี ขาว นุ่ม และเป็นมัน เพราะเส้นไหมที่ยังไม่ผ่านการพอก จะมีลักษณะเป็นเส้นหยาบ แข็ง เส้นไม่เรียบสม่ำเสมอ (อริสา. ๒๕๕๒ : ๒๓๘) วิธีพอกนั้นชาวบ้านไม่ได้ใช้สารเคมีอะไร จะใช้วัตถุดิบที่อยู่ใกล้ตัว เช่น กาบกล้วย ใบกล้วย วงตาลฝัก เปลือกหรือใบเพกา เป็นต้น อย่างไรก็ตามอย่างหนึ่ง นำมาผานให้บางตากแดดให้แห้ง แล้วสุ่มเผาไฟจนมอดเป็นขี้เถ้า นำเอาน้ำไปแช่น้ำ ทิ้งไว้ให้นอนกันแล้วรินน้ำออกกลายเป็นน้ำต่าง กรองเศษตะกอนออก ก็จะได้น้ำต่างที่พร้อมจะนำไปพอก นำไหมที่จะพอกลงแช่ในน้ำต่าง โดยทุบเส้นไหมให้อ่อนตัวเพื่อน้ำต่างจะได้ซึมเข้าได้ง่าย แขนงไหมนิ่ม และขาวจึงนำไปตากแดดให้แห้ง หากไหมยังไม่สะอาดก็นำไปแช่ต่างตามวิธีเดิมอีกครั้ง จากนั้นจะต้องระวังดึงเส้นไหมออกจากกลุ่มโดยไม่ให้พันกันยุ่ง และนำเส้นไหมไปตีเกลียวเพื่อควบเส้นไหมให้เป็น ๒ หรือ ๔ เส้น บางครั้งนำมาย้อมสีแรกก่อน จึงนำไปพันหลักหมี่เพื่อเตรียมมัดต่อไป แต่ปัจจุบันได้มีการใช้ต่างสำเร็จรูปที่อยู่ในรูปผง เพื่อความสะดวกยิ่งขึ้น ผสมน้ำต้มได้เลย หลังจากที่ได้น้ำต่างและนำไปตั้งไฟแล้วให้นำไหมดิบลงไปต้มในน้ำต่างจนกว่าเส้นไหมจะอ่อนตัว และไม่มีกลิ่นเมื่อทดลองจับดูด้วยมือ ถ้าอยากให้นิ่มมากตามสูตร การพอกของชาวบ้านนาโพธิ์ ขณะที่ต้มน้ำต่างให้ใส่สบู่ลงไปด้วย จะได้เส้นไหมพอกที่นุ่มสวยยิ่งขึ้น ประมาณเวลาในการพอก ๑-๒ ชั่วโมง โดยน้ำเดือดสม่ำเสมอหรือความร้อนที่คงที่ หลังจากนั้นจึงนำขึ้นมาล้างน้ำเย็นสะอาดตากหรือผึ่งให้แห้ง

๖. การมัดหมี่ หรือมัดลาย คือ การนำเส้นไหมที่พอกขาวและนุ่มดีแล้วมาพันหลักหมี่ ซึ่งมีลักษณะเป็นไม้กลม ๒ ท่อน ตั้งตรงข้ามห่างกันเท่ากับหน้าผ้าของผ้านุ่งที่จะทอ พันไหมไปรอบหลักตามจำนวนรอบที่ต้องการ แล้วจึงนำเชือกมามัดเส้นไหมเป็นตอน ๆ หรือลำ ตามลวดลายที่ประดิษฐ์หรือออกแบบไว้ จะใช้เชือกกล้วยหรือฟางก็ได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ให้น้ำสีซึมเข้าไปในเส้นไหมขณะที่ย้อมสี ตอนนี้องที่เรียกว่า “มัดหมี่”

การมัดหมี่หรือมัดลาย แบ่งออกเป็น ๓ วิธี คือ

๑. มัดหมี่สมัย หรือมัดหมี่ล้วน แต่เดิมการมัดหมี่ก็เพื่อจะทอผ้าขึ้น การมัดหมี่จึงเน้นเฉพาะที่หัวขึ้นและตีนขึ้น ที่หัวขึ้นจะอยู่ตรงเอวของผู้สวมใส่ จึงไม่เน้นลวดลาย ส่วนตีนขึ้นจะสร้าง

ลวดลายเพื่อให้มองเห็นแต่ในปัจจุบันมีผู้นิยมนำไปตัดเสื้อผ้าทั้งชายและหญิง จึงเน้นลวดลาย ทั้งสองส่วนเพิ่มขึ้น เพื่อประโยชน์หลายอย่าง

๒. มัดหมี่ตีนแดง ถือว่าเป็นเอกลักษณ์การมัดหมี่ของชาวนาโพธิ์ เพราะในท้องถิ่นอื่นไม่มีขึ้นตีนแดงเป็นการมัดหมี่เพื่อย้อมที่หัววันและตีนขึ้นเป็นสีแดง ส่วนตรงกลางจะเป็นสีพื้นอื่นหรือสีอื่น ๆ การมัดหมี่ตีนแดงจะมีขั้นตอนยุ่งยากมาก แต่เนื่องจากเป็นศิลปะที่ทำตกทอดกันมาแต่ในอดีต จึงมีการนำมาปรับปรุงนำมาใช้ในโอกาสงานประเพณีต่าง ๆ ทำให้เกิดความนิยมขึ้นมาจนถึงในปัจจุบัน

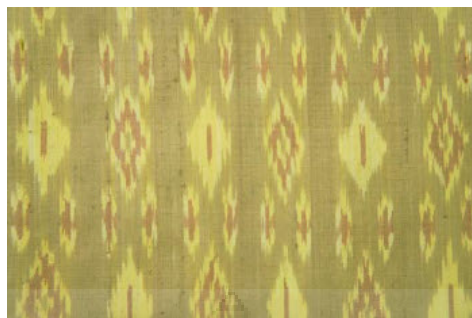
ภาพที่ ๒.๑ ขึ้นตีนแดงลายสระโอ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๖๘.

๓. มัดหมี่คั่น เป็นมัดหมี่ลายเส้น ๆ ผสมกับไหมควบใช้สำหรับผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

ภาพที่ ๒.๒ ลายหมี่คั่นซอกสีกะบัก กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๒๙.

๓.๑ ขึ้นหมี่คั่น สำหรับหญิงผู้สูงอายุใช้ เป็นการทอมัด คือ ลายนาคน้อย
ลายกีบ บักบก ลายดอกแก้ว

ภาพที่ ๒.๓ ลายหมี่คั่นควบเรีงร่า ขาเป็ยผสมควบ ๕ ควบ ๗ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมนาโพธิ์
ที่มา : นิตยา ฉัตรเมืองปัก, ๒๕๕๕, หน้า ๑๓๓.

๓.๒ ซิ่นคั่นควบ คือ ซิ่นที่ทอไหมควบ สลับกับไหมสีต่าง ๆ เส้นสีไหมสลับกับไหมควบแล้วแต่ความต้องการ

๗. การย้อม นำเส้นไหมที่มัดลายแล้วนี้ไปย้อมสี สีจะติดเฉพาะตรงที่ไม่ได้มัด เมื่อย้อมแล้วอาจจะต้องนำมามัดและย้อมอีกครั้งเข้าไปซ้ำมาหลายครั้ง แล้วแต่ความยาก ง่ายของลายและจำนวนสีที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้า สีที่ใช้ย้อมในปัจจุบัน มีทั้งสีครีมีและสีธรรมชาติจากพืชแต่เดิมสีของผ้าไหมมัดหมี่จะใช้สีเข้มเป็นพื้น เช่น ดำ น้ำตาล น้ำเงิน และสีเขียวเข้ม เพื่อไม่ให้เปรอะเปื้อน การใช้สีย้อมจากธรรมชาติ แม้จะยุ่งยากในการหาวัตถุดิบจากธรรมชาติ และสีไม่สดใสแต่คงทน มีราคาสูงกว่าไหมที่ย้อมด้วยสีวิทยาศาสตร์ สีธรรมชาติที่ใช้ เช่น

- สีแดง ได้จาก ลูกยอ ลูกคำแสด รังของครั่ง
- สีเหลือง ได้จาก แก่นเข เพกา แก่นขนุน หัวขมิ้น กระณิการ์
- สีเขียว ได้จาก ใบหูกวาง เปลือกมะหูด เปลือกสมอ
- สีม่วงอ่อน ได้จาก ลูกหว่า มะนาวโท
- สีชมพู ได้จาก ต้นฝาง ต้นมหากาฬ
- สีส้ม ได้จาก เปลือกและรากยอ
- สีดำ ได้จาก มะเกลือ
- สีน้ำตาลแก่ ได้จาก เปลือกไม้โกงกาง
- สีโอวัลติน ได้จาก เปลือกมะพร้าว

การให้สีเช่น

- ฟ้า ๑ ม่วง ๑ เป็นสี พยับหมอก
- น้ำเงิน + ส้มแก่ เป็นสี ปูน
- มะลิ + สีเทา เป็นสี ขี้ม้าอ่อน
- เขียวสด + หัวเปิด เป็นสี เขียวกลาง
- เทา + ดำ เป็นสี สีเงิน
- เทา + น้ำตาล เป็นสี ปูนแห้ง

- เหลือง + กลีบบัว	เป็นสี	แดง
- เทา + แดง	เป็นสี	สีเพกา
- ขี้ม้า + เทา	เป็นสี	สีส้ม
- แดง + เหลือง	เป็นสี	สีม่วง
- แดง + น้ำเงิน	เป็นสี	สีเขียว
- ส้ม + สีกลีบบัว	เป็นสี	สีโอรส

การเตรียมเส้นพุ่ง (การมัดหมี่) และการย้อม

๑. นำเส้นไหมที่ฟอกเสร็จเรียบร้อยแล้วไปตีเกลียว เนื่องจากเส้นไหมที่ผ่านการฟอก จะแตกไม่กลม นำไปใส่เครื่องโยก เพื่อแยกเส้นไหมออกเป็นกลุ่ม หรือชาวบ้านเรียกเป็นลำ หรือข้อ สำหรับมัดให้เกิดลวดลายสวยงาม

๒. นำไหมมัดหมี่ที่โยกเสร็จเรียบร้อยแล้วใส่อุปกรณ์สร้างลายหมี่ ที่เรียกว่าโองหมี่ จัดใหม่ให้ได้ระเบียบ ใช้เชือกฟาง มัดลายตามแบบที่ต้องการ นำเส้นไหมที่มัดลายเสร็จเรียบร้อยแล้วแช่น้ำทิ้งไว้ ๕-๑๐ นาที เพื่อให้ไหมอิมตัว

๓. ใส่น้ำสะอาดในภาชนะเคลือบขึ้นตั้งไฟกลาง ๆ พอน้ำอุ่นตักน้ำใส่ภาชนะนำสี (เคมี) ที่ต้องการลงละลาย คนให้สีแตกเป็นเนื้อเดียวกัน นำไหมที่แช่น้ำบิดน้ำออกพohมาด ลงแช่ในน้ำสี ชุบไหมให้ติดสีดีแล้วนำขึ้นต้มไฟ ๙๐-๙๕ องศาเซลเซียส ประมาณ ๑๐-๒๐ นาที นำไหมไปล้างน้ำสะอาด (เพื่อไม่ให้เกิดการตกสี) แล้วนำเส้นไหม บิดน้ำสีออก พohมาดเสร็จแล้วนำไปผึ่งที่ร่มให้แห้ง

๔. นำไหมมัดหมี่ที่แกะเชือกฟางออกแล้วไปตีเกลียว แล้วกรอเส้นไหมใส่หลอดด้าย

๕. หากย้อมด้วยสีธรรมชาติขั้นตอนคล้ายกันกับการย้อมสีเคมี แต่การย้อมสีธรรมชาติ จะต้องมีการเตรียมสีเอง โดยการนำเปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ หรือรากไม้ มาทุบหรือบั่นให้ละเอียดแล้วแต่ความหยาบของวัสดุ แล้วนำไปต้ม เคี่ยว ให้ได้ที่แล้วจึงนำผ้าไหมลงไปย้อม ซึ่งการย้อมด้วยสีธรรมชาติจะใช้เวลาดำมากกว่าการย้อมสีเคมี

๘. การกรอ เมื่อย้อมเสร็จแล้ว ตัดเชือกที่มัดออก นำเส้นไหมมากรอใส่หลอด โดยต้องระมัดระวังเรียงลำดับให้ถูก มิฉะนั้นผืนผ้าที่ออกมาจะมีตำหนิในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น ลายเขย่ง สูงบ้าง ต่ำบ้าง มีรอยต่อลายเห็นชัดบ้าง หรือบางครั้งกลายเป็นลายอื่นที่ไม่ได้ตั้งใจเลยก็มี จัดเชือกที่มัดออก นำเส้นไหมมากรอใส่หลอด โดยต้องระมัดระวังเรียงลำดับให้ถูก มิฉะนั้นผืนผ้าที่ออกมาจะมีตำหนิในลักษณะต่าง ๆ กัน

๙. เส้นไหมยีน ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นเส้นไหมพุ่ง สำหรับเส้นไหมยีน ซึ่งจะเป็นความยาวของผืนผ้านั้น เมื่อฟอกไหมแล้วนำไปย้อมได้เลย สุดท้ายจะต้องการสีอะไร แล้วนำมากรอเข้าหลอด หวี และเข้าฟืมนำขึ้นก็ทอผ้า หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “หูก”

๑๐. การทอ เมื่อมัด ย้อม และกรอเส้นพุ่งในหลอดและเข้ากระสวย รวมทั้งมีเส้นยีนบนก็หรือหูกแล้ว ต่อไปจะเป็นการทอ การทอจัดลำดับได้ ๔ ขั้นตอน คือ

๑. นำเส้นยืนที่ต่อเข้ากับพิมพ์เสร็จเรียบร้อยแล้วไปประกบใส่กึ่งทอผ้า ผูกมัดไว้ให้เส้นไหมตึง จัดเส้นไหมให้เป็นระเบียบ

๒. นำเส้นพุ่งที่กรอใส่หลอดเรียบร้อยแล้ว ใส่ในอุปกรณ์สอดเส้นพุ่งที่ เรียกว่ากระสวย แล้วร้อยด้ายจากกระสวยพุ่งออกไป

๓. ใช้เท้าเหยียบเชือกข้างล่างที่มีอยู่ ๒ เส้น (ซึ่งต้องเหยียบทีละเส้น สลับ ซ้าย ขวา ในการสอดกระสวยแต่ละครั้ง) เพื่อให้พิมพ์แยกเส้นยืนออกเป็นช่อง เมื่อด้ายยืนที่ถูกเหยียบ ข้างล่างกางออกสอดกระสวยที่มีเส้นพุ่งอยู่ผลึกไปให้ทะลุออกอีกฝั่งหนึ่ง และยกเท้าออกอีกมือหนึ่งก็รับ ต้องตรวจดูลาย ดูริมขอบจะไม่ทำโดยเร่งรีบ ต้องให้เกิดความแน่ใจเสียก่อนจึงจะเปลี่ยนมือพุ่งกระสวยกลับ จัดเส้นไหมที่มีลายให้เข้าที่เมื่อเส้นไหมเข้าที่เรียบร้อยแล้วใช้เท้าเหยียบเชือกพิมพ์ ๒ เท้าพร้อมกัน พร้อมกับ ใช้มือทั้งสองจับพิมพ์กระทบเข้าใส่เส้นไหมแรง ๆ ให้เข้าสนิทกันและสม่ำเสมอ เพื่อให้เส้นไหมแน่น ทอไปเรื่อย ๆ จนได้ผ้าเป็นผืนตามต้องการ

๔. เมื่อมัดด้าย และกรอเส้นพุ่งใส่หลอดและเข้ากระสวย รวมทั้งมีเส้นยืน บนก็หรือหูกแล้วใช้มือในการพุ่งกระสวยโดยตรง การทอผ้าไหมมัดหมี่นั้นต้องใช้ความละเอียดและพิถีพิถัน มาก เมื่อพุ่งกระสวยไปครั้งหนึ่ง ก็ต้องรู้ว่าตรงดอกลายที่มัดหรือไม่ ถ้าไม่ตรงก็ต้องจัดให้ตรง แล้วจึงทอ ต่อไปได้ทำขั้นตอนที่ ๒-๔ ต่อไปเรื่อย ๆ จะได้ผ้าไหมตามลายและสีที่ต้องการ

จากการศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การผลิตผ้าไหมมัดหมี่แต่ละขั้นนั้น มีกระบวนการในการผลิตและมีเทคนิคในการผลิต หลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การหาวัตถุดิบ คือการปลูก หม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหมต้องใช้เทคนิคในการสาวให้มีเส้นสม่ำเสมอ เพื่อความสวยงามของผ้า การย้อมสีและการมัดหมี่เพื่อให้ได้ลวดลายผ้า กว่าจะได้ผ้าไหมมัดหมี่แต่ละผืนต้องใช้เวลาานาน ทุกขั้นตอน ต้องได้รับการเรียนรู้มาเป็นอย่างดีจึงจะเกิดทักษะและความชำนาญ ไม่ว่าจะเป็นการทอเรียงตามลำดับ ก่อนหลัง เพื่อให้เกิดลวดลายสวยงามถูกต้องตามความต้องการของช่างผู้ทอ จึงจะทำให้ผ้าไหมมัดหมี่ออกมา สวยงาม ทำให้เห็นถึงความอุตสาหะและความเพียรของช่างทอ ที่ต้องใช้เวลาในกระบวนการผลิตที่แฝงไว้ ด้วยความอดทน จินตนาการ และความประณีตในการวิจิตรบรรจงสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มี คุณค่างดงาม จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นบนผืนผ้า บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญา ท้องถิ่นและความผูกพันในความเป็นไทยที่ได้รับการถ่ายทอด สัมผัสจากบรรพชนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง สมควรเป็นอย่างยิ่งที่ต้องช่วยกันอนุรักษ์การทอผ้าไหมมัดหมี่ ที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทยให้คงอยู่ คู่กับชาติไทยสืบไป

๕. ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบเสื้อผ้า

ผ้าไหมไทยได้รับการยอมรับมาเป็นเวลานานว่า มีความสวยงามและเพิ่มเสน่ห์สวยหรูให้ผู้สวมใส่อย่างน่าภูมิใจไม่ว่าจะเป็นผ้าทอเชิงอนุรักษ์ที่มีชื่อเสียงอันเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษจากชุมชนตามภาคต่างๆ เช่นผ้ามัดหมี่ ผ้ายก ดอก ผ้าตีนจก ผ้าขิด ฯลฯ เป็นต้น หรือจะเป็นผ้าไหมที่ผลิตจากกรรมวิธีสมัยใหม่ ที่ผู้ผลิตหรือนักออกแบบได้คิดค้นลวดลายสีสันทันให้ดูแปลกใหม่จากเดิมที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นผ้าไหมพิมพ์สกรีน ผ้าไหมบาติก ผ้าไหมพันท์ลายสากลใหญ่โต หรือผ้าไหมที่นำเอาเทคนิค กรรมวิธีที่คิดค้นจากนวัตกรรมใหม่ๆ ของดีไซเนอร์ ก็ได้รับความสนใจ เพราะสิ่งใดก็ตามที่เป็นความแปลกสะดุดตาไม่จำเจหรือยึดติดกับสิ่งที่เห็นกันมาแล้วตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน

จึงเป็นสิ่งที่ควรจะออกแบบปรับปรุงพัฒนาลวดลายสีสันทันผ้าไหม ให้สวยงามแปลกใหม่และหลากหลายกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์คือจะผลิตผ้าไหมอย่างไรให้ขายได้ดีกว่าคู่แข่งในท้องตลาด สินค้าของเราเมื่อได้รับการออกแบบพัฒนาอยู่เสมอ ย่อมเป็นโอกาสอย่างยิ่งที่จะดึงดูดให้ลูกค้าสนใจ

ปัจจุบัน คอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทมากต่อการออกแบบผ้าไหม มีสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งได้กำหนดไว้ในหลักสูตร ด้านผู้ผลิตผู้ประกอบการที่มีผู้ชำนาญการออกแบบลายผ้าไหมด้วยคอมพิวเตอร์ สามารถผลิตผ้าไหมด้วยลวดลายสีสันทันที่หลายหลายแปลกตา เป็นส่วนหนึ่งของคนรุ่นใหม่ได้ให้ความสนใจ และนำไปสร้างสรรค์ชุดเสื้อผ้าแฟชั่นวัยรุ่นได้อย่างอัจฉริยะ บ่อยครั้งที่นักออกแบบวัยรุ่นของไทย ได้มีโอกาสประกวดฝีมือในการออกแบบชุดแฟชั่นและเดินแฟชั่นแข่งกันอยู่บ่อย แม้จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ นา นา จากผู้ทรงคุณวุฒิในมรดกผ้าไหมไทยว่า ความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าไหมไทยกำลังจะถูกทำลายซึ่งนานาทัศนะที่ไม้อาจห้ามกันได้ แต่หากจะเปิดใจ ใจกว้างเพื่อให้โอกาสผ้าไหมของไทยได้สู่สากล ก็น่าจะภูมิใจที่ต่างชาติ ซึ่งเป็นลูกค้า ผ้าไหมไทยไม่น้อยที่หลงใหลในเสน่ห์ของผ้าไหม ทั้งนี้ทั้งนั้นผ้าไหมไทยที่ทั้งลวดลายและสีสันทันดั้งเดิม ๆ จึงควรผลิตผ้าไหมให้กับกลุ่มลูกค้าที่ทันสมัยวัยรุ่นหรือกลุ่มลูกค้าที่ต้องการอนุรักษ์มรดกผ้าไหมไทย ในเชิงการค้าการขาย ผู้ผลิตไม่ควรทำสินค้าที่ตนเองชอบทำทำเพื่อให้เองหรือทำไว้เพื่อขายถูกๆ ฉะนั้นผู้ผลิตผ้าไหมสามารถเลือกผลิตผ้าไหมได้ทั้งในรูปแบบเชิงอนุรักษ์หรือสมัยใหม่ ขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายหรือตลาด

ผู้ทอผ้าไหมไทยสมัยก่อนนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ สามารถคิดค้นกรรมวิธีออกแบบลวดลายได้อย่างวิจิตรพิสดาร มีความประณีตในการเลือกสีสอดสลับในการทอ นักออกแบบลายผ้าปัจจุบันได้พยายามศึกษาค้นคว้า และยึดเอาลวดลายดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้เพื่อเป็นแม่แบบและเป็นแนวทางในการออกแบบ มีผู้กล่าวไว้หลายท่านว่า สมัยก่อนผู้ทอผ้าไหมทอไปวันๆ ไม่มีจุดมุ่งหมายลวดลายจึงซ้ำๆ ลายเดิมๆ ได้แต่ทอเลียนแบบกันมาตามทีบรรพบุรุษได้ทำๆ ไว้จริงผู้เฒ่าผู้แก่สมัยก่อนท่านได้กำหนดไว้ในใจก่อนเสมอว่าจะทอผ้าชิ้นนั้นชิ้นนี้ให้ใคร ทอไว้ใช้เนื่องในโอกาสใด งานบุญ ไปวัด ขึ้นบ้านใหม่ สวมใส่ไปงานมงคลหรืองานศพ ดังจะเห็นได้จากผลงานจาก ผ้าโบราณทั้งหลายที่บ่งบอกถึงตำนานความเป็นมาของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งปรากฏให้เห็นถึงความแตกต่างของสีสันทัน

เรื่องราวลวดลายที่ผู้ทอได้สร้างสรรค์ไว้อย่างวิจิตรและมากมาย เป็นการทอเพื่อมอบให้กับคนที่เป็นที่เคารพรักเช่นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ทอใช้เอง ทอให้ลูก ทอให้ชายอันเป็นที่รัก เป็นต้น

การออกแบบผ้าไหมในปัจจุบัน กลุ่มเป้าหมายเปลี่ยนไป ไม่ได้อยู่ในวงแคบเหมือนสมัยก่อน มีการกำหนด เพศวัย อายุ โอกาสในการนำไปใช้งาน กลุ่มผู้ซื้อหรือกลุ่มตลาดเป็นคนไทยด้วยกันเองหรือชาวต่างประเทศ นักออกแบบจำเป็นต้องรับข้อมูลจากเจ้าของกิจการ หรือฝ่ายตลาดให้ชัดเจน เพื่อเป็นข้อมูลในการออกแบบผ้าไหมให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย หรือตลาดเพราะไม่ได้ทอไว้ใช้เองหรือมอบเป็นของกำนัลให้ใคร ดังสมัยก่อน ไม่ได้ทอไว้สำหรับผู้สูงวัย ที่มีอายุเกิน ๔๐-๕๐ ปีขึ้นไป แต่วัยรุ่นหรือกลุ่มทำงาน สามารถนำผ้าไหมไปสวมใส่ในชีวิตประจำวันได้ เพราะมีการพัฒนาให้ผ้าไหมมีลวดลายเรียบง่ายแต่เก๋ไก๋และมีความเป็นสากลมากขึ้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่นักออกแบบต้องติดตามแนวโน้มความนิยมสี ลวดลายของผ้าฝ้ายหรือแพชชั่นเสื้อผ้า เหมือนที่ว่ากันว่าต้อง “อินเทรนด์” ว่าเขากำลังนิยมรูปแบบลวดลายสีสันทันแบบไหน หากขาดการติดตามข้อมูลดังกล่าวหรือละเลยไม่สนใจที่จะนำสิ่งเหล่านี้มาเป็นข้อมูลหรือแนวทางในการพัฒนาผ้าไหม ให้แปลกไปจากที่มีขายกันอยู่ทั่ว ๆ ไปผ้าไหมไทยคงจะอยู่รับใช้คนที่มียุสสูง เช่นผู้เฒ่าผู้แก่อยู่นั่นแล

จุดอ่อนอย่างหนึ่งของผ้าไหมไทย คือการลอกเลียนแบบทั้งด้านลวดลายและสีสันทันและยังขาดแคลนดีไซน์เนอร์ที่จะถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง การส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรด้านออกแบบสิ่งทอให้มีความสามารถสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันกับตลาดต่างประเทศทั้งด้านคุณภาพ รูปแบบลวดลาย สถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนมีการเรียนการสอนด้านการออกแบบสาขาต่างๆ มากขึ้น โดยเฉพาะด้านการออกแบบสิ่งทอ (Textile Design) นับว่าเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจ ในความมุ่งมั่นของเท็กซ์ไทล์ดีไซน์เนอร์รุ่นใหม่ที่มีความตั้งใจเข้าไปเรียนรู้ ได้ทดลองฝึกทักษะได้สัมผัส ได้สืบสาน ทั้งอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีคุณค่า ตลอดจนทั้งมีการฟื้นฟูพัฒนาให้มีความเป็นสากล มีการปรับปรุงพัฒนาให้ความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าไหมไทยได้เผยแพร่เป็นที่รู้จัก กลุ่มเท็กซ์ไทล์ดีไซน์เนอร์รุ่นใหม่เหล่านี้มีศักยภาพและมีความสามารถสูงที่จะก้าวสู่ความเป็นผู้นำในการสร้างกระแสความนิยมผ้าไหมไทยสืบไป (เพียงจิตต์ มาประจง, ๒๕๕๑)

การออกแบบ คือการสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือการปรับปรุงของเดิมที่มีอยู่ให้มีความแปลกใหม่เพิ่มขึ้น (ประเสริฐ ศีลรัตน์, ๒๕๓๘) สอดคล้องกับ ทำนอง จันทิมา (๒๕๓๒) การออกแบบคือการใช้ความคิดในการเลือกวัสดุ เพื่อสร้างสรรค์งานศิลป์ ให้มีหน้าที่ใช้สอยตามความต้องการ ทั้งในด้านวัตถุประสงค์ประโยชน์และความงามในรูปร่าง ลักษณะตลอดทั้งรูปร่างและ มาโนช คงกะนนท์ (๒๕๓๘) กล่าวว่า การออกแบบ คือกระบวนการการสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งของมนุษย์ โดยมีทัศนธาตุและลักษณะของทัศนธาตุ เป็นองค์ประกอบ ใช้ทฤษฎีต่าง ๆ เป็นแนวทางและใช้วัสดุนานาชาติเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ โดยที่นักออกแบบจะต้องมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานหลายขั้น ตลอดกระบวนการสร้างสรรค์นั้น

คำว่า Design มาจากรากศัพท์ภาษาละติน คือคำว่า Designare หมายถึง กำหนดออกมาหรือขีดหมายไว้ เป้าหมายที่จะแสดงออกซึ่งหมายถึงสิ่งที่อยู่ในอำนาจความคิด (Concious) อันอาจเป็นโครงการ รูปแบบหรือแผนผังที่ช่างหรือศิลปินกำหนดขึ้นด้วยการจัดทำทาง ถ้อยคำ เส้น สี เสียง รูปแบบ

โครงสร้างและวัสดุต่าง ๆ โดยใช้หลักเกณฑ์ทางความงาม หรือสุนทรียภาพ (Aesthetic Principle) (มนตรี ยอดบางเตย, ๒๕๓๘)

จากความหมายของการออกแบบ (Design) พอสรุปเป็นความหมายของการออกแบบเสื้อผ้า (Fashion Design) ได้ดังนี้

๑. เป็นการคิดค้น วางแผน เสนอแนะแนวทาง และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ต่อสังคมในลักษณะ การลงมือกระทำ อันเกิดจากความคิดที่มองเห็น รวมถึงการเลือกวัสดุให้สอดคล้องกับกรรมวิธีและรูปแบบ รวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ของผู้ออกแบบด้วย

๒. เป็นการปรับปรุงรูปแบบของผลงานเดิมที่มีอยู่แล้ว ทั้งในด้านความงามและประโยชน์ใช้สอยเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

หลักการออกแบบเสื้อผ้าเบื้องต้น

หลักการออกแบบเสื้อผ้าเบื้องต้น (Basic Design Principles) เป็นหลักเบื้องต้นที่นักออกแบบ ใช้เป็นองค์ประกอบหลักในการออกแบบเสื้อผ้า นักออกแบบต้องประเมินผิวสัมผัสของผ้า ความหนาบาง ความยืดหยุ่นของผ้า ไม่ว่าจะเป็นผ้าทอ (Woven Fabric) ผ้าถัก (Knitted Fabrics) แต่ละชนิดจะมี ลักษณะเด่นเฉพาะของผ้านั้น ผ้าทอมีการยืดหดน้อยในขณะที่ผ้าถักมีทั้งการยืด (Stretch) และการหด (Shrinkage) อย่างมาก สิ่งทีกล่าวมานักออกแบบจะต้องนำมาพิจารณาในการออกแบบเบื้องต้น องค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้ อุษา ตั้งธรรม (๒๕๔๙)

๑. เส้น (Line)
๒. เส้นกรอบนอก (Silhouette)
๓. สี (Color) เนื้อผ้าและผิวสัมผัส (Texture)
๔. รายละเอียด (Detail)

๑. เส้น (Line)

เส้น คือสิ่งที่มีความยาว มีมิติเดียว เส้นเกิดจากจุดหลาย ๆ จุดที่เรียงติดต่อกันไป เส้นทำให้เกิดรูปร่าง เนื้อที่ ขนาด น้ำหนัก พื้นผิว

เส้นเป็นพื้นฐานในการเรียนศิลปทุกแขนง และเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการออกแบบ เส้นมีมากมายหลายลักษณะ แต่ที่เป็นพื้นฐาน มี ๒ ประเภทคือ เส้นตรงและเส้นโค้ง ซึ่งแต่ละลักษณะ ของเส้น ให้ความรู้สึกแก่ผู้พบเห็นแตกต่างกันออกไป ดังนี้ (จารุพรรณ ทรัพย์ปรุง, ๒๕๔๓)

๑.๑ เส้นตรง (Straight Line) ให้ความรู้สึก แน่นอน แข็งแรง เข้ม หยาบ เอาชนะ ไม่ประนีประนอม แบ่งได้ดังนี้

๑.๑.๑ เส้นตรงแนวตั้ง (Vertical Line) เน้นความสูง ให้ความรู้สึกอยู่กับที่ จริงจัง มั่นคง แข็งแรง พุ่งขึ้น เגיעขรุ้ม สมดุล ทะเยอทะยานและรุ่งเรือง

๑.๑.๒ เส้นตรงแนวนอน (Horizontal Line) ให้ความรู้สึกเגיע เหย และดูกว้าง ขึ้น และผ่อนคลาย

๑.๑.๓ เส้นตรงแนวเฉียง (Diagonal line) ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว ไม่มั่นคง ไม่สมบูรณ์ และไม่สมดุล

๑.๒ เส้นโค้ง (Curve Line) แบ่งออกได้ดังนี้

๑.๒.๑ เส้นโค้งน้อย ๆ หรือเส้นเป็นคลื่นน้อย ๆ ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวต่อเนื่อง เคลื่อนไหวช้า ๆ นุ่มนวล และกลมกลืนในการเปลี่ยนทิศทาง

๑.๒.๒ เส้นโค้งวงแคบ ให้ความรู้สึกถึงพลังเคลื่อนไหวรุนแรง และเปลี่ยนทิศทางรวดเร็ว

๑.๒.๓ เส้นโค้งของวงกลม ให้ความรู้สึกซ้ำ ๆ ตายตัว ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

๑.๒.๔ เส้นโค้งก้นหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว คลื่นคลาย และเติบโตเมื่อมองจากภายในออกมา ถ้ามองจากภายนอกเข้าไป จะให้ความรู้สึกไม่สิ้นสุดของพลังเคลื่อนไหว ขยายตัวออกไปไม่มีจุดจบ

๑.๒.๕ เส้นฟันปลาหรือเส้นคดที่หักเหโดยกระทันหัน ให้ความรู้สึกถึงความขัดแย้ง ความรุนแรง และความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๑.๒.๖ เส้นที่เฉียงและโค้ง ให้ความรู้สึกขาดระเบียบ ตามยถากรรม พุ่งเข้า หรือพุ่งออกจากที่ว่าง

หลักการนำเส้นมาใช้ในการออกแบบเสื้อผ้า

เส้นที่ใช้ในการออกแบบเสื้อผ้า แบ่งได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือเส้นกรอบนอก (Silhouette or Outside Line) และเส้นด้านใน (Inside Line) ซึ่งมีความสำคัญต่อเสื้อผ้า เนื่องจากสามารถนำสายตาให้ผู้พบเห็นมองดูตลอดร่างกาย เส้นกรอบนอกและเส้นด้านในมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ทำให้รูปร่างดูสูงขึ้น เตี้ยลง อ้วนขึ้น หรือผอมลงได้ ดังนี้

๑. เส้นกรอบนอก (Silhouette or Outside Line) คือเส้นที่อยู่ตรงรอบนอกหรือตรงริมขอบของเครื่องแต่งกาย ซึ่งเป็นโครงร่างเสื้อโดยสังเขป เส้นกรอบนอกของแฟชั่นกำหนดขึ้นโดยนักออกแบบ สามารถเปลี่ยนไปได้ โดยอาศัยความชำนาญในการตัดเย็บและการใช้วัสดุต่าง ๆ ตกแต่ง การเสริม และการวัดเส้นกรอบนอกเปลี่ยนแปลงเสมอตามแนวโน้มของแฟชั่น

เส้นกรอบนอกของเสื้อผ้ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม แบ่งออกได้ดังนี้คือ แบบเข้ารูป (Fitted) แบบกึ่งเข้ารูป (Semi Fitted) แบบพอดีตัว (Slightly Fitted) แบบหลวม (Loosely Fitted)

เสื้อผ้าแบบเข้ารูปจะเน้นรูปร่างคนสวม ยิ่งเข้ารูปน้อยเท่าไรก็ยังสามารถปกปิดรูปร่างส่วนที่ไม่ต้องการรอดได้มากเท่านั้น การเลือกเนื้อผ้ามีผลต่อเส้นกรอบนอกของเสื้อผ้าเช่นกัน เช่น ผ้าเนื้อกระด้าง เหมาะสำหรับเสื้อซึ่งสามารถบังคับรูปร่างได้ ส่วนผ้าเนื้อนิ่มแนบตัวจะเน้นให้เห็นรูปร่างผู้สวมใส่

๒. เส้นด้านใน หรือเส้นภายในตัวเสื้อ (Inside Line) หมายถึงรอยตัดต่อที่ทำให้เกิดรูปร่างขึ้นภายในเส้นกรอบนอก เส้นภายในตัวเสื้อสามารถลวงตาได้ดี ทำให้ดูสูง เตี้ยลง อ้วนหรือผอม เอวเล็กหรือเอวใหญ่ เส้นภายในตัวเสื้อมีส่วนช่วยเพิ่มและลดขนาดเส้นกรอบนอก หากกำหนดเส้นภายในตัวเสื้อได้ดี

และถูกต้องจะช่วยให้แบบเสื้อผ้ามีความสมดุลและรูปร่างสมสัดส่วน ซึ่งขึ้น กับตำแหน่งที่จะใช้และ จุดประสงค์ในการออกแบบ เส้นด้านในของเสื้อผ้าได้แก่

๒.๑ ตะเข็บ (Seams) เป็นเส้นที่เกิดจากตะเข็บเสื้อผ้า เป็นการต่อชิ้นผ้าเข้าด้วยกัน เช่น การต่อตะเข็บไหล่ ตะเข็บข้าง ตะเข็บกลางตัว ตะเข็บตักแต่ง เป็นต้น

๒.๑.๑ การต่อตะเข็บในลักษณะเส้นตั้ง (Vertical Line) เป็นเส้นที่แสดงถึงความสูง ความแข็งแรง ความรู้สึกอยู่กับที่ แบบเสื้อผ้าที่ใช้เส้นตั้งเหมาะสำหรับคนเตี้ย เส้นตั้งหลาย ๆ เส้น ที่มี ช่องไฟถี่ ๆ สามารถนำความสูงไปยังใบหน้าได้ แต่ถ้าช่องไฟขยายกว้างขึ้นและขนานกัน จะทำให้สายตา สังเกตเห็นความกว้างชัดกว่าความสูง อาจทำให้ดูอ้วนและเตี้ยลงได้เช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากสายตาสายตาจะเลื่อน ตามแนวขวาง จากด้านหนึ่งไปอีกด้านหนึ่ง บางครั้งการเย็บเส้นต่อความยาวของลำตัวจะมีความกว้างของ เกล็ดทรงแทรกอยู่ภายในเส้นด้วย เช่น Princess Line

๒.๑.๒ เส้นนอน หรือเส้นระดับ (Horizontal Line) เป็นเส้นที่แสดงถึงความกว้าง ความสงบ ความนิ่งเฉย และพักผ่อน แบบเสื้อผ้าที่ใช้เส้นนอนเหมาะสำหรับคนผอมสูง ซึ่งทำให้ดูอ้วนขึ้นหรือ เตี้ยลง เส้นตรงแนวนอนในเสื้อผ้าจะพบได้จากตลอดลายผ้า เส้นเอว เส้นชายกระโปรง เส้นโยค (Yoke) เข็มขัด ชายแขนเสื้อ และส่วนตักแต่งอื่น ๆ เส้นตรงแนวนอนจะนำสายตาสายตาขนานไปตามความกว้างของ ร่างกาย ซึ่งถ้ามีจุดเด่นมากเท่าไรก็จะทำให้ดูเตี้ยลงเท่านั้น

๒.๑.๓ เส้นทแยงมุม (Diagonal Line) ช่วยให้ดูสูงขึ้น เตี้ยลง หน้าขึ้นหรือบางลง ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยาวของเส้นและมุมมองเส้นทแยงมุม นั้น ๆ เส้นทแยงมุมยาวช่วยให้ดูสูงขึ้น เส้นทแยง มุมสั้น จะทำให้บริเวณส่วนนั้นดูกว้าง และดึงดูดความสนใจไปสู่บริเวณนั้นด้วย และจะช่วยซ่อนความ บกพร่องของรูปร่างได้ดีทั้งยังให้ความรู้สึกสดชื่นกระปรี้กระเปร่า มีชีวิตชีวา มีความรู้สึกเคลื่อนไหวอยู่เสมอ

๒.๑.๔ เส้นโค้ง (Curve Line) ให้ความรู้สึกนุ่มนวลและอ่อนช้อย เส้นโค้งเพิ่มมิติ ความกลมกลืนและน้ำหนัก แบบเสื้อผ้าที่มีเส้นโค้งเหมาะสำหรับผู้ที่รูปร่างตรง ๆ ไม่ได้สัดส่วน เพื่อให้ ด้ดูนุ่มนวลขึ้นเหมาะสำหรับวัยรุ่นและเสื้อผ้าเด็ก

๒.๒ เกล็ด (Dart) เป็นเส้นรูปทรงสามเหลี่ยมปลายแหลม เมื่อเย็บเกล็ดจะเกิดเส้นซึ่ง ทำให้เสื้อผ้าที่เย็บเกล็ดแล้วมีความลึก สวมใส่ได้รูปทรงดี เช่น เส้นของเกล็ดที่เอว เมื่อเย็บแล้วจะทำให้ เอวเล็กกว่าสะโพก เกล็ดที่อก เมื่อเย็บเสร็จแล้วเสื้อจะเข้ารูปได้สัดส่วนที่สวยงามกว่าเสื้อที่ไม่มีเกล็ด

๒.๓ การตกแต่งอื่น ๆ เช่นการเย็บต่อมุมแหลม (Gore) การจับจีบ จับพลีท (Pleat) ฯลฯ

เส้นภายในตัวเสื้อเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า แบบเสื้อนั้นแสดงออกถึงความคิดอย่างไร ถ้าเส้นนั้นติดต่อกันโดยไม่มีอะไรมาตัดทำให้รู้สึกถึงความมีสง่า ความเข้มแข็ง ส่วนการใช้เส้นโค้งบนเสื้อ ทำให้เกิดความยืดหยุ่นนิ่มนวลและอ่อนวัย แบบเสื้อผ้าที่มีเส้นตรงมาก ๆ ควรมีเส้นโค้งอยู่บ้าง เพื่อลดความ กระจ่างของเส้นลง สิ่งที่จะสรุปได้เกี่ยวกับเส้นต่าง ๆ คือ

เส้นยิ่งยาวเท่าไร กว้างเท่าไร หรือซ้ำ ๆ กันมากเท่าไร ก็ยิ่งจะมีอิทธิพลต่อแบบเสื้อ มากขึ้นเท่านั้น

ผ้าซึ่งเป็นจีบ พับซ้อน แบบพลีท เปรียบได้กับการกำหนดเส้น แต่ในขณะเดียวกัน จะทำให้มีความหนาขึ้นด้วย

ผ้าที่มีลายดอกใหญ่ เด่น หรือลายเส้นที่เด่นชัดมาก ๆ ควรจะออกแบบให้มีเส้น ภายในตัวเสื้อน้อยที่สุด

ผ้าที่มีทั้งเส้นตั้งและเส้นนอน สายตาเราจะมองที่เส้นนอนก่อน เพราะจากความเคยชิน เราจะมองจากซ้ายไปขวา และจากบนมาล่าง

๒. เส้นกรอบนอก (Silhouette)

เส้นกรอบนอก คือเส้นโครงร่างหรือเส้นรอบนอกทั้งหมดที่แสดง เป็นภาพเงาดำบนพื้นขาว คล้ายรูปเงาดำบนผนังขาว เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของระดับความยาว รูปแบบของเสื้อผ้าที่กำลังจะนิยมในฤดูกาลต่อไป รูปแบบของเส้นกรอบนอก มีดังนี้

A-Line Silhouette รูปแบบเสื้อผ้าที่ส่วนบนแคบ และค่อย ๆ บานออกจากช่วงตัวส่วนใต้แขนถึงชายเสื้อคล้ายตัวอักษร A ปกติจะเป็นเสื้อไม่มีแขน หรืออาจจะมีแขนเสื้อ ในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ เสื้อผ้าที่นิยมเส้นกรอบนอกแบบนี้คือ โคอท ชุดติดกัน กระโปรงและชุดเอี้ยม (Jumper) นักออกแบบเสื้อชาวฝรั่งเศส Christian Dior เสนอรูปแบบนี้ตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๕๕

Asymmetric Silhouette เส้นกรอบนอกที่ใช้หลักการของความไม่สมดุลกัน ใช้กับชุดติดกัน โคอท เสื้อเดี่ยว ชุดนอน กระโปรง และชุดว่ายน้ำ โดยเฉพาะ Toga เสื้อที่มีไหล่ด้านเดียว

Shief Silhouette เส้นกรอบนอกที่เป็นเส้นตรง ไม่เข้ารูปร่างเหมือนหลอดตรงมาจากไหล่ถึงชายกระโปรง ไม่เข้ารูปร่างตั้งแต่อก เอว นิยมสวมใส่กันในปี ค.ศ. ๑๙๒๐ และกลับเข้าสู่แฟชั่นอีกในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ อีกช่วงหนึ่งในปลายปี ค.ศ. ๑๙๖๐ และ ต้นปี ค.ศ. ๑๙๗๐ หรือเรียกว่า Chemise Silhouette

Tent Silhouette เส้นกรอบนอกที่มีรูปร่างพีรามิด เริ่มต้นจากคอเสื้อและเริ่มบานลงไปถึงชายกระโปรง นิยมทำเป็นโคอท ในปี ค.ศ. ๑๙๓๐ ค.ศ. ๑๙๔๐ กลับมานิยมอีกในรูปแบบโคอท และชุดติดกันในปี ค.ศ. ๑๙๖๐

Thirties Silhouette เส้นกรอบนอกของต้นปี ค.ศ. ๑๙๓๐ ที่มีจุดเด่นโดยการใช้ผ้าเฉลิ้งในการตัดเย็บ รูปแบบแขนแปลกใหม่จากการจับจีบผ้า คอของเสื้อส่วนใหญ่เป็นรูปตัวยู หรือคอกกลม ในปลายปี ค.ศ. ๑๙๓๐ มีการเสริมไหล่เสื้อให้กว้างและตรง เอวคอดเล็กดูพิถีพิถัน

Twenties Silhouette เส้นกรอบนอกของเครื่องแต่งกาย ที่ห้อยจากบ่าตรงลงไปจนถึงหัวเข่า บางชนิดเป็น ๒ ชั้น มีเข็มขัดคาดที่สะโพก หรือเรียกว่า “Flapper” รูปแบบที่นิยมกันในปี ค.ศ. ๑๙๒๐ กลับมานิยมอีกครั้งในปลายปี ค.ศ. ๑๙๖๐ และ ปี ค.ศ. ๑๙๘๐

V-Shape Silhouette เส้นกรอบนอกที่มีไหล่กว้างและหนา ตัวเสื้อใหญ่ กระโปรงเรียวยาวไปถึงชายกระโปรง โดยทั่วไปเป็นแขนค้างคาว (Dolman or Batwing Sleeves) บางครั้งตัดเป็นชุดติดกันแขนลาดน้อย ๆ จากข้อศอกไปที่ตะเข็บข้างเอว รูปแบบอื่นขยายไหล่ให้กว้าง และมีตะเข็บวงแขนกว้าง โดยปกติจะมีสัดส่วนของวงแขนกว้างอยู่ในวงการแฟชั่นตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๘๐

๓. สี (Color) เนื้อผ้าและผิวสัมผัส (Texture) เป็นการผสมผสานที่พอเหมาะพอดีของผ้า แล้วนำมาออกแบบ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ สี นักออกแบบจะเลือกแนวโน้มของสีตามฤดูกาล และแนวโน้มของสีเพื่อการค้า ผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดแนวโน้มสีของผ้า ผู้บริโภคจะเลือกสีของเสื้อผ้าให้เข้ากับสีของผนังและสีของดวงตา สีของเสื้อผ้ามีทั้งสีร้อนและสีเย็น นักออกแบบสามารถแนะนำโรงงานสิ่งทอ ให้ผลิตผ้าฝ้ายตามแนวโน้มของสีในฤดูกาลหน้า สีช่วยให้งานเสื้อผ้าเพิ่มปริมาณการผลิต เพิ่มมูลค่าของแบบเสื้อในแต่ละปี สีแบ่งกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

๓.๑.๑ สีอ่อน (Light Colors) ใช้สีอ่อนเมื่อต้องการให้มีพื้นที่กว้าง เมื่อต้องการเน้นจุดเด่นใกล้เคียงกับใบหน้าและบริเวณคอเสื้อ

๓.๑.๒ สีสว่าง (Bright Colors) ใช้สีสว่างเมื่อต้องการเน้นจุดเด่น สีสว่างจะช่วยสะท้อนแสงไปยังใบหน้า ส่วนมากสีสว่างจะเป็นสีอ่อน เช่น สีแดง สีชมพู ใช้สีสว่างในที่ที่ต้องการเน้นส่วนใด ส่วนหนึ่งของร่างกาย สีสว่างควรใช้พื้นที่น้อย เพราะหากใช้มากจะทำให้เมื่อยล้าสายตาได้ ดังนั้นสีสว่างมักจะใช้เป็นส่วนตกแต่งเสื้อผ้ามากกว่าที่จะเป็นตัวเสื้อทั้งหมด

๓.๑.๓ สีมืด (Dark Colors) สีมืดทำให้ดูเล็ก ลดขนาดของพื้นที่ สีมืดหากอยู่ใกล้ใบหน้า จะทำให้ดูหน้าขาว ใช้สีมืดสำหรับผู้ที่ต้องการดูผอม เล็ก

๓.๒ เนื้อผ้าและผิวสัมผัส (Texture) เป็นเอกลักษณ์ของเนื้อผ้าที่สัมผัสได้ด้วยมือ มีผลอย่างมากต่อขนาดและรูปร่าง เช่น ผ้าที่เป็นมัน ทำให้รูปร่างอ้วนขึ้น ในขณะที่ผ้าเนื้อด้านทำให้ดูผอมลงสิ่งที่เรียกว่าเนื้อผ้าไม่ได้หมายถึงเฉพาะความมันหรือด้านเท่านั้น แต่รวมถึงผิวสัมผัสที่เรียบ หยาบ แข็ง อ่อนนุ่ม น้ำหนัก และการทิ้งตัวของผ้า เนื้อผ้าไม่ได้มีความสำคัญเฉพาะต่อแบบเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อแบบเสื้ออีกด้วย เช่น ผ้าขนสัตว์ไม่เหมาะสมจะใช้ตัดชุดราตรี แต่ใช้ตัดกระโปรงยาวแบบเทเลอร์ได้

เนื้อผ้าและผิวสัมผัสของผ้าเป็นสิ่งที่ต้องสังเกตควบคู่กันไป สิ่งที่ทำให้ผิวสัมผัสของผ้าแตกต่างกันจะทำให้เนื้อผ้าแตกต่างออกไปด้วย ปัจจัยดังกล่าวมีดังนี้

๓.๒.๑ เส้นใย (Fiber) เส้นใยที่แตกต่างกันก็เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้เนื้อผ้าและผิวสัมผัสแตกต่างกันด้วย เส้นใยธรรมชาติ เช่น ฝ้าย มีความอ่อนนุ่ม ปานรามิ มีความกระด้างกว่าฝ้าย ไยสังเคราะห์ เช่น ไนลอนมีความมัน

๓.๒.๒ เส้นด้าย (Yarn) เส้นด้ายที่นำมาทอผ้านำมาเข้าเกลียวเส้นด้ายแตกต่างกัน ขนาดความใหญ่และเล็ก ก็จะแตกต่างกัน ก็ทำให้ผิวสัมผัสและเนื้อผ้าแตกต่างไปด้วย เช่น เส้นด้ายเดี่ยว เส้นด้ายรวม เส้นด้ายธรรมดา เส้นด้ายพิเศษ

๓.๒.๓ การผลิตเป็นผืนผ้า (Fabric Construction) สามารถผลิตได้หลายวิธี เช่น การทอ การถัก การอัด เมื่อผลิตเป็นผืนผ้าโดยวิธีการที่ต่างกัน ผืนผ้าที่เสร็จก็จะมีเนื้อผ้าและผิวสัมผัสที่แตกต่างกันออกไปด้วย

๓.๒.๔ การตกแต่งสำเร็จ (Finishing) มีส่วนในการทำให้ผิวสัมผัส และเนื้อผ้าแตกต่างกันออกไป ถึงแม้จะเป็นผ้าชนิดเดียวกัน แต่ตกแต่งสำเร็จคนละวิธีทำให้ผิวสัมผัสของผ้านั้น

แตกต่างกันออกไป การตกแต่งสำเร็จมีหลายวิธี เช่น การเผาขน การขัดมัน การพิมพ์ การตกแต่งพื้นผิวกำมะหยี่ เป็นต้น

จากที่กล่าวมา การเลือกผ้าและผิวสัมผัสของผ้านอกจากจะต้องทราบถึงหลักเกณฑ์บางประการแล้ว นักออกแบบที่ดี ผู้บริโภคที่ฉลาด ต้องใช้ความสังเกต วิเคราะห์ และทักษะในเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชีวิตประจำวันของเรา เลือกใช้ให้ถูกต้อง เหมาะสม คำนึงกับค่าใช้จ่ายที่เราต้องเสียไป

๔. รายละเอียด (Details) เป็นรายละเอียดส่วนประกอบของเสื้อผ้า ได้แก่ ปก แขน ขอบปลายแขน กระเป๋ และวัสดุประกอบเสื้อผ้า เช่น Zip กระดุม ลูกไม้ ด้าย ฯลฯ แม้ส่วนตกแต่งดังกล่าวจะมีความสำคัญน้อยกว่าเส้นรอบนอก และเส้นภายในตัวเสื้อก็ตาม แต่เมื่อนำรายละเอียดเหล่านี้มาประกอบกับโครงสร้างของแบบเสื้อ ก็จะเสริมให้ได้แบบเสื้อที่มีลักษณะเฉพาะเหมาะกับงานและประโยชน์ใช้สอย ทั้งที่ขึ้นอยู่กับแบบและตำแหน่งที่กำหนดในเสื้อผ้าตัวนั้นด้วย นอกจากนี้ รายละเอียดยังช่วยให้เสื้อผ้ามี่คุณค่าขึ้น ดังนี้

เสริมความงามของเส้นรอบนอก เช่น เสื้อแขนกุดกับเสื้อทรงกระโจม (Tent) ทำให้เสื้อที่มีแบบเรียบ ๆ น่าดู น่าสนใจมากขึ้น และเปลี่ยนลักษณะของแบบเสื้อได้ (Style) ดึงจุดสนใจไปยังรูปร่างส่วนที่สวยงามและเบนความสนใจจากส่วนที่ไม่สวย เช่น ระบายที่คอเสื้อดึงจุดสนใจไปที่ใบหน้าที่สวยงาม ไม่สนใจจุดอื่นที่บกพร่องของผู้สวมใส่ เป็นต้น

ถึงแม้รายละเอียดต่าง ๆ จะช่วยเสริมความงามของเสื้อผ้าได้ แต่ไม่ควรตกแต่งให้มากเกินไป เพราะจะทำให้เกิดความสับสนยุ่งเหยิง และลดความสำคัญของมันและกัน สิ่งหนึ่งที่สำคัญ คือ รายละเอียดต่าง ๆ ควรจะกลมกลืนกับเส้นรอบนอกและเส้นภายในตัวเสื้อ

หลักการออกแบบเสื้อผ้า

หลักการออกแบบเสื้อผ้า (Design Principle) หลักการออกแบบเสื้อผ้าเบื้องต้นเป็นการผสมผสานของเส้นรอบนอกของเสื้อผ้า เส้น สี ผิวสัมผัส และรายละเอียด ในการออกแบบเสื้อผ้า เป็นงานเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ เสื้อผ้าบุรุษ เสื้อผ้าสตรี และเสื้อผ้าเด็ก นักออกแบบจะต้องออกแบบเสื้อผ้าตามฤดูกาล วิเคราะห์แนวโน้มแฟชั่น และพัฒนาการของผ้า เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ซึ่งหลักการออกแบบที่นอกเหนือจากหลักการเบื้องต้นแล้วนั้น ยังมีหลักการออกแบบเสื้อผ้าที่สูงกว่าอีกได้แก่

๑. สัดส่วน (Proportion) หรือมาตราส่วน (Scale) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างช่องว่างขนาดต่าง ๆ ของเสื้อผ้า นักออกแบบจะออกแบบรายละเอียดสัดส่วน ตามแนวความคิดให้เกิดความสวยงาม รูปทรงของเสื้อผ้า ที่ได้มาตรฐานจะมี เส้นเอว ไหล่ ออก ความกว้างและความยาวสะโพก ต้องเป็นรูปทรงสามมิติ (Three Dimensional) คือ มีความกว้าง ความยาว และความลึก สัดส่วนของเสื้อผ้าสตรีที่ได้สัดส่วนเหมาะสม จะมีอัตราส่วน ๕ : ๘ คือ เสื้อผ้าสตรีที่มีการแบ่งช่องว่างของรูปร่างตามธรรมชาติจะแบ่งสัดส่วนในลักษณะอื่น ๆ อีก ได้แก่ การแบ่งเส้นรูปร่างสัดส่วนได้ออก ซึ่งเรียกการแบ่งเสื้อลักษณะนี้ว่าชุดต่อได้ออก (Empire Dress) การแบ่งสัดส่วนได้ออกเป็นลักษณะของแบบเสื้อที่นิยมใช้กับชุดแต่งงาน

ชุดลำลอง การแบ่งใต้ออกจะทำให้ผู้สวมใส่ดูสูงยาว หากแบ่งสัดส่วนของรูปร่างที่แนวสะโพก จะทำให้ช่วงตัวด้านบนยาวขึ้น จึงเหมาะกับผู้ที่มีส่วนตัวสั้น สัดส่วนนอกจากแบ่งตามขวางแล้วยังสามารถแบ่งตามยาว ลำตัวได้ด้วย การแบ่งตามยาวของลำตัว จะทำให้ผู้สวมใส่รูปร่างสูง ในขณะที่การแบ่งสัดส่วนตามขวางจะทำให้ผู้สวมใส่อ้วนและเตี้ย การแบ่งสัดส่วนตามขวางทำให้เกิดความกว้าง แต่สามารถทำให้เล็กลงได้ด้วยการแบ่งเป็นช่วง ๆ หลาย ๆ ช่อง ช่องว่างเล็กจะทำให้ดูแคบเล็กลง เสื้อผ้าส่วนใหญ่จะมีจุดเด่นที่ ปก ไหล่ เอว และสะโพก เสื้อสูทชายจะใช้แผ่นหนุนไหล่ (Padding) รองไหล่เสื้อเพื่อเป็นจุดเด่นของเสื้อสูท เสื้อผ้าสตรีจะใช้กระโปรงบานพริ้ว เพื่อเน้นให้ผู้สวมใส่เอวเล็กลง เป็นต้น

๒. ความสมดุล (Balance) เป็นการแบ่งน้ำหนักของส่วนประกอบเสื้อผ้า ความสมดุลแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑ ความสมดุลปกติ (Formal or Symmetrical Balance) เป็นการออกแบบเสื้อผ้าตามความยาว และตามขวางให้มีความสมดุล คือ ออกแบบให้ด้านซ้ายและด้านขวาเหมือนกัน เช่น เสื้อแผ่นหน้าซ้ายและแผ่นหน้าขวา มีแนวตัดต่อตามยาวและตามขวางเหมือนกัน มีกระเป๋า ๒ ข้างเหมือนกัน มีการตกแต่งเสื้อแผ่นหน้าซ้ายและแผ่นหน้าขวาเหมือนกัน เป็นต้น เป็นการออกแบบที่ง่ายดูเรียบร้อย ๆ ไม่โลดโผน

๒.๒ ความสมดุลไม่ปกติ (Informal or Asymmetrical Balance) เป็นการออกแบบเสื้อผ้า ที่มีด้านซ้ายและด้านขวาไม่เหมือนกัน เช่นการแบ่งสัดส่วนเสื้อแผ่นหน้าไม่เท่ากัน เสื้อด้านหน้าตกแต่งไม่เหมือนกับอีกด้านหนึ่ง เสื้อแผ่นหน้าด้านซ้ายต่อตามขวาง อีกด้านหนึ่งต่อตามยาว สบายเสื้อแบบกระดุมสองแถว เสื้อด้านหนึ่งมีแขนอีกด้านหนึ่งไม่มีแขน เป็นต้น เป็นการออกแบบที่ยากกว่าแบบสมดุลปกติ แต่ดูเก๋ น่าสนใจ เสื้อผ้าที่มีการออกแบบใช้ความสมดุลไม่ปกติส่วนมาก เป็นเสื้อผ้าที่มีลักษณะเฉพาะใช้งานเฉพาะบุคคล เช่น ชุดวิวาห์ ราตรี ชุดเสื้อผ้ากลางคืน เสื้อผ้าเพื่อการแสดง เป็นต้น

๓. ความเป็นหนึ่งเดียวกัน (Unity) เป็นการออกแบบเสื้อผ้าด้วยการใช้ลักษณะผ้า ได้แก่ ผิวสัมผัสของผ้า สี และลวดลายผ้า มาออกแบบให้มีลักษณะเฉพาะไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การใช้ลวดลายผ้ามาออกแบบด้วยการต่อลายผ้า (Matching) รายละเอียดของเสื้อผ้าหากใช้เส้นโค้งตกแต่งภายในตัวเสื้อก็ควรเป็นเส้นโค้งด้วยกัน เช่น ปลายปกโค้งมน กระเป๋าก็ควรใช้เส้นโค้งมน หรือการเย็บต่อเส้นภายในตัวเสื้อ รอยต่อของตะเข็บ (Seams) เกล็ด (Dart) เมื่อเย็บเข้าด้วยกัน รอยต่อเหล่านั้นจะต้องต่อให้ตรงกัน เสื้อผ้าที่มีลักษณะความเป็นหนึ่งเดียวกัน ดังกล่าวข้างต้น จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นดูดี ประณีต สวยงาม เพิ่มมูลค่าของสินค้า และส่งเสริมรสนิยมของผู้สวมใส่

๔. จังหวะ (Rhythm) เป็นการออกแบบซ้ำกันของเส้น สี เนื้อผ้า จังหวะบนเสื้อผ้าจะทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่น การจับจีบ การรูด การเย็บเกล็ด การตีเกล็ด การใช้ผ้าต่างสีและขนาดตกแต่งบนเสื้อผ้า ฯลฯ จังหวะบนตัวเสื้อให้ความรู้สึกได้หลายอย่าง เช่น อ่อนหวาน เข้มแข็ง หยิบกระด้าง หนักแน่น เป็นต้น

จังหวะในการออกแบบ แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ

๔.๑ จังหวะที่เท่ากัน คือการออกแบบเสื้อผ้าให้มีจังหวะในการออกแบบเท่า ๆ กัน เช่น การจัดแถวกระดุมที่เท่า ๆ กัน การตีเกล็ดที่มีระยะห่างเท่ากัน เป็นต้น

๔.๒ จังหวะที่ไม่เท่ากัน คือการออกแบบเสื้อผ้า ให้มีจังหวะในการออกแบบไม่เท่ากัน เช่น การจับจีบถ่วง จังหวะของชายกระโปรงจับจีบรูปด เป็นต้น

๕. จุดเน้นหรือจุดเด่น (Emphasis) เป็นการออกแบบเสื้อผ้าให้มีจุดศูนย์กลางของความสนใจ จุดเน้นหรือจุดเด่น ควรไปในทิศทางเดียวกัน เช่น เน้นด้วยสี ผิวนสัมผัส ลายผ้า การปักสอดเชือก (Piping) การหุ้มขอบ (Bound) เป็นต้น ในเสื้อผ้าสามารถมีจุดเด่นได้หลายแห่ง เช่น ปก ปลายแขน กระเป๋าด เป็นต้น อย่างไรก็ตามเสื้อผ้าที่สวมใส่ในชีวิตประจำวัน ควรหลีกเลี่ยงจุดเด่นบริเวณ หน้าอก หน้าท้อง เป้ากางเกง และสะโพก นอกจากออกแบบเสื้อผ้าเหล่านั้น ไปใช้ในงานโอกาสพิเศษเฉพาะกิจ เช่น เดินแฟชั่นโชว์ เสื้อผ้าเพื่อการแสดง เป็นต้น

หลักทั่วไปที่จะเน้นให้เกิดจุดเด่น คือ

การซ้ำกันของเส้น เช่น การตีเกล็ดเป็นแถว การจับจีบ การตกจีบของแนวระบายแถวของกระดุม

การใช้เส้น รูปโครง ผิวนสัมผัสแปลกๆ เช่น การใช้รูปปก รูปทรงแขน เข็มขัด ที่มีรูปร่างแปลก ๆ ผ้าที่มีผิวสัมผัสพิเศษ เป็นต้น

การตัดกัน เช่น การตัดกันของเส้น สี ฯลฯ

ประโยชน์ของการใช้จุดเด่น

ทำให้เสื้อผ้ามีคุณค่า น่าสนใจมากยิ่งขึ้น แสดงถึงรสนิยมของผู้ออกแบบ และผู้สวมใส่เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัว

๖. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิศมัย ลิขิตบรรณกร (๒๕๔๒) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไทย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของผ้าไทย มีดังนี้คือ ปัญหาด้านคุณภาพ สีตกง่าย หดตัว ดูแลรักษายาก ไม่สะดวกในการใช้ ปัญหาด้านรูปแบบ ลวดลายซ้ำ ๆ บางผืนลวดลายมาก สีฉูดฉาด เป็นการยากที่จะนำมาดัดแปลงตัดเย็บเสื้อผ้า ปัญหาด้านราคาค่อนข้างสูง กลุ่มมีรายได้น้อยจะไม่สนใจให้ซื้อ และขาดข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผ้าไทย ซึ่งเป็นสาเหตุให้ปริมาณการใช้ผ้าไทยไม่มากเท่าที่ควร ข้อเสนอแนะควรปรับปรุง ผ้าไทยให้มีคุณภาพ มาตรฐาน พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมให้ผู้บริโภคได้ซื้อผ้าไทยในราคาเป็นธรรม ส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงคุณค่าของศิลปะผ้าไทย

พรทิพย์ พิมลสินธุ์ (๒๕๔๑) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจความคิดเห็นของผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไทยพบว่า ผู้บริโภคชาวไทยมีการใช้ผ้าจำกัดกับคนบางกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่เห็นว่ามีความแพงเกินไป และความต้องการให้มีการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับผ้าไทยผ่านทางโทรทัศน์มีมากขึ้น ในด้านผู้ผลิตเห็นว่าการอนุรักษ์กระบวนการผลิตด้วยการทอมือแบบดั้งเดิม และยังมี ความจำเป็นที่ต้องพัฒนาด้านการออกแบบลวดลายและวัสดุการผลิตที่มีคุณภาพให้มากขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพของผ้าให้มีลักษณะที่เป็นสากลเพื่อให้มีการใช้แพร่หลายมากขึ้นและต้องการให้มีการจำกัดพื้นที่

เฉพาะแบ่งเขตให้ชัดเจนว่าเขตใดเป็นผ้าทอมือด้วยวิธีการดั้งเดิมหรือเขตใดผลิตด้วยเครื่องจักร ทั้งนี้เพราะผู้บริโภคอาจไม่เข้าใจว่าเหตุใดจึงมีราคาแตกต่างกันในงานเดียวกันและผ้าประเภทเดียวกัน

สมโชค เจริญการ (๒๕๕๒) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหม ตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พบว่า ชุมชนที่กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมตั้งอยู่ทั้งหมด มีประวัติความเป็นมา และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานทั้งสิ้น แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหม เริ่มต้นจากการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานในระดับครัวเรือน มีการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ โดยอาศัยแรงจูงใจจากภายในครัวเรือน กลุ่มอาชีพ และโรงเรียนในชุมชน รวมทั้งแรงจูงใจจากภายนอก โดยเฉพาะจากนโยบาย การจัดระบบและกลไกช่วยเหลือประชาชนของรัฐบาล ทำให้เกิดกระบวนการ ในการเรียนรู้และมีการพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับ โดยการเรียนรู้ นั้นมีรูปแบบดำเนินการในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มอาชีพ และระดับโรงเรียน มีภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการทอผ้าไหมเป็นกำลังหลักในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ โดยใช้วิธีการสอนภาคทฤษฎีด้วยการบอก อธิบาย ให้ท่องจำ ให้ดูตัวอย่างของจริง และเรียนรู้ภาคปฏิบัติด้วยการปฏิบัติจริงที่กลุ่มอาชีพในชุมชน ในลักษณะของ On the Job Training

พจนา นุ่มหันธ์ (๒๕๕๑) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบและพัฒนารูปแบบเสื้อผ้าจากผ้าไหมสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า การประเมินผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าไหมสุรินทร์ ๕ ประเภท ๑๕ รูปแบบจากกลุ่มผู้สนใจ ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี รับราชการ การศึกษาระดับปริญญาตรี และรายได้ ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าไหมสุรินทร์ พบว่า เสื้อชายรูปแบบ A เสื้อสตรีรูปแบบ B กระโปรงรูปแบบ C มีความเหมาะสมมากที่สุด ทั้งด้านรูปแบบ ลวดลายและสี และโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยรวม ๔.๕๗ , ๔.๔๖ และ ๔.๔๕ ตามลำดับ

การประเมินกระบวนการฝึกอบรม กลุ่มผู้เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี อาชีพทำนา การศึกษาระดับประถมศึกษา รายได้ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท ก่อนการฝึกอบรมมีความรู้และความสามารถเกี่ยวกับการออกแบบ ตัดเย็บ และตกแต่งเสื้อผ้าจากผ้าไหมในระดับน้อย หลังการฝึกอบรม มีความรู้และสามารถปฏิบัติได้ทั้ง ๓ ด้านในระดับมาก และมีความต้องการอบรม ในครั้งต่อไป ในระดับมากที่สุด และการประเมินผลงานสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้เข้าอบรม พบว่า ผลงานสำเร็จของกลุ่มผู้เข้าอบรมการออกแบบและตัดเย็บเสื้อผ้าจากผ้าไหมสุรินทร์ มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๕ จัดอยู่ในระดับดีมาก

รูปแบบเสื้อผ้าจากผ้าไหมสุรินทร์ นำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยผ่านการวิเคราะห์ ได้เป็นผลิตภัณฑ์ ๕ ประเภท ๆ ละ ๓ รูปแบบ รวม ๑๕ รูปแบบ ตัดเย็บจากผ้าไหมสุรินทร์ คัดเลือกลวดลาย ๕ ลวดลาย จากโครงการวิจัยการออกแบบและพัฒนา ลวดลายและสีผ้าไหมสุรินทร์

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ เป็นการวิจัยและพัฒนา ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง
๒. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๓. การดำเนินงานตามแผนและการเก็บรวบรวมข้อมูล
๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๑ การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง : กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยนี้ได้แก่ กลุ่มผู้สนใจผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ จำนวน ๑๐๐ คน โดยวิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากการเข้าชมผลงานต้นแบบในสถานที่แสดง

๑.๒ การกำหนดประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง : กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน ๒๐ คน โดยใช้วิธีการเลือกสถานที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างเป็น ช่างทอผ้า ช่างเย็บผ้า ที่ต้องการพัฒนาจากผ้าฝ้ายเป็นผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่น เพื่อส่งเสริมรายได้อีกช่องทางหนึ่งและสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนางานต่อไป

๒. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

๒.๑ แบบประเมินคุณภาพของเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ ในส่วนของกลุ่มผู้สนใจ ประกอบด้วย ข้อมูลในการประเมิน ๔ ตอน ดังนี้

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน
- ตอนที่ ๒ ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ เกี่ยวกับรูปแบบ รูปทรง การตกแต่ง และโดยภาพรวม
- ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

๒.๒ แบบประเมินการฝึกอบรม การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ ประกอบด้วยข้อมูลในการประเมิน ๓ ตอน ดังนี้

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม
- ตอนที่ ๒ ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติ
- ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

๒.๓ อุปกรณ์ที่ใช้ในการประเมินได้จากการวิเคราะห์ตามความต้องการของผู้บริโภคและผ่านผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาออกแบบ โดยใช้หลักศิลป์ในการออกแบบและตัดเย็บ ให้มีความเหมาะสมในการเลือกใช้ผ้าและวัสดุประกอบ โดยใช้ผ้าไหมมัดหมี่ นาโพธิ์บุรีรัมย์ นำมาขึ้นหุ่นทดลองแบบ และใช้ประโยชน์ความคุ้มค่าของผ้าไหม ไม่ให้มีส่วนเหลือทิ้งมาก ทำเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบเสื้อแฟชั่น ๕ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ A เป็นชุดที่สวมใส่สบาย ๆ แต่คงความหรู สามารถสวมใส่ไปงานทั้งกลางวันกลางคืนได้ ตัดเย็บจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ สีครามอ่อน, เข้ม ลวดลายมัดหมี่ ลักษณะของชุดจะคล้ายกับชุดกิโมโน ใช้ผ้าไหม ๑ ชิ้น ใช้ความกว้างของผ้า และความยาว ๒ เท่าของชุด ใช้ประโยชน์จากผ้าไหมให้คุ้มค่า โดยไม่ต้องสร้างแบบ ใช้วิธีการนำผ้าขึ้นหุ่น ใช้กระดุมเป็นเครื่องเกาะเกี่ยว และใส่ไก่อันตัวประกอบให้เกิดความสวยงาม และใช้ประโยชน์กับชุดได้เหมาะสม มีการตกแต่งด้วยด้ายสีเล็กน้อย

ภาพที่ ๓.๑ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ A

รูปแบบที่ ๒ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ B เป็นชุดที่ส่วนบนเข้ารูป ไม่มีแขน ต่อด้วยกระโปรงจีบทวิซ รอบตัว ตัดเย็บจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ สีม่วงสลับน้ำเงิน ลวดลายสายฝน เนื้อหนา โดยการนำผ้าขึ้นหุ่น ตัดเย็บเป็นชุด ติดกระดุมด้านหลัง ด้านหน้าเปิดช่วงชายเสื้อ รูดด้วยใส่ไก่อันตัวเพิ่มความน่ารักให้กับชุด

ภาพที่ ๓.๒ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ B

รูปแบบที่ ๓ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ C เป็นชุดที่สวมใส่สบาย ๆ สามารถใส่ทำงานได้ ตัดเย็บจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ สีคราม สีสลับอ่อนเข้ม เนื้อหนา ตัดเย็บโดยการนำผ้าขึ้นหุ่น ใช้หน้าผ้าและความยาวเป็นเกณฑ์ ไขว้ผ้าให้เกิดรูปทรง ด้านข้างรัดด้วยใส่ไก่ เป็นกระเป๋าน่ารัก แขนในตัว

ภาพที่ ๓.๓ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ C

รูปแบบที่ ๔ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ D รูปแบบเสื้อผ้า เป็นชุดสวมใส่สบาย ๆ ปรับให้เป็นเข้ารูปได้ โดยติดกระดุม ใส่ไก่ตรงเอว ใช้ผ้าไหมสีกรมท่า ลายมัดหมี่ ตัดเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าสี่ผืน

ประกอบกันเป็นเสื้อ ตกแต่งด้วยไส้ไก่ รูศบริเวณปก ปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ตามต้องการ โดยถอดไส้ไก่ ออกจะเป็นชุดสวมใส่สบาย

ภาพที่ ๓.๔ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ D

รูปแบบที่ ๕ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ E เป็นชุดเกาะอก ทำจากผ้าไหมมัดหมี่ เนื้อหนาปานกลาง สีน้ำตาลเขียวสลับลาย ตัดจากผ้าเฉลียง ตกแต่งด้วยโบว์ทำจากผ้าเนื้อเดียวกัน ผูกไว้ด้านหลัง คล้องคอด้วยผ้าเฉลียง ตกแต่งด้วยวัสดุเพื่อความสวยงามช่วงอก

ภาพที่ ๓.๕ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ E

๓. การดำเนินงานตามแผนและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินงานแบ่งเป็น ๒ ช่วงระยะดังนี้

การดำเนินงานระยะที่ ๑

๑. ศึกษาและดำเนินการสำรวจแหล่งทอผ้าในอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ จากเอกสาร ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ ชุมชน กลุ่มทอผ้า
๒. ดำเนินการออกแบบรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือก วิเคราะห์ ก่อนนำมาออกแบบและพัฒนาเป็นเสื้อแฟชั่น ๑๐ รูปแบบ
๓. ดำเนินการผลิตต้นแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ๕ รูปแบบ
๔. ประเมินผลผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากกลุ่มผู้สนใจ ๑๐๐ คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการแจกแบบสอบถามและแบบประเมินความคิดเห็นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

๑. นำผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่น ๕ รูปแบบ ตั้งแสดงไว้ประกอบการประเมินผลความคิดเห็น
๒. ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีสัมภาษณ์และตอบแบบประเมิน

การดำเนินงานระยะที่ ๒

การเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยี นวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ โดยวิธีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

๑. ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อเตรียมการฝึกอบรม
๒. กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย
๓. กำหนดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยพัฒนาจากวัตถุประสงค์
๔. กำหนดรูปแบบการอบรม ซึ่งประกอบด้วย การบรรยายประกอบการสาธิตและให้ผู้เข้าอบรมปฏิบัติจริง
๕. ดำเนินการฝึกอบรม
 - สถานที่ใช้ดำเนินการฝึกอบรม คือ ศูนย์หัตถกรรมบ้านนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์
 - ระยะเวลาในการฝึกอบรม ระหว่างวันที่ ๑-๒ สิงหาคม ๒๕๕๘
 - จำนวนผู้เข้าอบรม ๒๐ คน จากการสำรวจความต้องการเข้ารับการอบรม
 - รูปแบบในการอบรม เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ วิทยากรที่ดำเนินการฝึกอบรมใช้วิธีการบรรยาย ประกอบการสาธิต และให้ผู้เข้ารับการอบรมลงมือปฏิบัติจริง สื่อที่ใช้ประกอบการอบรม ได้แก่ เอกสารประกอบการอบรม ตัวอย่างของจริง (ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ) รวมทั้งจัดหาวัสดุในการฝึกอบรมให้กับผู้เข้ารับการอบรม

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินผลความคิดเห็นแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๔.๑ แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ สำหรับกลุ่มผู้สนใจ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ข้อมูลความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำเสนอข้อมูลในรูปตาราง ส่วนข้อเสนอแนะ วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ และการบรรยาย นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย

๔.๒ แบบประเมินฝึกอบรม นวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ สำหรับผู้เข้ารับการอบรม ข้อมูลทั่วไปและความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย นำเสนอในรูปแบบ ตารางและข้อเสนอแนะ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย

๔.๓ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ระดับความคิดเห็นของการประเมินคุณภาพนวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ การประเมินผลการจัดฝึกอบรม และการประเมินผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ใช้เกณฑ์พิจารณา ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๔.๕๑ – ๕.๐๐	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๓.๕๑ – ๔.๕๐	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๒.๕๑ – ๓.๕๐	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๑.๕๑ – ๒.๕๐	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	๑.๐๐ – ๑.๕๐	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุดหรือไม่เหมาะสม

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ การประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากกลุ่มผู้สนใจ การประเมินผลการจัดฝึกอบรมจากผู้เข้าอบรม

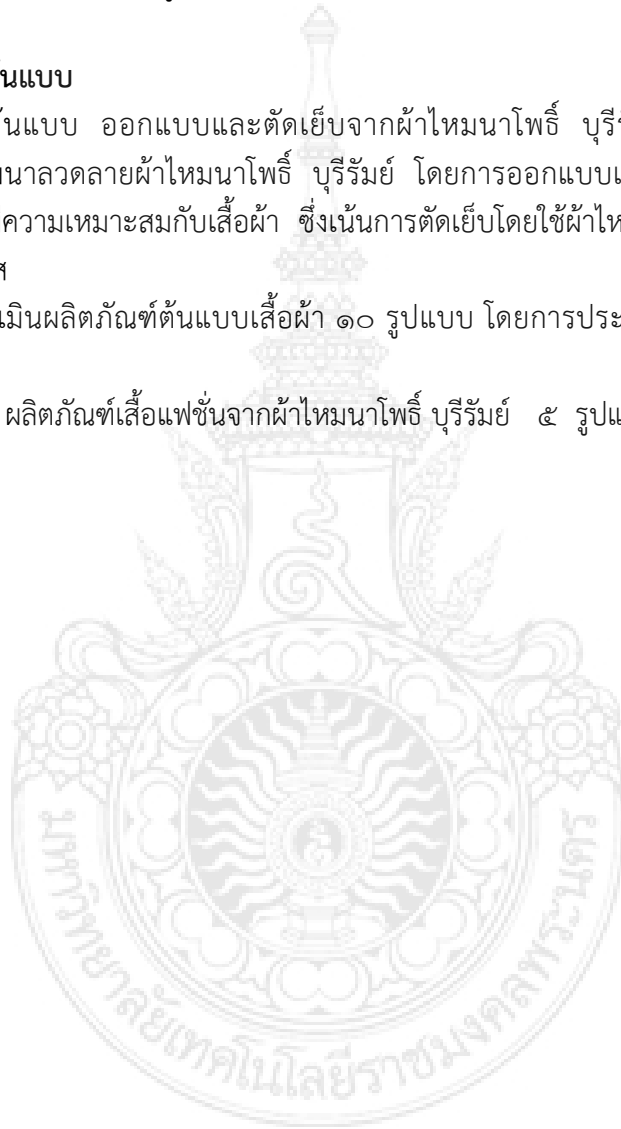
ส่วนที่ ๑

ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ออกแบบและตัดเย็บจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ จากการออกแบบ ลวดลายของการพัฒนาลวดลายผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ โดยการออกแบบและพัฒนา ใช้หลักการ ออกแบบเสื้อผ้า ให้มีความเหมาะสมกับเสื้อผ้า ซึ่งเน้นการตัดเย็บโดยใช้ผ้าไหมให้คุ้มค่า สามารถสวมใส่สบาย หลายโอกาส

ผลการประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบเสื้อผ้า ๑๐ รูปแบบ โดยการประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน

สรุปได้เป็น ผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ๕ รูปแบบ

ตารางที่ ๔.๑ ผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ๕ รูปแบบ

รูปแบบ	หน้า	หลัง
๑. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ A		
๒. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ B		
๓. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ C		
๔. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ D		
๕. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ E		

ส่วนที่ ๒

ผลการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ ประเมินจากกลุ่มผู้สนใจ จำนวน ๑๐๐ คน ประกอบด้วย ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ การตกแต่ง และโดยภาพรวม

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์

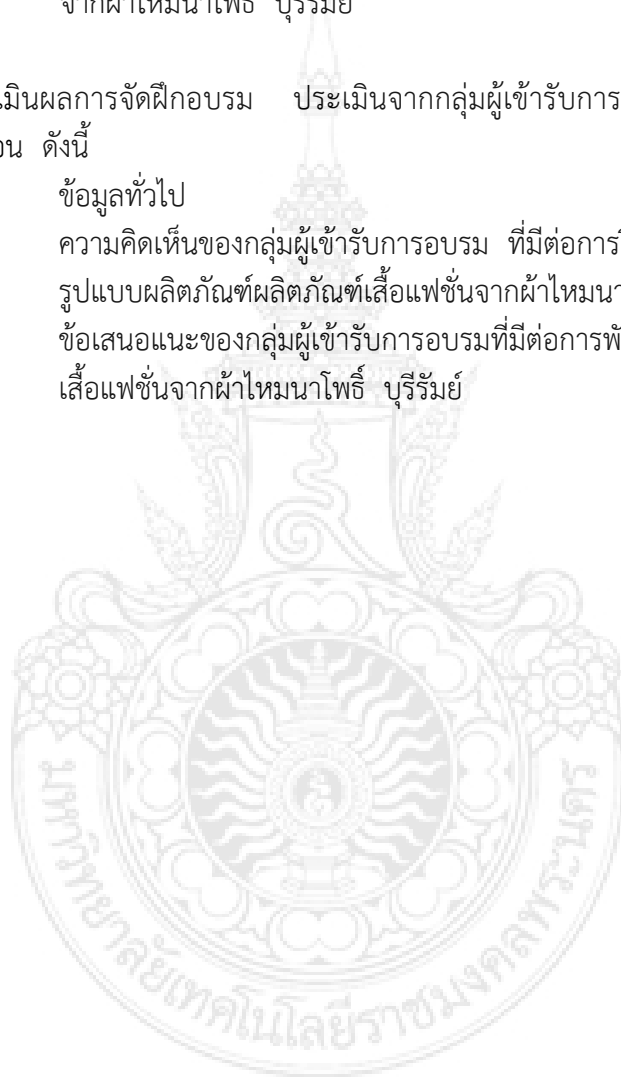
ส่วนที่ ๓

ผลการประเมินผลการจัดฝึกอบรม ประเมินจากกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม จำนวน ๒๐ คน ประกอบด้วย ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม ที่มีต่อการฝึกอบรมการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์

ส่วนที่ ๑

ผลการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ ประเมินจากกลุ่มผู้สนใจ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	๗๘	๗๘
ชาย	๑๒	๑๒
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๘ รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๘	๘
๒๑ - ๓๐ ปี	๒๖	๒๖
๓๑ - ๔๐ ปี	๓๕	๓๕
มากกว่า ๔๐ ปี	๓๑	๓๑
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕ รองลงมาอายุมากกว่า ๔๐ ปี จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
นักเรียน นักศึกษา	๘	๘
รับราชการ	๒๖	๒๖
รัฐวิสาหกิจ	๒๑	๒๑
แม่บ้าน	๑๖	๑๖
รับจ้าง	๑๒	๑๒
ธุรกิจส่วนตัว	๑๗	๑๗
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่ มีอาชีพรับราชการ จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖ รองลงมาคืออาชีพ รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ประเมินจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๓	๓
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๕	๕
๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๒๓	๒๓
๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๔๑	๔๑
มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๘	๒๘
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑ รองลงมามีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มประเมินจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๕	๑๕
ปริญญาตรี	๕๘	๕๘
สูงกว่าปริญญาตรี	๒๗	๒๗
รวม	๑๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๖ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ประเมินส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘ รองลงมาคือระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญา จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์แพชชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ การตกแต่ง และโดยภาพรวม

ผลการประเมิน

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้ประเมินความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์
เสื้อแพชชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ ลวดลายและสี
การตกแต่งและโดยภาพรวม

ผลิตภัณฑ์	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	SD	ความเหมาะสม
๑. เสื้อแพชชั่นรูปแบบ A	ความเหมาะสมของรูปแบบ	๔.๖๕	๐.๔๙	มากที่สุด
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี	๔.๔๐	๐.๖๐	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๒๕	๐.๖๔	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๕๕	๐.๖๗	มากที่สุด
๒. เสื้อแพชชั่นรูปแบบ B	ความเหมาะสมของรูปแบบ	๔.๓๐	๐.๗๓	มาก
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี	๔.๒๕	๐.๗๙	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๖๐	๐.๗๒	มากที่สุด
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๑๕	๐.๖๗	มาก
๓. เสื้อแพชชั่นรูปแบบ C	ความเหมาะสมของรูปแบบ	๔.๕๑	๐.๖๘	มากที่สุด
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี	๔.๑๕	๐.๗๕	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๓๐	๐.๖๖	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๔๕	๐.๖๔	มาก
๔. เสื้อแพชชั่นรูปแบบ D	ความเหมาะสมของรูปแบบ	๔.๒๕	๐.๗๙	มาก
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี	๔.๓๕	๐.๖๗	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๓.๗๕	๐.๙๗	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๑๐	๐.๗๒	มาก
๕. เสื้อแพชชั่นรูปแบบ E	ความเหมาะสมของรูปแบบ	๔.๕๕	๐.๖๐	มากที่สุด
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี	๔.๒๕	๐.๗๒	มาก
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง	๔.๓๕	๐.๔๙	มาก
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม	๔.๔๙	๐.๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ การวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อแพชชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์
บุรีรัมย์ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ การตกแต่ง และโดยภาพรวมของกลุ่มผู้สนใจ
เมื่อพิจารณาจากการประเมิน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ผลิตภัณฑ์เสื้อแพชชั่นจากผ้า
ไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

รูปแบบที่ ๑ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ A ด้านรูปแบบและโดยภาพรวม มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๕ และ ๔.๕๕ ด้านลวดลายและสี การตกแต่ง มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๐ และ ๔.๒๕ ตามลำดับ

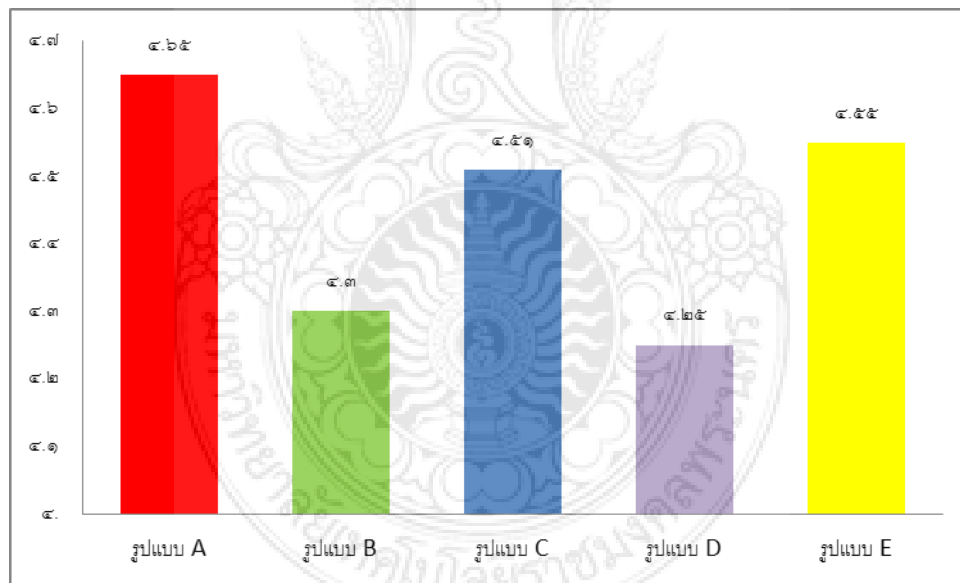
รูปแบบที่ ๒ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ B ด้านการตกแต่ง มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๐ ด้านรูปแบบ ลวดลายและสี และโดยภาพรวม มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๐ ๔.๒๕ และ ๔.๑๕ ตามลำดับ

รูปแบบที่ ๓ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ C ด้านรูปแบบ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ ด้านโดยภาพรวม การตกแต่ง ลวดลายและสี ความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๕ ๔.๓๐ และ ๔.๑๕ ตามลำดับ

รูปแบบที่ ๔ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ D ด้านลวดลายและสี รูปแบบ โดยภาพรวมและการตกแต่ง มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๕ ๔.๒๕ ๔.๑๐ และ ๓.๗๕ ตามลำดับ

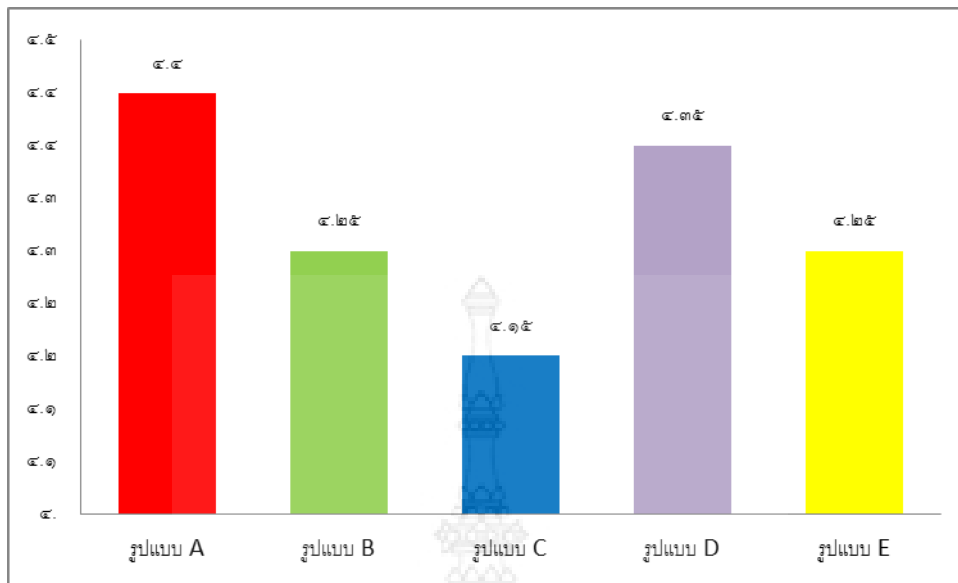
รูปแบบที่ ๕ เสื้อแฟชั่นรูปแบบ E ด้านรูปแบบ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๕ ด้านโดยภาพรวม การตกแต่ง ลวดลายและสี มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๙ ๔.๓๕ และ ๔.๒๕ ตามลำดับ

การประเมินความคิดเห็นที่มีต่อเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ รายด้าน

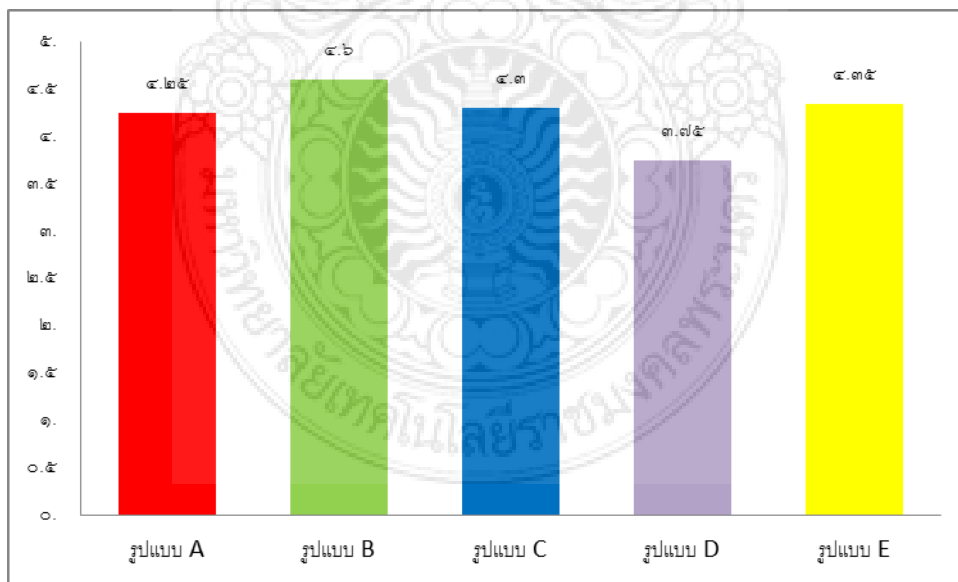
แผนภูมิที่ ๔.๑ ด้านรูปแบบ

จากแผนภูมิที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นว่า การประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ด้านรูปแบบ พบว่าเสื้อแฟชั่นรูปแบบ A รูปแบบ E และรูปแบบ C มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๕ ๔.๕๕ และ ๔.๕๑ รูปแบบ B และรูปแบบ D มีความเหมาะสมมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๐ และ ๔.๒๕ ตามลำดับ

แผนภูมิที่ ๔.๒ ด้านลวดลายและสี

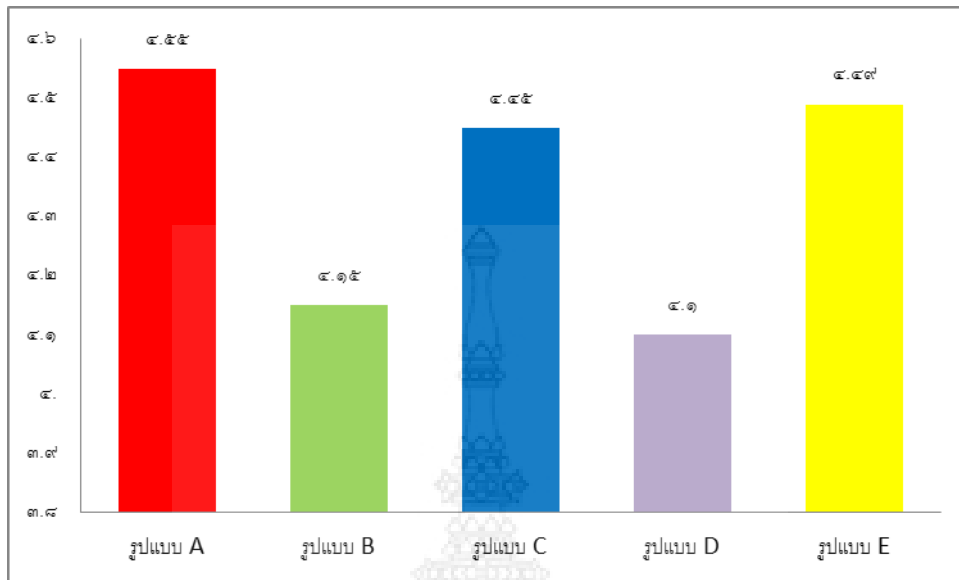
จากแผนภูมิที่ ๔.๒ แสดงให้เห็นว่า การประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ ด้านลวดลายและสี พบว่า รูปแบบ A รูปแบบ D รูปแบบ E รูปแบบ B และรูปแบบ C มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๐ ๔.๓๕ ๔.๒๕ ๔.๒๕ และ ๔.๑๕ ตามลำดับ

แผนภูมิที่ ๔.๓ ด้านการตกแต่ง

จากแผนภูมิที่ ๔.๓ แสดงให้เห็นว่า การประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ ด้านการตกแต่ง พบว่า เสื้อแฟชั่นรูปแบบ B มีความเหมาะสมมากที่สุด

มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๐ รูปแบบ E รูปแบบ C รูปแบบ A และรูปแบบ D มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๓๕ ๔.๓๐ ๔.๒๕ และ ๓.๗๕ ตามลำดับ

แผนภูมิที่ ๔.๔ ด้านโดยภาพรวม

จากแผนภูมิที่ ๔.๔ แสดงให้เห็นว่า การประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ด้านโดยภาพรวม พบว่า เสื้อแฟชั่นรูปแบบ A มีความเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๕ รูปแบบ E รูปแบบ C รูปแบบ B และรูปแบบ D มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๙ ๔.๔๕ ๔.๑๕ และ ๔.๑๐ ตามลำดับ

สรุปผลการประเมินในภาพรวม

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ A เสื้อแฟชั่นรูปแบบ E เสื้อแฟชั่นรูปแบบ C เสื้อแฟชั่นรูปแบบ B และเสื้อแฟชั่นรูปแบบ D มีความเหมาะสมระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม ๔.๔๖ ๔.๔๑ ๔.๓๕ ๔.๓๒ และ ๔.๑๑ ตามลำดับ

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

ตารางที่ ๔.๘ แสดงจำนวนข้อมูลของข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

ข้อเสนอแนะ	จำนวน(คน)
๑. ควรมีการใช้สีเพิ่มมากขึ้น	๕
๒. ควรมีการออกแบบชุดสำหรับวัยรุ่น	๔
๓. ควรใช้เทคนิคอื่น ๆ เพิ่มในการตัดเย็บ	๖

จากตารางที่ ๔.๘ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้สนใจ มีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรใช้เทคนิคอื่น ๆ เพิ่มในการตัดเย็บ จำนวน ๖ คน ควรมีการใช้สีเพิ่มมากขึ้น จำนวน ๕ คน ควรมีการออกแบบชุดสำหรับวัยรุ่น จำนวน ๔ คน

ส่วนที่ ๓ ผลการวิเคราะห์ประเมินการจัดฝึกอบรม (การประเมินจากผู้เข้าอบรม)

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้เข้าอบรมจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	๒๐	๒๐
ชาย	-	-
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๙ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ฝึกอบรมส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๒๑ - ๓๐ ปี	๓	๑๕
๓๑ - ๔๐ ปี	๗	๓๕
มากกว่า ๔๐ ปี	๑๐	๕๐
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ฝึกอบรมส่วนใหญ่ มีอายุมากกว่า ๔๐ ปี จำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐ รองลงมาอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕ และอายุ ๒๑-๓๐ ปี จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ทอผ้า	๑๕	๗๕
รับจ้าง	๓	๑๕
แม่บ้าน	๒	๑๐
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ฝึกอบรมส่วนใหญ่ มีอาชีพทอผ้า จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕ รองลงมาคืออาชีพรับจ้าง จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕ และอาชีพแม่บ้าน จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท	๖	๓๐
๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๔	๗๐
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้ฝึกอบรมส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือน ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐ รองลงมามีรายได้ต่อเดือน ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าร้อยละของกลุ่มผู้ฝึกอบรมจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๑๕	๗๕
มัธยมศึกษา	๕	๒๕
รวม	๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ฝึกอบรมส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๕ รองลงมาคือการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้รับการอบรมที่มีต่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์แพชั่น
จากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

ผลการประเมิน

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มผู้รับการอบรมที่มีความคิดเห็นต่อ
การอบรมการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์แพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

หัวข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{x}	SD	ความเหมาะสม
ก่อนฝึกอบรม	๑. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเสื้อแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๒.๕๐	๐.๖๙	น้อย
	๒. ท่านมีความสามารถในการตัดเย็บเสื้อแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๒.๖๕	๐.๙๙	ปานกลาง
	๓. ท่านมีความสามารถตกแต่งเสื้อแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๒.๘๐	๐.๗๐	ปานกลาง
หลังการฝึกอบรมด้านเนื้อหา	๔. สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม	๔.๒๕	๐.๘๕	มาก
	๕. ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ทักษะนำไปประกอบอาชีพได้	๔.๘๐	๐.๔๑	มากที่สุด
ด้านวัสดุอุปกรณ์เอกสารประกอบ	๖. ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์	๔.๗๕	๐.๔๔	มากที่สุด
	๗. วัสดุมีความเหมาะสมในการตัดเย็บ	๔.๘๕	๐.๓๗	มากที่สุด
	๘. เอกสารประกอบการอบรมมีความเหมาะสม	๔.๗๕	๐.๕๕	มากที่สุด
ด้านกระบวนการฝึกอบรม	๙. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	๔.๙๐	๐.๓๑	มากที่สุด
	๑๐. วิทยากรให้คำแนะนำปรึกษาขณะอบรมและหลังการอบรม	๔.๗๐	๐.๕๗	มากที่สุด
	๑๑. ระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	๓.๔๕	๐.๕๖	ปานกลาง
	๑๒. กระบวนการอบรมมีการส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๔.๖๐	๐.๕๐	มากที่สุด
ด้านผู้รับการอบรม	๑๓. สามารถออกแบบเสื้อแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๔.๒๕	๐.๗๒	มาก
	๑๔. สามารถตัดเย็บเสื้อแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๔.๑๐	๐.๗๙	มาก
	๑๕. สามารถตกแต่งเสื้อแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๔.๐๕	๐.๘๓	มาก
	๑๖. สามารถพัฒนารูปแบบเสื้อแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์	๔.๐๕	๐.๗๖	มาก
	๑๗. สามารถนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน	๔.๔๐	๐.๕๐	มาก
	๑๘. มีความต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแพชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ครั้งต่อไป	๔.๕๕	๐.๖๙	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑๔ การประเมินผลความคิดเห็นของกลุ่มผู้เข้าอบรมที่มีต่อการอบรมการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแพชั่น จากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ เมื่อพิจารณาจากการประเมิน

ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า กลุ่มผู้เข้ารับการอบรม จำนวน ๒๐ คน มีความคิดเห็น ดังนี้

ก่อนการอบรม

ผู้เข้าอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย ๒.๕๐ การตัดเย็บเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหม อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๒.๖๕ การตกแต่งเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๒.๘๐

หลังการอบรม

ผู้เข้าอบรมมีความคิดเห็นว่า เนื้อหา มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าอบรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๕ ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ทักษะนำไปประกอบอาชีพได้ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ วัสดุ อุปกรณ์ มีความเพียงพอในการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๗๕ วัสดุ มีความเหมาะสมในการตัดเย็บเสื้อผ้า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๘๕ เอกสารประกอบการอบรม มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๗๕ การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๘๐ วิทยากรให้คำแนะนำปรึกษาขณะอบรมและหลังการอบรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๗๐ รวมทั้งระยะเวลาในการฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย ๓.๔๕ และ กระบวนการอบรม มีการส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๖๐ ผู้เข้าอบรมมีความคิดเห็นว่าการอบรม สามารถออกแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๒๕ สามารถตัดเย็บเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๑๐ สามารถตกแต่งเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๕ สามารถพัฒนารูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๕ รวมทั้งนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๐ และผู้เข้าอบรมมีความต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ครั้งต่อไป อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๕๕

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงจำนวนข้อมูลของข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เข้าอบรมที่มีต่อการอบรมการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์

ข้อเสนอแนะ	จำนวน(คน)
๑. ควรมีการอบรมครั้งต่อไป	๑๒
๒. ต้องการตัดเย็บเสื้อผ้าจากผ้าไหม	๓
๓. ต้องการทำแบบตัดและตัดเย็บกางเกง	๔

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ข้อเสนอแนะของผู้เข้าอบรม ต้องการให้มีการอบรมครั้งต่อไป ควรมีการอบรมครั้งต่อไป จำนวน ๑๒ คน ต้องการทำแบบตัดและตัดเย็บกางเกง จำนวน ๔ คน และต้องการตัดเย็บเสื้อผ้าจากผ้าไหม จำนวน ๓ คน

บทที่ ๕

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาวัตกรรมการออกแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ และถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- ศึกษาและดำเนินการสำรวจข้อมูลเอกสารและพื้นที่ที่ศึกษาในอำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ เกี่ยวกับการทอผ้า วัสดุ ความเป็นมาของท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์
- ออกแบบ วิเคราะห์ ประเมิน ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า เป็นต้นแบบ ๕ รูปแบบ จากการออกแบบลวดลายและสีของกลุ่มวิจัยลวดลายผ้าไหม นาโพธิ์
- กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง
- สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ดำเนินการตามแผนการปฏิบัติงานและการเก็บรวบรวมข้อมูล
- วิเคราะห์ข้อมูลและสรุป
- รวบรวมและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- รายงานผลการวิจัย

ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือกลุ่มผู้สนใจผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่น ๑๐๐ คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ๒๐ คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ กลุ่มทอผ้าศูนย์หัตถกรรมผ้าไหมนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพื้นความรู้การตัดเย็บและการทอผ้าไหม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผลิตภัณฑ์ต้นแบบเสื้อผ้า ที่ได้จากการวิเคราะห์ ประเมิน จากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้จากการออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ ๕ รูปแบบ

แบบประเมินผลของกลุ่มผู้สนใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ มี ๓ ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์ เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ ลวดลายและสี การตกแต่ง และโดยภาพรวม และข้อเสนอแนะ

แบบประเมินผลของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ มี ๓ ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อการฝึกอบรมการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์และข้อเสนอแนะ

สถิติที่ใช้ในการอธิบายผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ใช้สถิติ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences for Windows)

สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า ผลิตภัณฑ์ต้นแบบเสื้อแฟชั่นที่ผลิตจากการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ เป็นเสื้อผ้า ๕ รูปแบบ กลุ่มผู้ประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เป็นกลุ่มผู้สนใจส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี อาชีพ รับราชการ มีรายได้ระหว่าง ๑๕,๐๐๑ – ๒๐,๐๐๐ บาท และมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ในส่วนการประเมินความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่น พบว่า เสื้อแฟชั่นรูปแบบ A มีความเหมาะสมมากที่สุด ด้านรูปแบบ ด้านลวดลายและสี และโดยภาพรวม รูปแบบ B มีความเหมาะสมมากที่สุด ด้านการตกแต่ง ส่วนการประเมินโดยภาพรวม พบว่า รูปแบบ A รูปแบบ E รูปแบบ C รูปแบบ B และรูปแบบ D มีความเหมาะสมมากที่สุดตามลำดับ

การประเมินผลการฝึกอบรมจากกลุ่มผู้เข้าอบรม ผลการประเมินพบว่า กลุ่มผู้รับการอบรมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า ๔๐ ปี มีอาชีพทอผ้า มีรายได้ ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท และมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรม ก่อนฝึกอบรม มีความรู้ในการออกแบบ อยู่ในระดับน้อย ตัดเย็บและตกแต่งเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมอยู่ในระดับ ปานกลาง หลังการอบรม สามารถออกแบบตัดเย็บและตกแต่งแฟชั่นจากผ้าไหม อยู่ในระดับมาก ด้านเนื้อหา มีความสอดคล้องกับความต้องการในระดับมาก ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ทักษะนำไปประกอบอาชีพได้ ในระดับมาก วัสดุมีความเพียงพอและเหมาะสมกับการตัดเย็บ รวมทั้งเอกสารประกอบการอบรม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ในด้านกระบวนการฝึกอบรม การถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ ปรึกษาขณะอบรมหลังการอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด ระยะเวลาในการอบรมและกระบวนการอบรม อยู่ในระดับปานกลาง มีการส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ส่วนด้านผู้เข้ารับการอบรม สามารถออกแบบตัดเย็บตกแต่งและพัฒนาเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ สามารถนำความรู้จากการอบรมไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน อยู่ในระดับมาก และมีความต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ครั้งต่อไป ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

๑. การวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์ เป็นแนวทางให้ผู้บริโภคได้สินค้าที่มีความคุ้มค่าของผ้าไหม และเป็นแนวทางให้ผู้ผลิตประยุกต์ใช้ต่อไป
๒. การฝึกอบรม เป็นการสร้างองค์ความรู้ และฝึกปฏิบัติเพื่อการถ่ายทอดให้กับชุมชน และเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ให้กับตนเองและชุมชน
๓. เป็นการพัฒนาให้มีแนวคิดสร้างสรรค์ ประยุกต์จากผ้าฝืน ให้เป็นผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นที่สามารถสวมใส่ได้หลายโอกาส

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. การศึกษาลวดลายประยุกต์จากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
๒. การศึกษาช่องทางการตลาด เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนทอผ้าไหม
๓. ศึกษากระบวนการทอผ้าลวดลายโบราณจากผ้าไหมพื้นถิ่นต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- กรุณา เดชาตวิวงศ์ ณ อยุธยา.(๒๕๓๒). **สิ่งทอไทย**. กรุงเทพฯ : เดอะริเบอรัเรเตอร์.
- เกศินี ปายะนันท์. (๒๕๔๗). **ร้อยรสบุผาพิสดาร**. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.
- นิตยา ฉัตรเมืองปัก. (๒๕๕๕). **การศึกษาวิเคราะห์ผ้าไหมมัดหมี่อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์**.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเสริฐ ศรีรัตน์. (๒๕๓๘). **การออกแบบลวดลาย**. กรุงเทพฯ, โอเดียนสโตร์.
- พจนา นุ่มหันธ์.(๒๕๕๑).**การออกแบบและพัฒนารูปแบบเสื้อผ้าจากผ้าไหมสุรินทร์**.กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น .
- เพียงจิต มาประจง.(๒๕๕๑). **การออกแบบผ้าไหม**. สืบค้นเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๘
<http://www.Qthaisilk.com>.
- แพทรีเซีย ซีสมาน. วิถี พานิชพันธ์, และทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. (๒๕๓๑). **สายใยแห่งวัฒนธรรม
ไทยในศิลปะบนผืนผ้า ผ้าเอเชีย : มรดกร่วมทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : จำไทยเพรส.
- ไพรัช รุ่งรุจีเมฆ, บรรณาธิการ. (ม.ป.ป.). **ภูษาวิจิตร**. ม.ป.ท. : โครงการพัฒนาหัตถกรรมผ้าไทย
ในชนบท สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (๒๕๕๓). **ผ้าพื้นเมือง-การสำรวจผู้ผลิตทั่วประเทศ โครงการพัฒนา
ผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัด**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (๒๕๕๓). **ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสาน**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (๒๕๕๓). **ลวดลายและสีบนผ้าทอพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาผ้าและผลิตภัณฑ์ผ้า
พื้นเมืองทั่วประเทศเพื่อการส่งเสริมการผลิตและการส่งออก.
- มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. (๒๕๕๘). **การทอผ้าไหม
ในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาการพิมพ์.
- วิกิพีเดีย.(๒๕๕๘). **สภาพทั่วไปของจังหวัดบุรีรัมย์**. สืบค้นเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๘
จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>
- _____. (๒๕๕๘). **ประวัติจังหวัดบุรีรัมย์**. สืบค้นเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>
- _____. (๒๕๕๘). **สถานที่สำคัญของจังหวัดบุรีรัมย์**. สืบค้นเมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, บรรณาธิการ. (๒๕๓๒). **ศิลปหัตถกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ศิริ ผาสุก. (๒๕๔๕). **ผ้าไหมพื้นบ้าน : Handwoven Thaisilk**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์. (ม.ป.ป.). **ข้อมูลศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ บุรีรัมย์**
: ศูนย์.ถ่ายเอกสาร.
- _____. (๒๕๕๑). **บันทึกภูมิปัญญา OTOP ปี ๒๕๕๑ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านอำเภอนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์
จังหวัดบุรีรัมย์**. บุรีรัมย์ : ศูนย์. ถ่ายเอกสาร
- สรिया ทรรทรานนท์, และพัชรินทร์ สุขประมุข. (๒๕๓๒). **ชีวิตไทยกับงานศิลปหัตถกรรม**. กรุงเทพฯ :
กรมศิลปากร.

สาคร คันทิชิต. (๒๕๒๘). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์. โอ เอส พริ้นติ้งเฮ้าส์. กรุงเทพฯ.
สุมาลย์ โทมัส. (๒๕๓๗). “ผ้านุ่ง” ข้อสังเกตเกี่ยวกับผ้าทอในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านใน
สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ผ้าไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ.

อริศรา.(๒๕๕๑,กรกฎาคม). เส้นไหม ใยฝ้าย ลดลายบนผืนผ้า. หญิงไทย. ๓๓ (๗๘๗) : ๒๓๗-๒๓๘.

_____. (๒๕๕๒,กุมภาพันธ์). เส้นไหม ใยฝ้าย ลดลายบนผืนผ้า. หญิงไทย. ๓๔ (๘๐๐) : ๒๓๘-๒๓๙.

อุษา ตั้งธรรม. (๒๕๔๘). หลักการออกแบบเสื้อผ้า. เอกสารประกอบการสอน กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น.

ภาคผนวก ก.

๑. แบบประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบสำหรับผู้เชี่ยวชาญ
๒. แบบประเมินผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสำหรับกลุ่มผู้สนใจ
๓. แบบประเมินกระบวนการฝึกอบรมสำหรับผู้เข้าอบรม

แบบประเมิน

โครงการวิจัย “การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้านาโโพธิ์ บุรีรัมย์” (สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

คำชี้แจง : แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินรูปแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบแฟชั่นจากผ้าไหมนาโโพธิ์ บุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แบ่งเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้านาโโพธิ์ บุรีรัมย์ (ผลิตภัณฑ์ต้นแบบเสื้อแฟชั่น)

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับท่านมากที่สุด

๑. วุฒิการศึกษา

☐ อนุปริญญา	☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท	☐ ปริญญาตรีเอก

๒. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ งานด้านการออกแบบเสื้อผ้า

☐ น้อยกว่า ๓ ปี	☐ ๓-๕ ปี
☐ ๖-๑๐ ปี	☐ มากกว่า ๑๐ ปี

๒.๒ งานด้านการตัดแบบเสื้อผ้า

☐ น้อยกว่า ๓ ปี	☐ ๓-๕ ปี
☐ ๖-๑๐ ปี	☐ มากกว่า ๑๐ ปี

๓. ประสบการณ์เกี่ยวข้องกับผ้าไหมและผลิตภัณฑ์

☐ น้อยกว่า ๓ ปี	☐ ๓-๕ ปี
☐ ๖-๑๐ ปี	☐ มากกว่า ๑๐ ปี

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้านาโโพรี บุรีรัมย์
(ผลิตภัณฑ์ต้นแบบเสื้อแฟชั่น)

คำชี้แจง : โปรดพิจารณารายละเอียดจากรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่น ว่าท่านมีความคิดเห็นอยู่ใน
ระดับใดในแต่ละข้อ และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ระดับ ๕	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ระดับ ๔	หมายถึง	เหมาะสมมาก
ระดับ ๓	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
ระดับ ๒	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ระดับ ๑	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

ผลิตภัณฑ์	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๑ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๒ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๓ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๔ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๕ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					

ผลิตภัณฑ์	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๖ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๗ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๘ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๙ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๑๐ 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง : โปรดให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบเสื้อผ้า

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมิน
(สำหรับกลุ่มผู้สนใจ)

โครงการวิจัย “การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้านาโโพรี บุรีรัมย์”
(สำหรับกลุ่มผู้สนใจ)

คำชี้แจง : แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจ
ที่มีต่อการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้านาโโพรี บุรีรัมย์
ข้อมูลแบ่งเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโโพรี บุรีรัมย์
เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ ลวดลายและสี การตกแต่ง และภาพโดยรวม

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง
ที่ตรงกับท่านมากที่สุด

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

ต่ำกว่า ๒๐ ปี

๒๑ - ๓๐ ปี

๓๑ - ๔๐ ปี

มากกว่า ๔๐ ปี

๓. อาชีพ

นักเรียนนักศึกษา

รับราชการ

รัฐวิสาหกิจ

แม่บ้าน

รับจ้าง

ธุรกิจส่วนตัว

อื่น ๆ โปรดระบุ

๔. รายได้

ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท

๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท

๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท

๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท

มากกว่า

๒๐,๐๐๐ บาท

๕. การศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์
เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ ลวดลายและสี การตกแต่ง และภาพโดยรวม

คำชี้แจง : โปรดพิจารณารายละเอียดของการประเมินในแต่ละข้อ และทำเครื่องหมาย ✓

ในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ระดับ ๕ หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ระดับ ๔ หมายถึง เหมาะสมมาก

ระดับ ๓ หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ระดับ ๒ หมายถึง เหมาะสมน้อย

ระดับ ๑ หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์เสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์
เกี่ยวกับความเหมาะสมด้านรูปแบบ ลวดลายและสี การตกแต่ง และภาพโดยรวม

ผลิตภัณฑ์	รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ A 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
๒. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ B 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
๓. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ C 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
๔. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ D 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					
๕. เสื้อแฟชั่นรูปแบบ E 	ความเหมาะสมของรูปแบบ					
	ความเหมาะสมด้านลวดลายและสี					
	ความเหมาะสมของการตกแต่ง					
	ความเหมาะสมโดยภาพรวม					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินผล

การฝึกอบรม

โครงการวิจัย “การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้านาโโพธิ์ บุรีรัมย์

คำชี้แจง : แบบประเมินนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรม
ที่มีต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบ
เสื้อแฟชั่นจากผ้านาโโพธิ์ บุรีรัมย์

ข้อมูลแบ่งเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้านาโโพธิ์ บุรีรัมย์

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฝึกอบรมการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่น
จากผ้านาโโพธิ์ บุรีรัมย์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง
ที่ตรงกับท่านมากที่สุด

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

ต่ำกว่า ๒๐ ปี

๒๑ - ๓๐ ปี

๓๑ - ๔๐ ปี

มากกว่า ๔๐ ปี

๓. อาชีพ

ทำงาน

ทอผ้า

แม่บ้าน

รับจ้าง

อื่น ๆ โปรดระบุ

๔. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท

๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท

มากกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท

๕. รายได้ต่อเดือน

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษา

อนุปริญญา

ปริญญาตรี

อื่น ๆ โปรดระบุ

- ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้านาโพธิ์ บุรีรัมย์
- คำชี้แจง โปรดพิจารณารายละเอียดของการประเมินในแต่ละข้อ และทำเครื่องหมาย ✓
ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน
- ระดับ ๕ หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด
- ระดับ ๔ หมายถึง เหมาะสมมาก
- ระดับ ๓ หมายถึง เหมาะสมปานกลาง
- ระดับ ๒ หมายถึง เหมาะสมน้อย
- ระดับ ๑ หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด/ไม่เหมาะสม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
ก่อนการฝึกอบรม					
๑. ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการออกแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหม					
๒. ท่านมีความสามารถในการตัดเย็บเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหม					
๓. ท่านมีความสามารถตกแต่งเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหม					
หลังการฝึกอบรม					
๔. สอดคล้องกับความต้องการของผู้อบรม					
๕. ส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ทักษะนำไปประกอบอาชีพได้					
ด้านวัสดุ อุปกรณ์ เอกสารประกอบ					
๖. ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์					
๗. วัสดุมีความเหมาะสมในการตัดเย็บ					
๘. เอกสารประกอบการอบรมมีความเหมาะสม					
ด้านกระบวนการฝึกอบรม					
๙. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร					
๑๐. วิทยากรให้คำแนะนำปรึกษาขณะอบรมและหลังการอบรม					
๑๑. ระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม					
๑๒. กระบวนการอบรมมีการส่งเสริมให้ผู้เข้าอบรมมีเจตคติ ที่ดีต่อวิชาชีพ ในการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้านาโพธิ์ บุรีรัมย์					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านผู้อบรม					
๑๓. สามารถออกแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหม					
๑๔. สามารถตัดเย็บเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหม					
๑๕. สามารถตกแต่งเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหม					
๑๖. สามารถพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมโพธิ์ บุรีรัมย์					
๑๗. สามารถนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน					
๑๘. มีความต้องการได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมโพธิ์ บุรีรัมย์ครั้งต่อไป					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมโพธิ์ บุรีรัมย์
คำชี้แจง : โปรดให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการฝึกอบรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

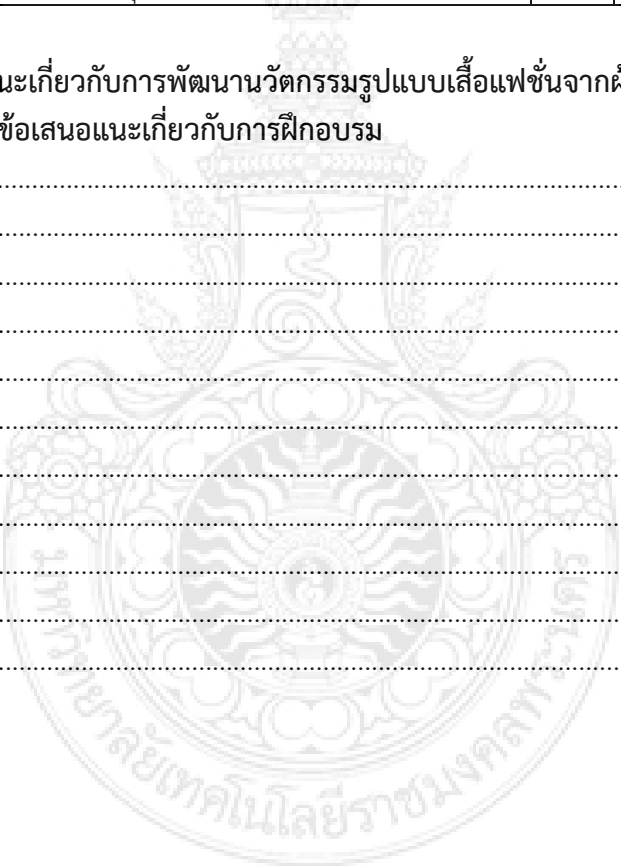
.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข.

๑. ภาพร่างรูปแบบเสื้อแฟชั่น
๒. กิจกรรมการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา
๓. กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ภาพร่างรูปแบบเสื้อแฟชั่น

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๑

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๒

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๓

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๔

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๕

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๖

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๗

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๘

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๙

เสื้อแฟชั่นรูปแบบ ๑๐

กิจกรรมการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา
 การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อผ้าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
 ครั้งที่ ๑

สำรวจข้อมูลที่ศูนย์นวัตกรรมทอผ้าบ้านนาโพธิ์ บุรีรัมย์
 ระหว่างวันที่ ๑๕-๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

กิจกรรมการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา
 การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อผ้าแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์ บุรีรัมย์
 ครั้งที่ ๒

สำรวจข้อมูลที่ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าบ้านนาโพธิ์ บุรีรัมย์
 ระหว่างวันที่ ๔-๕ พฤษภาคม ๒๕๕๘

กิจกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี
การพัฒนานวัตกรรมรูปแบบเสื้อแฟชั่นจากผ้าไหมนาโพธิ์บุรีรัมย์

ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าบ้านนาโพธิ์ บุรีรัมย์
ระหว่างวันที่ ๑ - ๒ สิงหาคม ๒๕๕๘

ภาคผนวก ค.

คณะผู้วิจัย

ส่วน ค :ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล นางพจนา นูมหันต์

MRS. POJANA NUMAHAN

๒. เลขหมายประจำตัวประชาชน

๓๑๑๐๔๐๐๒๕๑๙๕๑

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ ๒ ระดับ ๗

๔. หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น

๕๑๗ ถ.นครสวรรค์ เขต ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒-๖๒๙๙๑๕๓-๗ ต่อ ๓๐๐๙

หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๖-๓๓๘-๕๖๒๑

E-mail: pojana๕๐@hotmail.com

๕. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	คุณวุฒิ/สาขาวิชา	สถาบันอุดมศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ระดับปริญญาตรี	(กศ.บ.)	มหาวิทยาลัยศรีนครินทร รวิโรฒ ประสานมิตร	๒๕๒๒
ระดับปริญญาโท	(คศ.ม.)	มหาวิทยาลัยเกษตรศาส ตร์ บางเขน	๒๕๔๖

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

สาขาวิชาเทคโนโลยีเสื้อผ้า สิ่งทอพื้นถิ่น

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๗.๑ ผลงานวิจัย

ชื่อผลงานวิจัย	สถานภาพ	แหล่งทุน/ปี
การพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายเพื่อธุรกิจโรงแรม	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๗
การออกแบบและพัฒนาารูปแบบเสื้อผ้าจากผ้าไหมสุรินทร์	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๘
การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าตีนจกแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๒
การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๘

การออกแบบบรรจุภัณฑ์สิ่งทอของกลุ่มทอผ้าบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๘
การออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าไหมสุรินทร์	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๘
การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมสุรินทร์	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๘
การผลิตกระดาษจากฟางข้าวทดแทนกระดาษสาเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุบยางพารา (กลุ่มผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม ต. องครักษ์ อ. โพธิ์ทอง จ. อ่างทอง)	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๓
การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๘
การพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าย้อมคราม	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๔
ศึกษาวถีวัฒนธรรม อนุรักษ์และพัฒนาผ้าชนเผ่าสู่เชิงพาณิชย์ กรณีศึกษา ผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดภาคเหนือ	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๕
พัฒนาภูมิปัญญาเสื้อผ้าชนกลุ่มน้อยไทย-จีน เพื่อสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาชาวไททรงดำกับชาวจ้วงกวางสี	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๖

๗.๒ การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์วาสนา ช้างม่วง
ASST.PROF.WASANA CHANGMUONG

๒. เลขหมายประจำตัวประชาชน

๓๑๐๐๒๐๐๗๒๗๔๔๗

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘

๔. หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น
๕๑๗ ถ.นครสวรรค์ เขต ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒-๖๒๙๙๑๕๓-๗ ต่อ ๓๐๐๑
หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๑-๗๒๐-๘๑๐๓
e-mail : weekender_๑๑๑@yahoo.com

๕. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	คุณวุฒิ/สาขาวิชา	สถาบันอุดมศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ระดับปริญญาตรี	คหกรรมศาสตร์บัณฑิต (สาขาอุตสาหกรรม เครื่องแต่งกาย)	ศูนย์กลางสถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล	๒๕๒๕
ระดับปริญญาโท	วิศวกรรมศาสตร มหาบัณฑิต (สิ่งทอ)	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีรา ชมงคลธัญบุรี	๒๕๕๒

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

สังคมวิทยา

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๗.๑ ผลงานวิจัย

ชื่อผลงานวิจัย	สถานภาพ	แหล่งทุน/ปี
การพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายเพื่อธุรกิจโรงแรม	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๓
การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าอินทรีย์สำหรับเด็กทารก	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๔
การออกแบบกระเป๋าเก็บความร้อน-เย็นด้วยผ้าฝ้ายทอมือ ย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มน้ำมอญแจ้ซ้อน	ผู้ร่วมวิจัย	งบผล ประโยชน์/๒๕๕๕
พัฒนาภูมิปัญญาเสื้อผ้าชนกลุ่มน้อยไทย-จีน เพื่อสู่ประชาคม อาเซียน กรณีศึกษาชาวไททรงดำกับชาวจ้วงกวางสี	ผู้ร่วมวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๖

๗.๒ การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุษา ตั้งธรรม

ASST.PROF.USA THANGTHAM

๒. เลขหมายประจำตัวประชาชน

๓-๑๐๒๔-๐๑๐๗๗-๗๕-๑

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ ๘

๔. หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครวิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์

๕๑๗ ถ.นครสวรรค์ เขต ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒-๖๒๙๙๑๕๓-๗ ต่อ ๒๐๐๓

๕. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ผ้า-เครื่องแต่งกาย (คศ.บ.) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

คหกรรมศาสตร์ , เทคโนโลยีเสื้อผ้า

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยระบุสถานภาพการทำงานวิจัยว่าเป็นผู้อำนวยการแผนงานวิจัย หัวหน้าโครงการวิจัย หรือผู้ร่วมวิจัยในแต่ละข้อเสนอการวิจัย

๗.๑ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย -

๗.๒ หัวหน้าโครงการวิจัย -

ชื่อโครงการวิจัย -

ผู้ร่วมวิจัย : ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายเพื่อธุรกิจโรงแรม
2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท
3. การออกแบบและพัฒนารูปแบบเสื้อผ้าจากผ้าไหมสุรินทร์
4. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าตีนจกแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

๗.๓ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอจากผ้าฝ้ายเพื่อธุรกิจโรงแรม
2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท
3. การออกแบบและพัฒนารูปแบบเสื้อผ้าจากผ้าไหมสุรินทร์
4. การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าตีนจกแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

๗.๔ งานวิจัยที่กำลังทำ

๑. การพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าย้อมคราม

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ชื่อ-นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติศักดิ์ อริยะะเครือ

Assistant Professor Dr. Kittisak Ariyakuare

๒. เลขหมายประจำตัวประชาชน

๓๕๒๐๑๐๐๒๓๙๙๒๗

๓. ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

๔. หน่วยงานที่สามารถติดต่อได้สะดวก

คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและออกแบบแฟชั่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระ

นคร ๕๑๗ ถ.นครสวรรค์ เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒-๖๒๙๙๑๕๒-๗ ต่อ ๓๐๐๔

หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่ ๐๘๓-๗๘๘-๙๕๖๙

E-mail: kittisak.a@rmutp.ac.th

๕. ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญา	คุณวุฒิ/สาขาวิชา	สถาบันอุดมศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ระดับปริญญาตรี	(ศษ.บ) ศึกษาศาสตร์ บัณฑิต ออกแบบผลิตภัณฑ์	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง	๒๕๓๒
ระดับปริญญาโท	(ศป.ม) ศิลปะกรรมศาสตร์ มหาบัณฑิต ทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	๒๕๔๒
ระดับปริญญาเอก	ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต การออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะศิลปประยุกต์และการ ออกแบบ	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	๒๕๕๓

๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)

-

๗. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๗.๑ ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย

-

๗.๒ การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย

ชื่อผลงานวิจัย	ปี	การเผยแพร่	แหล่งเงินทุน
The ๔ th RMUTP International conference : Textile & Fashion, Bangkok Thailand ๒๐๑๒ (July ๓-๔): ๑๑๙-๑๒๐.	๒๕๕๕	International Conference	สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ

๗.๓ หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อผลงานวิจัย	สถานภาพ	แหล่งทุน/ปี
การศึกษาจิตรกรรมภาพทิวทัศน์ตามแนววิถีโพธิวิสม์	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๔๔
การออกแบบบรรจุภัณฑ์และของที่ระลึกภาคกลาง	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๖
การศึกษาการทอพรมด้วยมือจากเส้นใยธรรมชาติ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๗
การออกแบบเครื่องทอผ้าแบบยกดอกพิเศษด้วยเครื่องแจ๊ค การ์ด (JACQUARD) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เขิงนิเวศน์ เศรษฐกิจ	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๔
การพัฒนาคุณภาพผ้าไหมทอมือลายพื้นเมือง ด้วยอุปกรณ์ม้วน เส้นไหมยีนออกแบบและพัฒนาขึ้นใหม่	หัวหน้า โครงการวิจัย	สถาบันสิ่งทอ/ ๒๕๕๕
การออกแบบและพัฒนาที่ทอผ้า ๒ ตะกอนสำหรับนักเรียนที่ บกพร่องด้านร่างกายในระดับมัธยมต้น	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๕
การออกแบบและพัฒนาที่ทอผ้า ๒ ตะกอนสำหรับนักเรียนที่ บกพร่องด้านร่างกายในระดับมัธยมต้น	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๕
การพัฒนาผ้าฝ้ายทอมือด้วยเทคนิคการพิมพ์เส้นยีนแบบซิลค์ สกรีนเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอสู่วิสาหกิจชุมชน (OTOP)	หัวหน้า โครงการวิจัย	สถาบันสิ่งทอ/ ๒๕๕๖
กรณีศึกษา กระบวนการออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอ จากผ้าขาวม้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (A case study : The Design Process for the Development of Textile cloth to Community Standards.)	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๖

๗.๔ งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

การศึกษาจิตรกรรมภาพทิวทัศน์ตามแนววิถีโพธิวิสม์	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๔๔
การออกแบบบรรจุภัณฑ์และของที่ระลึกภาคกลาง	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๖
การศึกษาการทอพรมด้วยมือจากเส้นใยธรรมชาติ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๔๗

การออกแบบเครื่องทอผ้าแบบยกดอกพิเศษด้วยเครื่องแจ๊คการ์ด (JACQUARD) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เขิงนิเวศน์ เศรษฐกิจ	หัวหน้า โครงการวิจัย	งบประมาณ แผ่นดิน/๒๕๕๔
การพัฒนาคุณภาพผ้าไหมทอมือลายพื้นเมือง ด้วยอุปกรณ์ม้วนเส้นไหมยีนออกแบบและพัฒนาชิ้นใหม่	หัวหน้า โครงการวิจัย	สถาบันสิ่งทอ/ ๒๕๕๕
การออกแบบและพัฒนาที่ทอผ้า ๒ ตะกอลสำหรับนักเรียนที่บกพร่องด้านร่างกายในระดับมัธยมต้น	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๕
การออกแบบและพัฒนาที่ทอผ้า ๒ ตะกอลสำหรับนักเรียนที่บกพร่องด้านร่างกายในระดับมัธยมต้น	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๕
การพัฒนาผ้าฝ้ายทอมือด้วยเทคนิคการพิมพ์เส้นยืนแบบซิลค์สกรีนเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอสู่วิสาหกิจชุมชน (OTOP)	หัวหน้า โครงการวิจัย	สถาบันสิ่งทอ/ ๒๕๕๖
กรณีศึกษา กระบวนการออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าขาวม้าสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (A case study : The Design Process for the Development of Textile cloth to Community Standards.)	หัวหน้า โครงการวิจัย	ทุนส่วนตัว/ ๒๕๕๖

